

Seamus Heaney

OPENED GROUND

Шеймас Гіні

ВІДКРИТИЙ ГРУНТ

Вибрані твори

(1966—1996)

З англійської переклав

Олександр Мокровольський

Київ
2008

ББК 84.4ІРЛ

Г49 Шеймас Гіні народився 1939 року в графстві Деррі, у Північній Ірландії. Перша збірка його поезій, «Смерть натураліста», вийшла друком у 1966 році. Відтоді опубліковано чимало його книжок: поезія, критика, переклади, — які принесли йому заслужену славу одного з провідних поетів його покоління. Лауреат Нобелівської премії в галузі літератури (1995).

Редакційна колегія:

*Дмитро Затонський, Віктор Копілов,
Дмитро Наливайко, Ольга Сенюк, Тетяна Денисова,
Григорій Халимоненко, Леонід Череватенко*

Редактор

Олег Жупанський

Художнє оформлення

Людмили Міщук

Ireland Literature Exchange
Idirmhalartán Litríocht Éireann

The publisher acknowledges the financial assistance
Ireland Literature Exchange (Translation Fund), Dublin, Ireland.
www.irelandliterature.com
info@irelandliterature.com

Видавець дякує Обміню Ірландської Літератури
(Фондові Перекладу), Дублін, Ірландія,
за надану фінансову допомогу.

© Seamus Heaney, 1998 'Crediting Poetry'
© The Nobel Foundation, 1995
© ВП «Юніверс»; О. Мокровольський,
переклад; Л. Міщук, худ. оформлення,
2008.

ISBN 966-8118-60-X

Присвячую Марі

Від автора

До цієї книги увійшло більше число віршів, ніж зазвичай буває у «Вибраному», хоча менше, ніж потрапляє до «Повного зібрання»; вона посередині між цих двох категорій.

Я скористався з нагоди і ввів сюди зовсім небагато таких поезій, котрі не друкувалися у попередніх виданнях, а ще подав кілька невеликих уривків із «Зцілення у Трої» (1990), моєї версії Софоклового «Філоктета». Подібним чином і цикл «Свіні утікає» складено з уривків зі «Свіні-блукальця» (1983) — перекладу середньовічного ірландського твору «Буйле Суйбхне», що розповідає про спокутне життя, на яке прирік царя Свіні св. Ронан, проклявши його в битві біля Мойри і перетворивши на дику істоту, котра тікає від людей, перестрибуючи з дерева на дерево.

«Станції» видало у вигляді брошури видавництво «Алстерман Пабליкейшнс» 1975 року. Перші вірші цієї збірки написано 1970 року в Берклі.

«Зупинка Острів» є низкою уявних зустрічей, які начебто відбулися на одному острові у графстві Донегал, куди за середньовічних часів приходили прочани, щоб виконувати там накладені на них спокутні вправи — чи так звані «зупинки», на взір «зупинок Христових» дорогою до Голготи.

«Вілanelь на роковини» написано на відзначення 350-их роковин заснування Гарвардського коледжу (засновано 1636 року). «Абетки» — це вірш «Фі-Бета-Каппа», створений у Гарварді 1984 року.

Тут я подаю «Вірити Поезії» як Післямову. Це начебто має сенс, позаяк ґрунт, який покриває ця лекція, є тим ґрунтом, що його первинно відкривають уміщені перед нею поезії.

КОПАННЯ

Між пальцями трьома таїться
Перо моє, немов рушниця.

А під вікном моїм лопата-зуб скрегоче:
Ґрунт кам'янистий піддається неохоче.
Там батько мій копає. Подивлюсь

Я, як зігнеться його тулуб поміж клумб,
А розігнеться через двадцять років
Між борозенок, де йому копати
Картоплю, знай ритмічно нахиляючись.

Підощва груба давить на плече лопати,
Держак, мов важіль, сперто на його стегно;
Лискуче лезо тоне в ґрунті й вивертає
Нового урожаю бульби, й ми збираємо,
І пальцям люба прохолодна їхня твердість.
Бог свідок, вмів старий орудувати лопатою!
Достоту як його старий умів.

Дідусь мій більше торфу нарізав за день,
Ніж будь-хто інший там, на Тонера болоті.
Раз був я пляшку молока йому носив,
Недбало скрученим папером заткнуту.
Він випростався, пляшку вихилив
І — без передиху знов до роботи:

Намітив штих, підрізав чисто й перекинув
Через плече, і знову, й знову нахилиючись,
Щоб торфу доброго чимбільше накопати.

Холодний картопляного горбочка дух,
Ляп-лясь торфового штиха, розтяті корінці
Живі — те все у голові моїй знов прокидається.
Та де моя лопата-помічниця?

Між пальцями трьома таїться
Перо моє.
То ним я і копаю.

СМЕРТЬ НАТУРАЛІСТА

Весь рік вимочувався льон в загаті
Серед села; зелений, обважнілий,
Він вигнивав, важким прибитий дерном.
І парило, і пражило гнівливе сонце.
Бульбашки ніжно лускотили, мухи
Серпаночком бринючим обвивали дух той.
Шугали бабки, пурхали метелики,
Але найліпшим був густий і теплий слиз
Жаб'ячої ікри, що набухала, мовби гусла
Сама вода під бережком, у затінку.
Тут щовесни, бувало, наберу
Я повен слоїк цяточок драглистих,
Щоб прикрасити підвіконня вдома,
Полиці в школі — й вичекати, поки
Полопаються вже товстенькі цяти
І пуголовок прудкохвостих випустять. Міс Волс
Розкаже нам, чому самець в них зветься
Жаба-бик та як він квака, як самиця
Дрібусіньких яєчок сотні мече
Чи то ікру. Ті жабки-скрекотухи
Допомагали нам передбачати

Погоду, бо до сонця жовкли, а на дощ —
Буріли.

Та якось-то в день спекотний,
Коли поля так роздухмянілись перепічками
Коров'ячими — жаби й жабичі сердиті
Заполонили всю загату, й від нечуваного
Хрипкого скрекоту — як дам я драла
Крізь живоплоти! А повітря аж гуло
Від басовитого концерту. Жаби
Порозсідалися, пузаті, скрізь по дерну,
Пороздували шиї парусами.
Котрі скакали — їхні плюх та плюсь
Звучали непристойними погрозами;
Котрі сиділи, мов гранати з бруду,
Й тупими головами пукали. Мене
Замлоіло. Крутнувсь та як чкурну!
Великі слизу королі, я знав, зібрались
Там, щоб помститись. Знав: як тільки
Я руку в воду — так ікра і схопить.

КОМОРА

Зерно лежало в купах, наче зпідцаніла слонокість,
Або в мішках, важких, немов з цементом,
Де затхла пітьма не одразу й розповість,
Де плуг, де упряж з різним реманентом.

Бетон мишастий холодив підосви ніг.
Лиш дві продухвини дві цівочки впускали
Тих поршин златаво-світляних
Вгорі. А двері протяги забороняли.

Все літо цинк пашів, неначе піч.
Он там коса, лопата, там он — вила.
Поволі виявлялась кожна річ,
А потім павутина дух тобі душила,

І ти клубком викочувавсь у двір...
А ввечері як кажани шугали
Над бантинами сну! Й палючий зір
Чийсь люто зирив із кутків оспалих.

Та пільма накривала, ніби дах.
Я — січка, дерть я, кльована пташками!
Впаду я ниць - мо', не злетить із бантин жах?
Мішки присунулись сліпими пацюками.

ЗБИРАННЯ ОЖИНИ

Присвячую Філіпові Гобсбауму

Як в серпні то дощі, то сонячна година,
За тиждень, так і знай, наспіє вже ожина.
Як першу ягоду багряню вздрієш ти
Серед рожевої й зеленої ще рясноти,
То так її, ту первину, й з'їси ти
І, краплею вина цього неситий,
Захочеш більше назбирати — літа кров
На язиці, на пальцях в того, хто знайшов.
Рожеві вчора — вже сьогодні як чорнило.
І розкіш та до себе нас манила...
Хто кошик, хто бляшанку взявши, ми
Крізь терни пробивалися грудьми;
Повз сіножаті, поза картоплями
Ішли, шукали, брали-набирали,
Зеленими встеливши щільно дно,
І, хоч все повне вже було давно,
Горою накладали темні згустки,
Що блискали, мов очі. Наші руки
Подряпали нам терни та глоди,
А пальці ой липкі! Як в Синьобороди.

Знесли у хлів ми ягоди ті свіжі
Та й зсипали у ночви — й повно цвілі
Мишастої побачили там скрізь...
І сік тхнув цвіллю... Прикро як, до сліз!
Виходить: лиш зірвали плід чудесний,
Вже й пліснявою взявся... Так нечесно!
Щоб кожний гарний кошик цвіллю пах...
Щорік надіявсь: так не буде! Й знав, що буде так.

ДЕНЬ КОЛОТІННЯ МАСЛА

Тужавіла товста, немовби вапнякова, кірка
Там, на поверхні чотирьох великих баняків,
Які стояли у коморі, череп'яні бомби.
По теплій тій броварні жуйки й вимені
Кераміка холодна й пориста ферментувала
Вершки — аби настав день колотіння масла,
Коли окропом з чайників пузатих
Ошпарювали ми масничку і шкребли,
Аж дерево старе гуло тихенько.
А потім ставили, вже чисту, серед кухні.

Й чотири баняки виходили вперед,
Товсту верству вершків їй віддавали,
Такої-то чистій, що чистіше нікуди, масничці.
Збивачка — паличка мов для помішування віскі,
Лиш куди більша, — уставлялася, і накривку
Тоді вже припасовували. Мати
Розпочинала перша, задавала
І темп, і ритм, щоб гупотіло-хлюпотіло
Годинами. А як боліли руки!
Які вискакували пухирі! І щоки,
І вся сорочка — все було заляпане
Сколотинами.

Поки-то пляминки золотаві
Затанцювали. Налили тоді окропу,

Щоб берестяну чашу простерилізувати,
А ще — лопаточки гофровані, маслосбирачки.
Ще швидше стали колотити — й раптом
Від білої маслянки відділилась жовтизна,
Важка, розкішна, сонце згущене,
І ми ж її виловлювали — й на велике сито...
І ось вже чаша повна жовтих грудочок.

Дім довго ще смердів по дню тім колотіння —
Немов сірчана рудня, гострий дух. Порожні
Знов потіснились баняки під стінку,
А масло ніжними брусками всю заповнило
Полицю у коморі. Ми ж у хаті
Із легкістю поважною ходили; мізки
Нам потужавіли від смерекових тих збивачок,
Від хлюпотіння-булькотіння молока колоченого,
Від ляп та лясь лопаточками по шматках вологих.

ХТО ЗА КИМ

Коли мій батько нивоньку орав,
Сорочка напиналась, як вітрило.
Над борозною трепетав рукав,
І коні плуг тягли на повну силу.

Оратай! І леміш, і чересло
В його руках кривульок не писали,
І скиба розкривалась, мов крило.
На посмик віжок коні повертали

І, хоч у піні, гінку ще нову
Розпочинали. Він же тільки зиркне —
Вже й знає, як повести борозну;
Так визначати око його звикле.

Втрапляв я тяжко в той мужицький слід,
Було й впаду на ту лискучу скибу,
То брав мене собі на плечі й віз,
І я то ввиш злетів, то впав донизу.

Я хтів зрости і стати орачем,
Рука тверда щоб і несхибне око.
Та тільки дибуляв за ним з плачем
По фермі — й тінь носив його широку.

Докучний був я. Падав, спотикавсь
І вічно скиглив, нив. Але сьогодні
За мною батько спотикатись став,
Вже він від мене відійти не годний.

ВАКАЦІЇ СЕРЕД СЕМЕСТРУ

Я в ізоляторі просидів зранку
І до кінця занять лічив удари дзвонів.
Сусід о другій вже й повіз мене додому.

Заплаканий мій батько стрівсь на ганку
(Він досі легко похорони зносив);
«Тяжкий удар!» — Джім Еванс примовляв.

Розгойдувало, сміючись, коляску немовля
У хаті; я збентеживсь: сім дідів
Устали, щоб мені потиснуть руку

Й сказати: «Співчуваємо твоїй біді!»
Чужим казали пошепки, що старший я,
Що з школи привезли, а мати руку

Мою вхопила, та лише без сліз хрипіла...
Увечері приїхала «швидка» із тілом:
Кров зупинили, голову забинтували сестри.

Піднявсь нагору вранці я. Свічки
І проліски спочин його скрашали.
Востаннє бачились шість тижнів тому.

Лице бліде. Лише на лівій скроні
Червоний рани мак. З чотири фути
Труна завдовж. Сам бампер вбив його.

В чотири фути домовина, фут на рік.

ЛОЗОХОДЕЦЬ

З ліщини вирізав собі розсоху,
За ріжки, мовби за чепіги, взяв
І колом, колом все так колував,
Шукаючи признаки водотоку,

Напружений, але несквапний. Враз
Лоза сіпнулась, мов гадюче жало.
«Я тут!» — невидне джерело сказало
У спосіб, ще не збагнений для нас.

«Дай спробую!» — всі почали прохати.
Віддав розсішку: пробуй, півсела.
Але ж у них незрушною була...
За руки їхні взявсь — і сіп рогата!

ВІРШ

Присвячую Марі

Для тебе, люба, вивершу дитя,
Що ревно в голові моїй товчеться:
Копає дерен, тулить укриття
Чи місить мул, щоб вітиху дати для серця.

Щороку засіватиму садок.
Зніму шар дерну й мур складу я з нього,
Свиней щоб не пускати й курочок;
Щорік долатиме той мур облога.

Чи радо влізу в цмокотливий мул
І зупиню потік — зроблю загату.
Але ряди м'яких моїх затул
Дощі осінні прийдуть розвергати.

Для мене, люба, звершиш це дитя,
Щоб межі недовершені бороло.
В нових кордонах зладиш це буття,
У стін квадрат вбереш той круг, те коло.

МІЙ ОСОБИСТИЙ ГЕЛІКОН

Присвячую Майклові Лонглі

Я змалку тягся до усіх криниць,
Колодязів, де є відро і корба,
Де небо впіймане, бо впало ниць,
Де цвіль, де мох, що тихо воду сьорба.

В цегельні тій, де цямриння згнило,
З яким розкішним виляском упало
У той такий незглибний глиб відро,
Що там відбитків зроду не бувало.

А той, мілкий, під риштаком, кишів
Життям, немов акваріум. Нагнешся —
І тягнеш мичку довгих корінців,
Й біде обличчя плаває чиесь там.

А в тих луна жила й вертала гук,
Нечуваними нотками увитий.

А в тім, страшнім, ріс папороті пук,
Там щур прохлюнав через мій відбиток.

Та хай там в бруді бабралось хлоп'я, —
Нарцисом в плеса зирити ручайні
Не личить, зріси. Тож копаю я
Колодязь-вірш, глибині щоб звучали.

АНТЕЙ

Як тілом до землі я доторкнуся —
Мов ружа, скупана в росі, устану.
А б'юся — то упаду, мов бездиханний,
Та так піском наснажливим й натрусь.

Це, наче еліксир чарівний, діє.
І хто б мене та й відлучив
Від обр'ю земного, від рік-жил?
Мене в печері матінка леліє,

У пітьмі, мов дитину, колиса,
Корінням обійнявши та камінням,
Та напуваючи ще безгомінням,
І я росту, мов пагорба краса.

Приходять хай сюди нові герої,
Шукаючи Атланта й яблук золотих!
Поборються нехай зі мою, щоб пустив
Я їх у царство слави нестарої,

Що небожителями повне вщерть.
Хай кидають мене об землю, щоб воскрес я,
Та лиш хай не підносять в піднебесся,
Бо те піднесення — моя то смерть.

ІЗГОЙ

У Келлі був бугай, та безпатентний;
Міг бути штраф за злучку, й все ж плати ти,

Як обслужили тут рябу твою.
Якось я корівчину тяг в маю,

Котра зірвалася за бугаями.
До Келлі вів, полями, манівцями.

Липкого срібняка чогось віддав.
Старий Кел буркнув: «Не лови тут гав —

Лізь на ворота!» З висоти такої
Я спостеріг той діловитий коїтус.

І двері розчахнулися хліва,
Де показалась спершу голова,

А далі й беззаконець весь несквапно
З'явився, посуваючись незграбно,

Мов паровоз старий. Він без сопінь,
Мов добрий крамар — хвилюватись лінь —

Лише нюхнув, хропнув і раптом стрибнув,
Й нове життя ввігнав у корівчину —

І вже й відпав, безпристрасний, мов танк.
Старий дубцем рябу мою потяг

І кинув: «Буде тільна! Ні — то знову
Сюди її». І я повів корову,

Вже й тиху. І загнав Кел бугая
В хлів, де солома й п'їтьма вся своя.

КУЗНЯ

Пригадую лише ті двері в морок.
Що ще? Іржаві обручі в дворі.
А в кузні молот із ковадлом все на прі.
Тих іскор — скільки? Сто разів по сорок?
Сичить в воді підкова, лютий сквар.
Десь посередині, отам — ковадло:
Ніс — одноріг, задок йому квадратом,
І шириться незрушний цей олтар,
Просториться тілесно і музично...
Коваль у шкіряному фартусі
Одвірок підіпре й згадає звично:
Карет ряди... підкуті коні всі...
Та, гмукнувши, знов дійство вогнедишне
Учинить у простій його красі.

ПОШИВАЛЬНИК

Три тижні жданий, наче впав із неба,
З прив'язаними до велосипеда
Драбинкою, торбинкою ножів.
Оглянув стріху, почіпати захотів.

Розв'язував снопи, тоді брав в'язки
Пругів, ліщинових, вербових, ними ляскав:

Які завважки? Гнув їх: чи міцні?..
Мов розминався він при тім гранні.

Тоді ножі розклав, примоцував драбинку;
Солому чик! Ще застругав ліщинку,
Тоді зігнув — і прикусив той білий зуб
Солом'яного світу світлий чуб.

Не день, не два він лазив по кроквинах,
Рівняв снопи, зшивав їх воедино
У стільники тих пошивальних див:
Мов дотик-Мідас стільники позолотив.

ПІВОСТРІВ

Коли більш нічого сказати вам — об'їдьте
Півострів. Ви об'їдете його за день.
Мов над летовиськом тут неба височінь,
Край без орієнтирів, тож ви не прибудете,

А промчите крізь нього, хоч над морем все
кружляйте.

І море, й суш співають обрії смерком,
Рілля ковтає всяк побілений фронтон,
І ось ви знову в пільмі. Пригадайте

Берегової смути скло, колоди силует,
Ту скелю, об яку знай б'ються хвилі,
Птахів, що нібито на дибах день ходили,
Та островів замріяний в тумани лет —

Й вертайтеся додому, хоч вам все ще нічого
сказати,
Хіба що це: тепер ви краєвиди розшифруєте усі
Осяянням: засновуються речі на своїй красі,
Вода й земля у крайнощів багатстві.

РЕКВІЄМ ПОВСТАНЦЯМ 1798-го

Із повними кишенями ячменю —
Ані похідних кухонь, ні полків —
Маневрували швидко ми й шалено,
Бурлаки поруч теслярів, попів.
Ми, до походів неохочі люди,
Щодень вигадували тактику нову:
Прорубувались крізь кінноту чудом,
Лякали скот, стоптав щоб піхтуру,
А потім — живоплотом відступ, кінних щоб
збивати,
А там — останній бій на Оцтовій горі.
Махали косами — косили ж нас гармати,
Не ми, хоч з косами, були там косарі.
Присипали землею нас лопати,
Аби з кишень ячмінь проріс, поліз з землі.

УНДИНА

Вирубубав кущі він, мул зчищав,
Щоб шлях мені найліпше простелився,
І я до нього линула пречиста.

Він став, уздрів, що я уже без шат,
Що мчу ясна, безжурна, дуже мила,
І рушив поруч. Як я жебоніла

Там, де перетиналися рови!
А далі в бік мені ввігнав лопату
Й забрав до себе. Я ж його канаву

Ковтнула вдячно. І розсіялась
По корінцях його, по бронзі знаків...
Та щойно добрість він мою побачив,

І вже лиш я могла вілляти міць в думки.
Згубило тіло прохолодну волю,
Аби нагрітись до людського болю.

РОЗПОВІДЬ ДРУЖИНИ

Коли я виклала те все на скатертині
Під живоплотом, то й покликала усіх.
Затихла, перестала молотарка збіжжя жерти,
Пас зупинивсь великий, а в зубах
Стирчали не змолочені ще стебла.
Така запала тиша, що почула я
Як лускотить там під взуттям стерня.

Він ліг і мовив: «Дай цим хлопцям їхне!
Я ж не спішу». І рвав траву, і кидав
Її в повітря. «Гарно ти накрила!»
(Так похвалив мою ту скатертину.)
«От жінка! Може все накрити поле!
Хоча нам, хлопцям, байдуже до того».
І підморгнув, дивившись, як я наливаю
Напій у чашку — як намащую скибки.
«А я й не сподівався, що обмолот
Такий удасться! Добре, чисте зерно.
Сходи-но в поле та й поглянь, яке!»
Він вічно посила щось перевірити,
Хоч я й не знаю, що та де шукати.

Та я лапнула, що там, у мішках,
До половини повних і причеплених
До рукавів гачками. Наче дріб!
Таке тверде, і прохолодне, й незліченне.
Мішки роззявили роти, хоч барабан
Мовчав і їм поживи не давав.
А вила, в землю ввіткнуті, стирчали,
Немов списи, де битву хтось програвав.

Між них пройшла і — по стерні назад.
Вони лежали посеред недоїдків,
Люльки смоктали і мовчали. «Добрий урожай! —
Він мовив, гордий, як сама земля. —
Змолоти буде що і що посіяти...»
І все. Прийшла я — й він махнув мені:
Мов, ти більш не причетна до роботи.
Зібрала посуд я, згорнула скатертину
І геть пішла. Вони ж і далі тішились,
Розхристані та вдячні, в холодочку.

НІЧНА МАНДРІВКА АВТОМ

Звичайні пахощі-духмянощі
Були нові в мандрівці тій по Франції:
Дух сіна та дощів, лісів
З вікна в вікно відчинене проходив, як хотів.

На кожному дороговказі щось нове:
Монтрей, Аббевіль, Бове...
Обіцяні з'являлися й зникали,
Показуючи те, що означали.

Комбайн стогнав, бо поночі косив,
Потік зерна прожектор золотив.
Там дотлівала лісова пожежа.
І позачинювані за кафешкою кафешка.

І все про тебе та й про тебе думав я
За тисячу тих миль, де вже Італія
Халявки розтрубом до Франції тулилась.
Отам твоя звичайність оновилась.

ПАМ'ЯТКА

У водах озера
Дерево стане камінь:
З роками
Весла старі й стовпці
Так затверднуть,
Що стануть в'язниці

Для духів соку та року.
Мілина: на... на...
Але й забирає:
Постійний приплив
Потопельно-любив
Кілка обертає

На сталагміт.
Мертва лава,
Схололі зорі,
Вугіль та діамант
Чи раптові народини
Метеорів —

Надто прості
Без того чару,
Що має не всяка
Пам'ятка скам'яніла:
На шкільній полиці
Кольорова вівсянка.

ЛОХ-НЕЙСЬКИЙ ЦИКЛ

Присвячую рибалкам

I На б'єрезі

I

Щороку жертву хоч одну та візьме озеро.
У ньому кам'яніє граб і клен.
Колись під ним велике місто втонуло.
Це шрам, що залишив нам острів Мен.

II

Де Тумбридж, де воно до моря рине,
Поставили новенькі шлюзи там,
Що підіймають на поверхню брили
Й перепиняють шлях до нересту вутрам.

III

Та ген туди, до Антриму й Тирону,
Чуття там чесної існує гри:
Рибалки не бояться бурі й грому,
Й не вчаться плавати ні юний, ні старий.

IV

«На дно тим швидше підем», — примовляють,
Та як почнеш доводити, мов, тут немає бур,
Й сягнеш тут берега, що не мине й години навіть,
Повторять: «Жертву хоч одну в рік візьме вир».

2 Гість із Засаргасся

Ніби залоза заліза
в мул на двісті миль
суходолу, шаля води
на воді, що входить у

гирла й підіймається все
вище, він вирушив десь
чи не з середини Атлантики,
точний, немов супутника
притягання мас океанських
та вірність орбіті.

Супроти

течій, відпливів, порогів, брил
бурулька м'язиста, що тане —
не розтане, ховає він
своє прибуття від світла
під товщу припливу,
пісок освячуючи та мул
хвостом лискучим. За дня
хіба землекопа лопата
чи весло, що веслує по твані,
можуть змусити його
абортувати.
Пітьма ж його
голодного
хвилюю вкриє.

3 Наживка

Ліхтарі хить-хить серед опівнічного плеса.
Трое човнів у заростях очерету,
Промінь їм править за компас і ніс.

Дужко відра! Ти не дзенькни!
На тишу й світло линуть рибинки.
Хапай! Ні, стривай...

Хай клуне спочатку, нехай за пальця сіпне
І позадкує у царство своє водяне,
А тоді й тягни її помаленьку!

З-поміж мільйонів, що порпаються в мулі доннім
Під бадиллям понурим та сонним,
Декілька неодмінно спіймаються в цій ловитві
нічній.

Безневинні розпушувачі мулу,
Що дбають про землю так чуло!
Декілька неминуче покинуть тихий свій рай,

Коли ліхтарі серед опівнічного плеса хить-хить,
Бо хочуть рибалки разками тарані свій дім
прикрасить,
Хочуть, щоб виліз карасик — і вилов приніс.

4 Закидання

I

Булькнув у воду гачок і забувся давно,
Лігши на мул м'якейський чи на піщане дно.
Байдуже пальцям мисливським, що, мо', трудились
дармо.

Букет невеличких гачечків, скручений на кормі,
Пальці розплутують мовби самі:
Буде кожному гачку по черв'ячку чи й ні?

Човен вперед, вперед, а вудка до хвилі гнеться,
Крутяться й крутяться в кочетах веселі весельця...
Під водою дугою тихо вугор крутнеться.

II

Чайки злетілись, парасолою утворили;
Ось піднято гачки — й щосили заквилили:
Вони ж рибалкам наче причетом служили.

Але, нечулий ні до яких молитов,
Спокійно творить труд, мов долю, риболов,
Бо ж до злигоднів він ще змалечку готов.

І викине: вертатися пора! —
Всі рештки черв'яків посічених з відра:
Їх ще в повітрі згряя пожира.

5 Вилов

Рибалки у човні великому клопочуться.
Двигун мовчить, не рипнуть кочетці,
Весельце жодне в хвилях не хлюпочеться.

До Антриму тихцем... А волосінь
Така брудна — але тягти не лінь:
Тут зірвано гачок, а тут — мов з баговинь

Та сплівсь канчук слизький!
В барило кинь!
Тут кожному вугру привіт такий.

Гачок застряг у зябрах а чи в яснах —
Дарма! Все'дно вугор в барило лясне,
Й так скрутиться нещасне

Утрое, вчетверо,
Що ніби й не було,
Й на денці залягло;

Вкинь їх хоч скільки,
А все мов півтори каліки,
Темніша спинка, а живіт біліє тільки.

Чи, мо',
Воно
Одно?

Немов мастило
Дно помастило —
І де ж там тіло?

Додому швидко, човен за човном.
Запам'ятає водяний огром,
Куди вугор зникає за вугром?

І взагалі, коли це почалося?
Уранці — чи торік — на цьому лосі?
Гурт скаже: «Як сезон відкрити привелосся!»

6 Повернення

По ставках, канавах, каналах
він повертається,
вже постарілий,
пливе, куди заманеться,
потім по травах... і — в морі!
Він пропачий, якщо зупиниться,
бо знов рівчаки, потоплені труби,
болота, струмки, озеро,
річка. Довготелесе
потішиться серед плеса,
позивається, поспішаючи
крізь дні й тижні.

Хто скаже тепер, чи він знає,
куди мандрує-блукає?
Проплив повз Малін і Торі,
тихо та безшелесно,
джгут чи гнучкий прут,

сам собі свічка
в скаламученій пітьмі.
Та й пропаде — за десять
тисяч футів від
своїх витоків.
Течія понесе
згустки сиріток-ікринок.

7 Видіння

«Як не причешешся файно,
То воші зіб'ються в разок,
В борошнистий мотузок,
І затягнуть тебе, бруднулю, негайно

У воду!» — казали. То він
Від річки тримався чимдалі.
Вітру подуви відкривали:
Товстий, мов стовбур березовий,

Скрутень в траві звивався.
А через багато літ
Вночі серед тих полів
Дивився і чудувався

З вутрів, що повзли до води:
Ніби пливло все поле,
Ніби желе захололо,
Заново перев'язавши його світ живий.

Мов оречевлені страхи,
Фосфоресцентний м'язистий слиз
Біля ніг його ліз...
Час скрутня того не втратив.

ЗАДАНИЙ ТОН

На крайньо-західнім Бласкеті,
У хижі з брил поміж бескеття
Добув він наспів цей до півнів третіх.

А відтворити хто хотів,
Той часточки лиш чув, напів-
Мелодію з незграйних нот вітрів,

Якій далеко до мелодій справжніх.
Він гудив їхні вуха й пальці,
Тугі, мовляв, цигикати лиш здатні.

Бо ж то лиш він подався на острівцець
І виніс звідти *opus* весь,
І хижа скрипкою гучала там, не десь.

Та хай він зве це музикою духів,
Мені начхати, хто смиком тим рухав,
Бо в вітру океанського узяв це з рук він.

Він твердить: не зродилось це ніде,
Спадає зі смика, хоча нізвідки йде,
І з цього хтось чи щось мелодію пряде.

ДРОКОВИНИ

Цвіте дрік рік
Потрошку, по квіточці,
Та нині схили всі так жовто світяться,
Немов жовточок стік

З усіх ячок пташиних,
А хтось понаштрикував

Та поначіплював
На кущики тих жовтинок.

Горби окислюють золото.
Над тлінням зелених гілочок,
Над циндрою спалених голочок
Цвіт той палає жовто.

Нум сірника черкнем
Під дроком — спашне враз він.
Та жодних палахкотінь —
Лиш лютого жару трем.

Та лиш колючки згоряють.
Тугі цурупалки — ні:
Живі всередині
І ледь обвуглені скраю.

Колюча, золочена, пружна,
Суша ця, миршава розкіш,
Неначе у камінь розпис
Вкарбувала рука оружна.

НАСАДЖЕНИЙ ЛІС

Хоч де в нім стань,
То й буде його середина:
Берізки, за станом стан,
Колами чарівними

Обступлять — і спантеличать:
Хоч як ти прямо іди,
А, може, коло опишеш,
З повторами завсігди

Одних і тих самих поганок,
Одних і тих самих пеньків?
Ось синява ковар лохинних,
Чорнота відгорілих кострів...

А вже як ти раз відстежив,
То й вдруге побачиш їх.
Тут завше хтось був до тебе,
Та нікого ти здибать не зміг.

Коханці, фотомисливці,
Волоцюги, цигани
Були тут, сліди лишивши
Професійні й лайняні.

Тягнучись понад шляхом,
Запрошує лісопосадка
До тиші та шерехів
Тупчака, якому ні кінця, ні початку.

«Тут ніколи не заблукаєш!» —
Гадають, хто тільки зайде.
А потім мусять каятись
Необачливі зайди

І дякують не надякуються
Гурчанню мотора,
А доти, бува, згадаються
Байки про тумани в горах.

Знову й знову приходить сюди
Учитись губитись: пробі!
Провідник і заблуканий,
Гензель-Гретель в одній особі.

БАННСЬКА ГЛИНА

Робітники копали звільна
В кінці доріжки,
І забілила їм та глина
І ручки й ніжки.

Там цілоденно з ям
Видобували
Блакитний той крем чи крам,
На край складали.

Як вип'є сонце з них,
З штихів тих воду —
Так той блакит і зник,
Білості на догоду.

Скрізь попід травною
Глина долиною:
Річка, як шлях шукала,
Навідкладала.

А вище — там багно
Й креміль мезолітичний.
Розчищавши канаву давно,
Відкрив я дно предковічне —

Й по нім потекла вода...
Під дерном гладеньке чигає.
Докопуюсь досі до дна.
Засмоктує й не відпускає.

БОЛОТО

Немає у нас рівнин,
Щоб сонце вечірне краяли:
Хоч куди оком кинь,
Скрізь обрій, на кусні попатраний,

Збігається в око циклопове
Озерця. Наш край негороджений —
Болото, що знай шерхне,
Як сонце по ньому шерхне.

Якось викопали, з волоссям,
Великого Ірландського Лося:
У ящик поставили хитрий,
Підбили боки повітрям.

Масло хтось закопав
Сто років тому — й пропав,
Хтось інший викопав: свіже!
Тут землю, мов масло, ріже

Лопата. Мільйони років —
А словом одним не схопиш.
Добра земля, масна,
Зате вугілля не зна.

Тільки й знають її глибини,
Що гноїти прадавні ялини.
Першопрохідці наші
Не вдаль, а вглиб ідуть радше.

І на кожній з розкритих верстов
Хтось жив і спочив знайшов.
В баюрах вода з океану,
А дна — не дістану...

ФУРАЖ

Знов оберемок,
руки, беремо!
Та спершу обсмичу
бороду-мичку

накриття на стіжку
нашвидку.
Стіжок той наш
ми називали «хураж».

Під ноги сиплеться
торішне літечко,
сіно з квітом,
минулим літом,

щедрим, мов п'ять хлібин
та двійко рибин;
сіно — в сіни
чи в ясла скотині...

Предовгі ночі.
Сіно ношу охоче
заради сіна самого
у хлів від стогу.

БОЛОТЯНИЙ ДУБ

Трофей візника
розпиляний виника
вже й почорнілими кроквами,
застиглими кроками

попід свіжою стріхою,
де я балачку
мерців підслухаю
знеобачки,

як вилітатиме з димом
понад напівдверима
мудрість їх безнадійна,
а мжичка сіра

закрут шляху
далекий схова...
Розгрузла від мряки
дорога трива,

та вже не веде до «дібров»,
до куль омели,
бо надто дебелий
хтось їх зборов.

Ще трохи — і вздрію я
Едмунда Спенсера,
що снить про сонця
й ніяк не проснеться,

гноблений духами,
що лізуть з усіх щілин
і продухвин
на крес водяний і гниль.

АНАГОРИШ

Мій «чистовод»,
перший на світі горб,
де джерела купали
лискучі трави

й темним робили гравій
на доріжці.
Анагориш,
схил ласкавий

шелестівко-голосівкового лугу;
образ ліхтарів,
розгойданих в хугу
зимових вечорів.

Мешканців пагорбів
веде крізь туман
отаман
розбивати лід.

СЛУЖКА

Якось йому перебути
рік лихий
в сторожці чи в будці
при ліхтарі,

розганяючи тіні.
Вічний бурлако, як
бродиш ти попідтинню,
мов запитання знак,

випробовуючи терпіння,
вислуховуючи поради, —
як ти проходиш мимо...
Як слід твій мене надить!

То уривчастий слід, то рівний...
Віхоть сіна
замерз серед снігу...
Гостем дивним

оббиваєш пороги
малих баронів,
приносиш, затятий,
теплі яйця.

ЗЕМЛЯ

I

Обійшов її, сажень за сажнем,
продираючись крізь комиші, трави,
першопрохідське проклав право
по старицях, орних ділянках,
визбирав камінці по ріллі
й склав межовий знак малий.
Канави розчистив, насадив живоплоти;
вставав на світанку
до роботи.

II

Створена із непотрібу,
закосичена, гілкорука
край довгого схилу стерні

жінка, листом натоптана
очеретом підв'язана,
абияк скручена,

із перевесел перса...
Витріщається вдаль,
а зайців під носом не бачить.

III

Стежечки відчуваю,
прокладені попід травною:

як ляжу,
вухом до зашморгу тиші припавши,

й послухаю гарно
ту землю примарну,

то й вловлю
ледь чутну тупотню —

і чого дивуватись,
що сам опинився в пастці —

що з гострого дроту серезку
дала тобі стежка?

ДАРИ ДОЩУ

I

Прорвало греблю неба і тепер надовго
злива.

Залишаючись ссавцем,
чалапає він постолами по грязюці
і шкірою вже починає чути
негоду.

Стрімливе рило повені
вже лиже переходу камені
й переверта їх.

Переносить він
своє життя, намацуючи брід.

Бреде.

II

По втрачених полях чалапаючи, чоловік
ногами розбива, мов скло, потік:

води брудної квітка
розквіта його відбитком —

так від удару
пазуряться тріщини у чарі.

Руки його, ну хапати,
що вирила їм лопата:

залиті сівалки, ту атлантиду,
без якої йому не прожити.

Мов обручами, притягла його рілля,
і небо та земля

природньо між його рук пробігають,
що мацають примарність урожаю.

III

Коли на дощ захудиться,
опісля цілу ніч
реве брід.
А вухо дощів таке світське,

що вчує всі дружні
розмови, як плем'я потоків
белькотітиме-булькотітиме повз гребінь,
а Мойола награватиме

на камінцях річища свого:
за дня всі струмені
переповняться наспівами власними,
оплетуть всі барила

довгими косами.
Напружую слух, аби
вловити певну відсутність:
у причетності поклику крові

потреба моя прибуває
знання допотопного.
Небіжчиків шепіт сягає
берега мого:

«Спитай, спитай з річкового намулу —
заради твоїх дітей! —
за вруна знищені, за замулений
долівки глей!»

IV

Брунаста, гортанна вода
прочитується як Мойола —
як власний лік свій і втіха,

що річищем робить місце дії,
булькочучи, ревучи;
стара співуха, з підспівом комишів,

видихає свої тумани
з голосівками та історією.
Набухла річка

Закликом шлюбним
тішить мене, поринає,
землю звичайну збирає.

ТУММ

Мій рот округляє
тихі звуки:

Тумм, тумм!
А тим часом

Я попід зміщеною
язика плитою
в підзем'я пробиваюся,
досліджую, що нового

за сто сторіч
додалося: глин, крем'яків,
куль, черепків...
Аж поки приткнуся

в алювіальний намул,
що враз заліг
попід болотом...
Вугрів приваблю волоссям.

БРОАГХ

Борозни довгі, заріччя,
аж до хащ будякових,
попід гіллям доріжка
до самого броду.

Грядку і весь город
змиє зіхлива,
наздогнавши тебе, злива,
чорним скруглившись «О»

слова «Броагх»...
татування чорнильне,
над деревами нависле
й стеблами ревеню,

розвіється майже раптово —
мов те -гх прикінцеве,
таке тяжке для вимови
всім немісцевим.

ОРАКУЛ

Сховайсь у вербі,
в дуплі,
злийся вухом
з її слухом
і дочекайся, поки
підуть полем,
ім'я твоє вигукуючи.
Чуєш? Кілки висмикують,
тебе викликають!
Вушко, ротик
у дерев'яній плоті,
шия, горло,
замшілий голос.

ПОГЛЯД НАЗАД

Хить у повітрі,
мов хто
затнувсь,
фокус
крилом.

Писк-бекас
утіка
до свого гнізда,
у діалект,
у говірки,

транслітерацій шум
над природи запасами —
цапок повітря,
вечора,

цапок морозу.
Це ж його хвостові пір'їни
вибивають елегії
у струмку

дикої гуски
й жовтого бугая,
коли спіралить він геть
у склепіння,

що ми захопили; політ його
понад гніздом стрільця,
понад спорудами його земляними
й стінами,
коли він зникає поміж
колосків, забутих у полі,
у стільниках
польового робітника
архіву.

НОВА ПІСНЯ

Я стрів дівча із Дерігарва,
І назва — мускус, що пропав, —
Той вигин річки нагадала,
Водомороза синій сплах

І броду камені, мов кутні
Зчорнілі зуби; плеса блиск,
Мойоли води каламутні,
Що тихо ніжаться між вільх.

Подумав: Дерігарв — такий він:
Колишня пісня, смерк, ріка...
Вина минулих літ смак дивен
Випадку піднесла дочка.

Та наша річка язичками
Як стомиться казати: мілко! —
Розліється голосівками,
Що в огорожі шелестівок.

Тоді згадаєм Каследосон
Та Аперлендс — і всі форти,
Що непотоплювані досі:
Зеленим складом їм цвісти.

ПО ТОЙ БІК

І

Зайшовши по коліна в осоку
і тіль відкинувши на води,
сусіда урочисто мовив:

«Тут ґрунт, мов Лазар той, убогий!» —
і геть подався,
відхиляючи гілля.

Лежав я, де його лани
із перелогом нашим межували
(а в нас лиш мох, комиш та очерет),

і вухом уловив я
його біблійно-велемовний присуд:
так обраний народ лиш міг казати.

Поставши отак-о по той бік,
весь величавий та білоголовий,
і гілкою терновою махаючи

на ту болотяну рослинність,
пропрокував про ниву нашу вбогу
та й відвернувся —

до обітованих своїх ланів
подався, а за ним пилкова хмара
пливла до нас, щоб плевелами стати.

II

Ми цілоденно повторяли
афоризми патріарші:
і Лазар з фараоном, Соломоном,

з Давидом, Голіафом величаво
котились кружалами сіна,
виходячи за межі завузьких

доріжок наших; на вибоїнах
ставали... «На твоїй частині хати
навряд чи вдасться Книзі керувати!»

Мав мізки він, мов вибілену кухню,
обвішану цитатами і прибрану,
немов церковця.

III

А часом, як заупокійна
молитва довго нила в нашій кухні,
ми чули, як ходив він біля ганку,

але лише наприкінці
постукає, було, у наші двері
і, дихаючи з присвистом,

увійде. «Це ж бо пильнування ніч, —
так скаже. — Ну, а я якраз
ішов тут мимо та й сказав: зайду!»

А нині я стою за ним у темному
подвір'ї, серед стогону молитви.
То руку закладе він до кишені,

то такт програ терновим патичком
сором'язливо, мов зайнявсь коханням
чи свідком став чужих ридань.

А я не знаю: геть піти мені?
Чи підійти і за плече торкнути,
й заговорити про погоду

чи про ціни на пшеницю?

ТРУТ

(із «Північного скарбу»)

Ми брали кремінці:
бліді, в прожилках тьмяних камінці,

такі маленькі,
що пальцями утримати нелегко,

холодні кульки дому та історії...
В печері ватру це начиння створює

з терміття — полум'яний шле привіт
із давнини нам людський розум-гніт.

Ми били камінець об камінець:
летіли іскри — та й всьому кінець,

бо ж ми по кісточках частіше били,
тож вогнища так і не розпалили.

Що знали ми тоді
про трут, про гартування у воді,

як ціпили обдерті кулаки,
надію втративши неначе на віки?

І що б то викресало нам вогонь
із згаслих днів, зі шкарубких долонь?

Ми сидимо на попелі холоднім,
забути тихий грім вогню не годні,

й думки в нас осідають, мов зола.
В обличчя холодом нам дише тундра зла,

ми ж протиставим їй історію нову,
псів, та недогризки, та корогу.

ТОЛЛУНДСЬКИЙ ЧОЛОВІК

I

Колись візьму й до Архуса поїду.
На голову, брунатну мовби торф,
Погляну — й на м'які шкірки-повіки,
На шапочку з загостреним верхом.

Десь викопали там його у полі,
Уздріли, що й сніданок в нім зберігсь —
З зернятком каші — та, давно схолий,
У грудку скам'янілу з часом збивсь.

Стоятиму над ним, немов провинний...
Геть голий він, на нім лиш шапка й пас...
Як наречений їхньої богині
На час народ свій від нещастя спас.

Горлянку хусткою передавила
Й поклала на спочинок у багно,
І темні соки ці перетворили
Його на мумію святу давно.

Трудилася лопата робітнича
Й знайшла муміфіковані дива:
Тепер його поплямлене обличчя
В музеї експонатом спочива.

II

Ось ризикну і до блюзнірства вдамся:
Святилищем болото це назву.
Хай люд наш він врятує від нещастя,
Убиту плоть хай зробить як нову —

Розкидану, із засідок потяту,
В подвір'ях рідних складену ладком,
Де мати біля мужа і дитяти,
І всі занурені у вічний сон;

Промовисту, плямисту не від роду,
Братів тих юних, сонних чотирьох,
Що волочили їх по милях фронту,
Коли загинути їм випав строк...

III

Щось від печальної його свободи
Нехай би і на мене перейшло,
Коли поїхав би на тій двоколці,
Вигукуючи назви сіл, мов тло:

І Небельгард, і Толлунд, і Гробалле...
І дивлячись на пальці вказівні,
Що всі на мене разом показали,
А що кричать людці — не знаю, ні.

Так їдучи по їхній тій Ютландії,
Де вірні практикують людовбій,
Почувся б я пропащим — а нехай їм!
Самотнім — бо не тут край рідний мій.

БОГИНЯ НЕРТУС

В болото, для краси, увіткнута розсоха,
До розщепу довгасті йдуть волокна.

Усохла повелителька погоди,
До пустищ вересових прагне зроду.

ВЕСІЛЛЯ

Я боюся.
Немовби враз оглухла,
І лиця завертілись, мов погрози...
Навіщо всі ці сльози?

І що за дике горе на його обличчі?
Його скривило тричі...
А гості махають нам —
Мов ранок радіє сам.

Співаєш за високим короваем,
Неначе вже покинута коханим.
То чом не уриваєш ритуалу?
Чи не тому, що вже причинна стала?

Колись у Генті
Я бачила розбите серце...
На грудях в тебе дозволь поспать
До летовиська.

МАТИ ЖЕНИХА

Тільки й пам'ятає:
Спинка маленька сяє
В купелі... Його чобітки
Біля її ногі...

Руки в порожній пелені,
Чує: вітають доньку.
Мов вислизнув з рук її мильних
І гуп додолоньку!

Та мило як допоможе
Надягнути обручку,
Вона вже ніколи не схоче
Покинути руку.

ДИМ УЛІТКУ

I

Чи вітер подув зі смітника,
Чи просто така спека?

Що нас цькує? Зіпсувалось літо?
В чумному гнізді наплодилось лиха?

«Хто ж винен?» — гадаю, за інквізитора
Божевільного цього повітря.

Зненацька збагну —
Й мату шмагну:

Лізла тихцем, звивалась!
І лаюсь, лаюсь, лаюсь...

II

У двері протискаючись, з оберемком
Дикої вишні й рододендрону,
Її тихий плач чую я,
Плач, що в вітальні стає криком,
До хрипоти повторюючи моє ім'я.

О люба, ось в чім причина!

Розсипані поміж нас квіти
Скласти доладно, букет зробити —
Травневий вітар доброго настрою.

Осипайтеся, квіти, — я з вас склею
Солодку подобу елею.

Де рана? Рану помастимо.

II

О, ми залікували рану
Під домашнім тим простиралом

І лежали, неначебто леза холод
Зцілив нам опік.

Беззастережно приймаю
Інтенсивну терапію в кінці маю,

І нині, як ти схилилась, приймаючи душ,
Вода спокутна стікає з грудей твоїх — чаш.

IV

Остаточному
Натиску немузичному
Відривають довгі
Волокна дорогу

Вперед і ще раз
Проходимо
Білу, второвану
Стежку до серця.

V

Чужинську довгу ніч не сплять, а ниють діти,
Все ходимо, й мій рот не стомиться триндіти
На тебе; потім лежимо до ранку,
Щоб сонце взолотило грона винограду,

А ті його пили, забувши сон.
А вчора стукали ми в сталактити —

І скелі вчилися тихесенько дзвеніти —
Любов так наша озоветься: камертон.

СЕРЕНАДИ

Ірландський соловей
Охочий до пісень:
Такий маленький сам — великий голос,
Зчиняє цілу ніч співочий галас.

Ну а в музичної нації
Невже нема пташечки нашої?
Я дослухався, слухав,
Та марно трудив лиш вуха.

Мої ж серенади
Були карканням гави
(поміж уривками снів),
Хурчанням кажанів,

Або ж вони деренчали
Волоцюгами-деркачами,
Загубленими в бур'яні
На нічійї землі.

Тож заливай, любове,
Вино в пляшки й закорковуй!
Хай будять нас вони —
І солов'ї — навесні.

БЕРЕГОВИЧКА

*Чоловік у гори, а жінка — до берега.
Гаельська приказка.*

Зігнувшись, перейшла я дюни з їхнім вітром,
Який жбурляв пісок мені в обличчя.
Оце вже й по твердій землі ступаю.
Біліють мушлями та черепашками
Під місяцем дахи землянок понад
Затокою. А ген бурун
У скелі б'ється гуком лун.

На дні човна макрель конала, билась,
Та все ще, скільки закидали, знай ловилась:
Немов ціпи холодні молотили.
Моя пішла під воду волосінь,
Смикнула я — ой, вагота пудова!
І зблиснула, й на дно упала тінь...
Він справувався на кормі. Йому я:
Так легко йде — навряд чи все це чесно!
Та мовчки рибу він знімав з гачків
І добивав. Та враз усе завмерло безшелесно:
Позаду опинилась рибна зграя,
І поплавок не сіпався, і я
Збагнула, як далеко запливли ми
За мис. «Ти полічи їх, скільки в тебе!» —
Він лиш сказав — і вздріла я дельфінів:
Вони стрибали, колесом крутились,
Лисіли милом товстелезні спини.
Коли б гора шубовснула у воду
У мене перед носом, і тоді б я
Не оніміла так, як перед зграєю
Тією: м'язи їх тугі, тягучі,
Мов на тіла їм обручі набив хто,
І кожен весь вискакував з води —

І знов пірнав.

Ой, нападуть на нас!

Я знала це і крикнула: «Тікаймо!»
Та він сказав: «Ти віриш в теревені,
Якими здавна рід твій годували!
Вони нас не зачеплять, ось побачиш!»
Та перепудився і він, коли
Круті оті масні лоби
На нас пішли. Опукою на дно
Човна я впала і заверещала,
Солоною водою захищаючись,
А ті шкреблись об дно та жирували,
І всі удари чула я крізь дошки —
Аж нудило мене від їх могутніх втіх...

Я часом понад берегом гуляю
І Богу дякую за порятунок,
А іноді від нього геть тікаю,
Бо гидко, як плюється через грубу.
Пісок цей рівний дихає безпекою:
Хіба на мушлю тут наступиш чи на краба,
Хоча мій батько пам'ятає, як кити
На берег викидались, аж до дюн,
І хавкали судомно. Та сьогодні
Так кошмарні гори м'яса
Десь глибоко за мисом залягають.
Минаю купи вишкребених мушель,
Ліворуч сухість дюн, праворуч — хвиля слинява.
Я маю право на неплідну цю алею
Між сяйвом місячним і тінню моєю.

ПЕРЕДДВЕР'Я ПЕКЛА

Рибалки Баллішаннона
Виловили немовля
З рибою, що його забавля:
Незаконнонароджене,

Кинуте в воду маля.
Але я певен:
Коли на мілкому стояла
І ніжно його притопляла,

Поки пальців її кісточки
Помертвіли, мов камінчики,
Було воно блешнею з гачками,
Що тіло її рвали.

У воду зайшла вона
Під знаком її хреста.
А його піднято з рибою.
Віднині переддвер'ям пекла

Буде холодне блимання
В солоній якійсь даліні.
Навіть руки Христові незцілені
Не вловлять там риби, ні.

ЗАЙВЕ ДИТЯ

*Хлопчика знайшли в курнику, де тримала його мати.
Він не здатен був сказати жодного слова.*

Як світло зажевріє —
Блідий жовточок
У задвірковім вікні, —

Дитя у хлівці
Припадає до щілини...

Курниковий хлопчику
З личком, як місячний серпик!
Фото твоє і досі
На споді мого серця
Визира пацючком.

Місячний чоловічку,
Будочки вірний в'язню!
Тінь твоя невагома,
Тендітна, аж світиться,
Ворушиться серед пилюки...

Павутиння, послід засохлий
Під сідалами,
Цвілий дух сухариків,
Які вона клала під двері
Уранці та ввечері...

А потім кроки стихали.
Всеношні, схими, пости,
Сльози нехрещені,
Зачарований потяг до світла.
Та це вже нарешті говориш ти!

Мовить твоя міміка
Про щось за межею терпіння;
Твоя безсловесність — свідчення
Місячних відстаней,
Мандрів за край любові.

ДОБРАНІЧ

Клац клямка, і нерівна клітка світла
Відкрилась через двір. З низьких дверей
Виходять в коридор — медовий рай,
Пірнаючи в стіну суцільну п'їтьми.

Калюжа, камінці, поріг, одвірки
У блоці влаштувалися яснім.
Та ось вона заходить знову в дім,
І все за нею стало чорна дірка.

БІЛЯ ВОГНИЩА

Бувальщини про вогники, що світяться,
Понад кущами дивно мерехтять:
Чи шутий цап там роги краде в місяця?
Чи каторжники ланцями бряжчать?

А то ще хтось із друзів кине слово
Про те, як рибу ловлять з ліхтарем...
То й я ліхтарика візьму зі схову:
Ось так приманим світлом та й берем

Рукою просто рибу із потоку,
Якщо вона чогось не хоче в сіть...
То блищики мені так ваблять око?
Чи щось казкове з виру хить та хить?

Та досить вже! Химер із тебе стане,
Бо друзі он кричать тобі добраніч.

ПРЯМУЮЧИ НА ЗАХІД

у Каліфорнії

Під «Картою Місяця»
Ренда МакНеллі:
Барва жаб'ячої шкіри,
І пори її як розкрилися,

Так досі й не стулились,
І зветься одна «Pitiscus» —
Аби пригадав я останній
Мій вечір у Донегалі,

Як тінь мою на побілку
Відкидав місяць кощавий,
А камінці бруківки
Білили, неначе яйця.

Літо у вільнім падінні
Кінчалось там,
Крайнього заходу
Порожній амфітеатр.

Великої П'ятниці
Ми вирушали надвечір,
Повз спущені вже ролети
Й авта під храмами.

Ми їхали мимо
Й заважали не надто,
Як грюкали проповідники
По кафедрах кулаками

І припадали миряни
До розп'ять поцвяхованих.

Які ж то цвяхи на цю мить випадали?
Сотались, сотались дороги,

Спадаючи легко,
Мов волосіні
На ясні води.
Під місячними стигматами,

За шість тисяч миль звідсіль,
Уявлю неторканий пил,
Не таке жорстоке тяжіння,
Милосердніші муки Христові.

КОЛОНИЯ СТРИЖІВ

Гнізда берегових стрижив чорніли бійницями пільми в урвищі над річкою. Він уявив, як рука його, вся випростана, з рукавом, туди заходить по плече — але, тому що він колись відчув, як коле холодом кігтик загиблої вільшанки і як вражає несподіваною твердістю її маленький дзьобик, він тільки очі витріщив та й годі.

Він чув писк стриженяток углибині — але, тому що люди були показали йому гніздо пацюче в скирті, де полова і поточена солома обліпила волі та рожеві шийки, спинки, — він тільки дослухався.

Отак чатуючи, чекаючи та витріщаючись, подумав він: прикласти б вухо до котрої-небудь покинутої нірки і понаслухати ту підземну тишу.

ЛИПЕНЬ

Той тріскіт розпочався у вечірній прохолоді, неначе град дрібний легенько лупотів по склепінню, що з повітря. Але ж ні. Той тріскіт бурмотів десь із-під того барабана. Ба ні: той тріскіт швидше стукотом був, а не бурмотінням. На далекому ослоні пагорбів хтось розплющував бруски і чани.

Були ті пагорби пузатим резонатором, низькою греблею супроти добового ревища, зупиненою хвилею припливу, яка все-таки могла й розкритись.

По червоних морях липня «оранжеві» барабанщики вели обраний народ через їхню мрію. Розширення й поглинення, контрапунктні; зарізяки без фраків, із комірцями в заграві, а полісмени супроводжують з боків, мов антрацит.

Повітря спохмурніло, хмарами загратувалось, різника фартух. І вечір нічирк, немов заплава, вкрита білими метеликами, за милі геть від битви, коли йти за течією; клубочок крові все ще ніжить-ся ліниво у каналі.

АНГЛІЯ В ПРИТУЗІ

Я мов агент подвійний рухався поміж великих понять.

Слово «ворог» мало зубату дієздатність косарки. То був якийсь мов механічний і далекий шум ген поза тою непрозорою безпекою, невіглаством тим автономним.

«Коли німці бомбардували Белфаст, найдужче постраждали саме «оранжові» квартали».

Я тоді сидів на чіяхось плечах, хтось мене ніс через залите зоряним сяйвом подвір'я, щоб я побачив, як палає небо над Анагоришем. А потім дорослі, мов стомившись від екскурсії, знов посідали в кухні й зашептались.

За тим затемненням Німеччина звернулась до освітлених кухонь крізь розхвильовані гардини, сухі батареї, мокрі батареї, капілярні дроти, радіолампи, коли годинникова стрілка відпустила гріхи Штутгарту з Ляйпцігом.

Він такий мастак, цей Хо-Хо! О, він дасть їм хльору, ще й якого!

Я квартирував у «ворогів Ольстеру», кухарчуків, що за мурами. Мавши тяму до жартів, я проникав крізь заслони, по-змовницьки стихшено вимовляючи паролі, нашпиговував кожную промову орієнтирами і не озивався ні на чий оклик.

ПРИБУЛЕЦЬ

Щось знай топталоя по повітрю, от ніби було привидом із якимись претензіями на нас і поспішало у тремтінні спекотного марева. Та ось, вивільнившись нарешті зі свого спотворливого дзеркала, ось він і йде вже до нас, цей чужинець із ніяковою усмішкою, і його ми ніяково приймаємо, і він скрашає нам довге вечірне надвечір'я — тим лише, що просто сидить із нами.

Де ти тепер, реальний наш прибульцю, хто воскресив для нас слова «пароль» і «військовополонений»? Де нині ті каблучки, прикрашені шматочками зубної щітки, де кораблики у пляшках, тирольські краєвиди, убані в електричні лампочки?

Вони майстри на всі руки, ці німці!

І пішов він назад, у відсвіжливий полізък трави, лишивши позаду конкретні судження і того, хто захопив його у полон, і хто дав притулок. Він і досі отак іде, відчуваючи спиною наші погляди, потоптуючи образ, що йому дістався, звільнений для своєї втоми.

ПРОБНІ ПОЛЬОТИ

ВИТАЄМО З ПОВЕРНЕННЯМ ДОДОМУ, ХЛОПЦІ З ВОСЬМОЇ АРМІЇ! У цьому написі було щось виличне, бо його хтось вивів фарбою на приватному мурі, мов найбільший заголовок у газеті, над застарілими повідомленнями на взір: *ПАМ'ЯТАЙМО*

1690! і НЕ ЗДАМОСЬ! І попід таким великим розкриллям я поспішав із моїми вістями.

Демобілізований сусіда в сорочці барви хакі, підперезаний поясом із мідною пряжкою, стояв, підпираючи наш одвірок. Мій батько побряжчав дрібняками у глибині своїх кишень і, сміючись, видобув звідтіля великі чотки: намистини заклацали, стукаючись одна об одну.

А що, вони там зробили з тебе папіста?

Та дідька лисого! Я їх поцупив для тебе, Педді, з туалетного столика Папи Римського, коли той був відвернувся.

Ти міг би ними ослика запрягати!

Їхній регіт пролітав понад моєю головою — хрипкий галас, двійко великих збентежених птахів під час пробних польотів над територією.

МАНДРІВЕЦЬ

Навшпиньки обходили ми лінію накресленого крейдою півкола, яким був обведений учительський стіл, і одного чудового дня, коли сонце допомагало виокремитися вершкам на молоці, а бобові у слоїку з-під варення — луснути, випускаючи свої ключки, він викликав мене до себе й позолотив мені руку каблучкою. «Наприкінці свят цей молодик їде до Деррі — отож це йому, на здобуття стипендії... Ми всі зичимо йому щастя! А зараз — усі по місцях!»

Я помандрував далеко від того дарувальника каблучок — нізащо не зречуся цієї мандрівної самоти. Набачився я і палат у вогні, й спопелілих сердець, і повних та спустілих зал, і гуртів товариства, які то збиралися, то розбігались. Але того дня я був багатим молодим чоловіком, який уже міг би розповісти вам і про переїзди з місця на місце, і про нічні пильнування, і про ошуканства, й про виплакані очі жіночі.

УМОНАСТИРЕНИЙ

Світло шкарубкими пальцями продиралося в освинцьовані шиби коледжевої каплиці й стовпами ставало у колі святая святих. Черговий священник випробовував свою дикцію супроти колони й тиньку, а ми випробовували наші лікті об твердий нахил лав або об золоту товщ наших молитовників.

Я міг би зробити з отих шести років часослов, а чи фламандський календар обрядів і дозвілля й поставити його на обмурованому пагорбі. Бачите: он на схилі, за нашими спинами, цвинтар, а ген за річкою плуг оре ниву, а посередині — місто з брамою. Ось тут служка смиренно цілує єпископового персня, ось тут, на фризі, вирізьблено зимові ігри, а ось тутечки сам ревний просвітитель схилився в кутку над своїм столом.

У навчальній залі моя рука була холодна, мов у писарчука взимку. Мимо прошелестів наглядач, сопучи, парячись під своїм требником, причому його грубі черевики на рантах, набули, виглядаючи з-під сутани, несподівано світського вигляду. Ось я поділив навпіл лінію АВ, ось натрапив на чільний вислів Лівія. Зі спальні, коли вже всі погасили світло, я розпізнавав сузір'я на небі, а вранці веселим почуттям власної гідности ламав льодок на воді в емальованому дзбанку.

ЗАХІДНІ ПОСЕЛЕННЯ

Першої моєї ночі в Гелтахті та стара жінка сказала мені англійською: «У тебе все буде гаразд». Я сидів на огорнутому сутінками ліжку й дослухався крізь тонку стіну до шпаркої ірландщини, знудьгувавшись за мовою, яку я мав викорінювати.

Це ж бо я прибув на захід, аби надихатись абсолютною погодою. Візіонери дихали мені в обличчя духом супних кухонь, змішували порошок, узятий із могил повстанців-кропніз, зі слиною постів нашої віри, й тим змащували мені уста. *Ephete!* — підганяли вони. Я шарівся мов маків цвіт, але спромогався промимрити кілька слів.

І жоден дар мов не зійшов на мене в тій кімнаті нагорі, хоча всі довкола мене, здавалося, ладні були пророкувати. Але все одно я часто згадуватиму ці західні поселення, білі піски, тверде скелля, світло, що сходило, мов своє власне визначення, над Раннафастом та Еррігалом, Аннагрі й Кінкаслахом: назви, переносні, мов камені вівтаря, неприкрашені стихія.

INCERTUS

Я увійшов перевдягнений, невпізнаний, вимовляючи третій звук слова як церковно-латинське «ц», силкуючись зв'язати водно, неначе відсирілий запал. *Непевний*. Сором'язлива душа, що нервується, і все таке. Завчений реверанс.

О так, я спочатку плазував, і лише потім пішов. Давній псевдонім лежить там, мов перетліла оболонка.

МОСБОН: ДВІ ПОЕЗІЇ

Присвячую Мері Гіні

1 Сонячне світло

Сонячна була відсутність.
Розпечений метал
Колонки на подвір'ї,
Підсолоджена вода

У підвішенім відрі,
А сонце стояло
Сковорідкою, що прочахає,
Притулена до стіни

Кожного довгого надвечір'я.
Тож її руки мелькали
Над деком,
А розпечена плита

Посилала диск жару
Туди, де вона стояла
В запорошеному борошном фартусі
Під вікном.

Ось вона змітає борошно
З дошки гусячим крилом,

Ось сидить відпочиває
З нігтями забіленими

Й такими собі ніжками:
Трішечки передихнути,
Поки коржики підійдуть
Під дзигарів двох цок-цок.

А ось і любов,
Наче ковшик лудильника:
Світла потік
У засік.

2 Картоплярі

На відстані чотирьохсот мов літ...
Глянь, Брейгелю, і ти їх упізнаєш!
Півколом сіли, ззаду — живопліт,
Не захища од вітру (задуває ж).
Картоплю крають посівну. Ростки
Чималі пнуться з кожної бульбини.
Тут рухи непоквапні, мов віки.
На дві розтяти кожну половини:
На мить сяйне в руці молочний зблиск,
А в центрі — водяниста темна пята...
Ножі — ті самі, люди — що й колись...
Звичаї календарні, праці свято!
На тлі рокитника тих жовтих віх
Закомпонуй безйменних нас усіх.

ПОХОРОННІ ОБРЯДИ

I

Таку собі дорослість — на плече...
Заходити і труни підіймати
Загиблих родичів.
Їх викладали

В затемнених кімнатах.
Полиск тих повік,
І руки, ніби тісто, білі,
Що чотки, наче пута, оповіли.

На кісточках попухлих
Пощезли зморшки, нігті
Потемніли, руки
Смирено складено на грудях.

Червонястий саван,
Труна, обтягнута атласом.
Я чемно голову схиляв,
Усім захоплений,

І танув віск,
Гніт оголюючи,
І племінці свіч
Мерехтіли, й тислися

Жінки за мною.
І щоразу в кутку
Стояло віко,
Хрестиками зблискуючи —

Прикрасами головок цвяхів.
Масок стеатитових,

Що їхні брови-іглу цілували,
Мало вистачити,

До миті, як заб'ють цвяхи
І чорний льодовик
Кожного похорону
Уперед посуне.

II

Як вість усіх облетить,
Що знов хтось з сусідів загинув,
Рвемося до церемонії,
Зі звичним її ритмом:

Поважна хода кортежу,
Що змією звивається,
Затемнені будинки минаючи.
А я б відновив

Великі палати Бойну,
Підготував би гробницю
Під плитами, де знак чаші.
З провулків і закапелків

Домашні виходять мурлики,
Втираються в похід жалобний.
І цілий край налаштовується
На двигтіння притамоване

Десятка тисяч двигунів.
Жінки-сновиди, залишені
Вдома, снують
У порожніх кухнях,

Уявляючи, як ми поволі
Рухаємось до кладовищ.

Супокійна, немов змія,
Що повзе собі в травах,

Процесія підтягує свій хвіст,
Полишаючи Північний Прохід,
А головою вже входить
У мегалітичні ворота.

III

Коли вже заклали брилою
Пащу гробниці,
Ми знову на північ поїдем,
Повз фйорди Странг і Карлінг,

Жуйку пам'яти,
На час послабивши, суд
Ворожнечі умилюючи
Й уявляючи похованих

Такими, як Гуннар,
Що лежить прекрасний
У своїм гробівці,
Хоча поліг від насильства

Й ніхто не помстивсь.
Казали, що він співає
Пісні про честь та що
Чотири вогні горять

По краях погребної камери,
А вона ж відчиняється
Щоразу, як він забажає
Подивитись на місяць.

ПІВНІЧ

Я вернувся до довгого берега,
До кованого вигину бухти
І знайшов тільки світські
Сили Атлантики, грім їх.

Опинився перед немагічними
Запрошеннями Ісландії,
Зворушливими колоніями
Гренландії — й раптом

Ті легендарні нападники,
Нині спочилі в Оркнеї, Дубліні,
Що мірялись силою
Довгих мечів зіржавілих,

Залеглі в твердому
Череві кам'яних кораблів,
Пощерблених, та все ще лискучих
У пісках відталих струмків,

Обернулися голосами, морем стишеними,
Засторогами мені — знов заволали
Буйством і богоявленням.
Довгої лодії язик плавучий
Заднім розумом хизувався:
Мовляв, розмах молота Тора
Сягнув географії й торгівлі,
Дурних абордажів і помст,

Зненависти й шамотні
Альтингу, брехень, жінок,
Виснажень, званих «мир»,
Пам'яті, що кровопролиття виношує.

Промовляв він: «Заляжте
В скарбі слів, закопайтесь
У звивини мерехтливі
Ваших мізків.

Складайте пісні в п'їтмі.
Сподівайтесь сйава північного
Десь колись,
Але ж не потоків світла.

Хай очі вам будуть ясні,
Мов бульбашки у бурульці.
Довіртеся чуттю і найменшого скарбу,
Який ваші руки лиш знали».

ДУБЛІНСЬКИЙ ВІКІНГ: ПРОБНІ ЗРАЗКИ

I

Може, то була щелепа,
Чи ребро, чи вирізана
Чогось більшого частина:
Принаймні, щось там було

Видряпане: клітка
Чи ґратки, щоб ворожити.
Немов той язик дитини,
Що повторює порухи

Її каліграфії;
Мов вуґор, що попався
З товариством вутрів у в'ятір,
Та риса дивує сама себе,

Визволяючись від руки,
Що вигодувала її:

Дзьоб у польоті,
Ніздря плавуча.

II

Це пробні зразки
Зімпровізованих в кістці
Тайнощів чаклування:
Листя, звіринці,

Хитросплетіння
Шляхів помережаних
Родоводу й торгівлі.
Це треба збільшити

Вдесятеро на дисплеї,
Аби та ніздря
Стала мандрованою провою,
Що винюхує Ліффі,

Лебедицею звертає на брід,
Розсипається на
Кістяні гребінці, пришпильки,
Гирі, монети, шальки.

III

Наче довгий меч
У піхвах вологих
Погребних глин,
Так і киль застряг

В осипі берега,
Корпус ребрами світить,
Проривний звук,
Як Дублін.
А нині ми порпаємось,

Вишукуючи скалки хребців,
Плетива плоту,
Припаси харчів, скарби,

А для цього зразка,
Що видряпала дитина, —
Довгу лодію, життєрадісний
Ключ перелітний.

IV

Це втрапля в мою довгу руку,
Скорописом обёртаючись,
Розкручуючись кільватером
Зооморфним, червом мислі,

За яким я лізу у мул.
Я — Гамлет, принц Данський,
Любитель притч, черепів,
Вишукувач гнилизни

В королівстві, просяклому
Своїми отрутами,
Привидами окриленому
Й пристрастями,

Убивствами й святощами;
Я очунюю,
Як стрибаю в могили,
Вічно вагаючись-виражаючись.

V

Прилиньте, летіть зі мною,
Понюхайте вітер
Носом досвідченим
Вікінгів:

Сусіди-хапки,
Вбивці-купці,
Лихварі, накопичувачі
Зла та здобичі.

З хвацькістю різника
Вікінг легені з вас висіка
Й припасовує теплі ще крила
До пліч, щоб ви полетіли.

Стар-отці, будьте з нами.
Старі-хитрі знавці
Ворожнеч, зручних місць
Для засідок чи поселень.

VI

«А ви чували, —
Запитував Джимі Фарел, —
Які в них у Дубліні
Є черепи?»

Білі черепи, й чорні,
А ще жовті, а ще
З набором зубів повним,
Або лиш з одним зубом,

Та ще вигадана історія
Про «данця старого,
Який втопився
Чи не в водах Потопу...»

Слова мої лижуть
Набережні бруковані,
Легко біжать по землі,
Всіяній черепами.

КІСТЯНІ МРІЇ

I

Білу кістку знайдено
На пасовиську:
Груба, пориста
Мова дотику

І зжовкло-ребристий
Відбиток її в траві:
Поховання кораблика.
Мертву, мов камінь,

Мов кремінь чи
Грудку крейди,
Ще раз її торкну
І втягну

В пращу розуму,
Щоб кинути в Англії
Й пошукати, де впала
В чужих полях.

II

Кістяний дім:
Скелет
У темницях старих
Язика.

Проштовхуюсь назад
Крізь дикції,
Єлизаветинські балдахіни,
Норманські штучки,

Еротичний цвіт глоду
Провансальського,
Крізь повиту плющем
Латину церковників —

До гугнявої вимови
Менестрелів, залізного
Зблиску шелестівок,
Що розтинають рядок.

III

У запханих в скрині
Багатствах граматики,
Дієвідмін, відмінків
Знайшов я *bān-hūs*:

Вогнище в нім, ослони,
Балки-крокви,
Де душа
Попурхає трохи

Попід дахом.
Був черепочок
Для мозку,
Й казан

Поколіль,
Розташований посередині:
Кохання гніздо,
Притулок снів.

IV

Вернусь назад
Повз філологію, мудрощі,
Увійду знов у пам'ять,

Де кістяне лігво
Є гніздом кохання
В траві.
Голівку моєї пані
Тримаю як кристал

І костенію, дивлячись:
Я — кам'яний осип
На її крутизнах,
Крейдяний велет,

Викарбуваний на
Її пагорбах. Ось мої руки
По борознах її спини
До перевалів рухаються.

V

А закінчуємо тим,
Що одне одного колисаємо
Поміж вуст
Земляного укріплення.

Поки милуюсь
Бруківкою її
Кісточок,
Турнікетами

Її ліктів,
Валами її брів
І довгою хвірткою
Ключиці,

Я починаю ходити
По Адріановім валу
Її плеча, мріючи
Про Дівочий Замок.

VI

Одного ранку в Девоні
Я знайшов мертвого крота
Все ще в краплинах роси.
Спершу подумав:

Такий сошник!
Але був то кріт,
Маленький і задубілий,
Мов товща частина різця.

Хтось сказав мені: «Ти дмухни,
Щоб розійшлись волосинки
На його чолі. Оті бусинки —
То його очі.

І поторкай плечі...»
Я торкнув дрібні далекі Пенніни,
Шкурку з трави й зернят,
Яка простяглась на південь.

КОРОЛЕВА БОЛОТА

Я лежала, чекаючи,
Між дерном і валом,
Між вересом, що вгорі,
Й склисто-зубатим каменем.

Мое тіло було азбука Брайля
Для впливів повзучих:
Сонце вранці мацало мою голову
Й хололо ввечері на пальцях ніг;

Крізь шкіру мою й тканини
Проникала зима,

Мене перетравлюючи;
Неосвічені корінці

Задумувались і вмирали
У порожнинах
Мого живота.
Я лежала, чекаючи,
На піщаному дні,
Й мізки мої тьмяніли,
Глек ікри,
Опара для потойбіччя,

Сни про балтійський бурштин.
М'яті ягоди під нігтями,
Життєвий скарб малів
У горщику таза.

Діадема моя зіпсувалась,
Самоцвіти повипадали
У скрижанілий торф
Плодами історії.

Мій пояс — чорний льодовик
Поморщився, фарбоване плетиво
Й фінікійське шиття
Набухають на м'яких моренах

Моїх грудей.
Я спізнала холод зими
Як тицяння фйорда носом
У мої стегна —

Просякла опереність, важка
Пов'язка шкур.
Мій череп спав
У мокрому гнізді моїх кіс.

Та мене пограбували.
Постригла мене
Й роздягла
Лопата копача торфу.

Ну він загорнув мене знову,
Обережно засипав западинку
Між кам'яними підпорами
У головах та в ногах.

Та лордова дружина його підкупила.
Мою косу, слизьку
Пуповину болота,
Відтято,

І я підвелася з п'їтьми,
Білими кістками світячи,
Перетлілими стібками вбрання, —
Опинилась на березі.

ГРОБАЛЬСЬКИЙ ЧОЛОВІК

Ніби вилитий зі смоли,
Лежить він
На дерну подушці
Й неначе виливає слізьми

Чорну річку самого себе.
Його зернисті зап'ястя
На дубові корчі схожі,
А куля п'яті —

Мовби яйце з базальту.
Нога всохла в підйомі,
Мов лебедея лапка холодна
Чи корчака мокра болотна.

Стегна його — вододіл
І скойки мідій,
Спина — вугор, спійманий
Полиском мулу.

Піднята голова,
Підборіддя — то забороло,
Піднесене над продухвиною
Перерізаної горлянки

Зчорнілої, затверділої.
Зцілена рана
Зяє досередини,
Де барва бузини ягід.

І хто скаже «труп»
На цей яскравий слуп?
Хто скаже «тіло»
На його непрозорий спочинок?

Його зіржавілий чуб,
Кучма, не схожа
На зародкове волосся.
Вперше вздрів покорчене

Лице його на фотографії:
Голова, плечі
Пнуться із торфу,
В синцях, мов дитя після щипців,

А нині лежить він,
Ідеалізований пам'яттю,
Аж до червоного рогу
Нігтів,

На шлях підвішений
Краси й жорстокости,
Біля «Вмирущого галла»,
Занадто зорієнтованого

На його щит;
Де збережено щиру вагу
Кожної жертви в каптурі,
Порубаної чи втопленої.

КАРА

Аж відчуваю стиск
Зашморгу на її карку,
Як вітер обдуває
Голий її перед,

Як робить їй пипки
Бурштиновими намистинами,
Стрясаючи тендітне оснащення
Її ребер.

Бачу її втоплене
Тіло в болоті,
Камінь-тягар,
Гілки, дрючки зверху,

Під якими спочатку
Була пагоном із корою обдертою,
Щоб колись викопали
Одубілі кості, барильце мозку —

Поголену її голову,
Мовби чорну стерню,

З брудною пов'язкою на очах
І з зашморгом — каблучкою,

Що мала зберегти
Згадку про кохання.
Маленька перелюбнице!
Перш ніж тебе скарали,

Ти мала коси, як льон,
Була захарчована, а
Личко було не чорне — вродливе.
Бідна кізко відпущення!

Я майже люблю тебе,
Та знаю, що кидав би
Камінці мовчання.
Я — витончений споглядач

Закапелків твого розкритого
І стьмянілого мозку,
Сплетів твоїх м'язів
Та всіх полічених кісточок;

Я, хто німував би,
Коли твої невірні сестри
У сорочках зі смоли
Плакали біля поруччя;

Хто подивився б крізь пальці
На цивілізовану наругу,
Але розумів би виважену,
Племінну ще й інтимну помсту.

ДИВНИЙ ПЛІД

Ось тої дівчини голова, мов викопна карафонька,
Личка овал, шкіра-чорнослив, зуби — сливові
камінчики.

Розплутали мокру папороть кіс
І виставили, щоб усі бачили,
Пустили повітря до її шкірястої вроди.
Пафос одутлого, тлінного скарбу:
Зламаний ніс темний, мов грудка дерну,
Очниці порожні, мов плеса в працях старих
майстрів.

Діодор Сікул признавався,
Як нелегко звивав до чогось подібного:
Вбита, забута, безіменна, страшна
Обезголовлена дівчина дивиться незворушно
На сокиру та беатифікацію; незворушно —
На щось мов початок пошанування.

СПОРІДНЕНІСТЬ

I

Поріднений ієрогліфічним
У долині торфом
Із жертвою задушеною,
Гніздом любовним у папороті,

Я ступаю крізь витоки,
Мов пес, що калачиком
Скрутив свою пам'ять про дикість
На кухонній маті...

Трясовина трясеться,
Вода булькоче й лопоче,
Коли проходжу
Вересом, комишами.

Люблю це торфовище,
Чорні його карби,
Запечатані тайнощі
Процесій, обрядів.

Люблю струмок
Обіч болота,
Береги зловісні,
Всяке відкрите плесо —

Пашу зіхливу,
Що місяця випиває
Й що її не промацаєш
Неозброєним оком.

II

Мочар, трясовина, болото,
Ці царства слизу,
Володіння холоднокровних,
Стеж чвакотливих, брудних яєць.

Але баговиння,
Себто м'яке,
Це дощ без вітру,
Бурштинова зіниця.
Жуйку жує земля ця,
Травлення молюска,
Стручок з насінням,
Пилку повні засіки.

Комора землі, кістяний склеп,
Сонячний берег, бальзамувальник
Посвятних благ
І втікачів страчених.

Ненаситна це наречена.
Шаблековтач,
Барило, купа гною,
Плавуча крижина історії.

Земля, що оголює
Темний свій бік,
Місце гніздування, духу мого
Необжитий закут.

III

Знайшов лопату для торфу,
Хтось заховав у папороті,
Лежала собі, обросла
Поколіннями трав.

Підняв її — й тихі
Вуста заросту
Замурмотіли і розтулилися,
А під ногами у мене

Відкривсь рівчачок рудавий,
Мов гада линовище.

Вологе лопатище:
Коли увігнав штих,

Воно запарувало
На сонці.
І нині сцена розлуки
З цим обеліском:

Між камінцями,
Під пагорком бородатим
Потурбовано гніздечко любовне:
Котики й болотяний бавовник

Тремтять, спинаючись
Із розколотої гілляки.
Стою покрай століть
Перед богинею.

IV

Цей осередок тримає
І просториться,
Мокра воля й розсадник,
Вод міх

І танучий гріб.
Матері осени
Киснуть і тонуть,
Опара сухостою і падолисту

Стає все темнішою вохрою.
Мохи збиваються в голову,
Верес розсіває насіння,
Папороть свою бронзу

Відкладає.
Ось голосівка землі,
Що свій корінь вимріює
У квітах, снігах;

Мінливість погід
І року пір,
І вітролом стелеться
Постіллю, щоб гнисти.

Я виріс з усього цього
Плакучою вербою,
Похиленою
До апетитів тяжіння.

V

Витесані вручну ободи
Коліс торфової підводи,
Поховані в смітті
Болотяного перегною,

Купідонів лук
Відкидного задка,
Гнізда-вуста
Короба —

Обожною чоловіка,
Що ганяв тут візка:
Бога візницького діла,
Вогнища годувальника.

Я в нього був улюблений
Підпомагач: приносив
Попоїсти й запити,
Де він, там і я.

Коли літо вмирало
Й жінки з полями прощалися,
Ми їхали так поважно,
Й нас пропускали, з нами віталися.

Бачу, як їдем попід
Живоплотом, що підпалив глід;
Бачу гордість мою чоловічу,
Як він мені щось мугиче.

VI

І ти, Таціте,
Подивись, як я гай саджу
По старому штучному острівцю,
Нашпигованому небіжчиками:

Моторозна місцина.
Наша матінка-земля
Наскрізь просякла кров'ю
Дітей своїх вірних,

Що лежать, бульки пускаючи,
В її священному серці,
Коли легіони дивляться
З мурів.

Повернися до цього
«острова в морі»,
Де нічого не вистачає.
Прочитай обличчя поховані

Лиха і жертви;
Розкажи нам чесно,
Як ми рубаємось
Задля спільного блага,

Як голимо голови
Непутящим,
Як богиня ця поглина
Нашу любов, наш жах.

АКТ ЄДНАННЯ

I

Увечері цей перший імпульс, порух,
От ніби дощ в болоті набухав,
Аби проривів дочекатись скорих
По папоротях оборонних лав.
Твердь східних берегів — твоя то спина,
А руки й ноги за горби сягли.
Я пещу ліній лагідність невпинно —

Зросло минуле наше з тої мли.
Високе царство над твоїм плечем — я,
Не вговкаєш, не знехтуєш мене.
Завоювання — то олжа. Старе я,
Й напівзалежність хай тебе не гне,
Хоч як несхитно в цих моїх пенатах
Вивершується мій наразі спадок.

II

Однак я й досі владно чоловічний,
Тебе лишу — то матимеш ти біль,
Відрив колоній болісно одвічний,
Таран — то спомин, що у браму бив.
Закляту п'яту чин зродив колону,
Її позиція — в один все бік.
Під серцем в тебе барабаном воєн
Склика потугу бевзів, недорік;
Нестямно розпира твої кордони,
Й грозить із того берега мені...
Не вгомнять угоди невгомонне
Мережане шляхами тіло — ні...
З великим болем ти — відкритий ґрунт,
Сира і невгамовна, вічний бунт.

ГЕРКУЛЕС І АНТЕЙ

Божественний душитель змій,
Єдина рада на стаєнний гній,
Він марить яблуками золотими,
Трофеями прийдешне невситиме.

Накликав Геркулес
Сил темних опір чи не весь.
Антей, допоки в землю вперся,
Не програвав герою герцю.

Упав — і в матері взяв сил...
Син Зевса хитрість розкусив,
Підняв суперника в повітря,
Хитрішим виявивсь за хитрого,

Він — світла витязь, неба міць,
І супротивник силоміць
Злетів у царство мрії,
Позбувся рідної стихії,

Що змалку люляла синка,
Де жилою текла ріка,
У підземеллях потаємних,
Печерах затишних і темних,

І заповів те все співцям,
Але загинути мав сам,
Тож Бик Сидячий і Балор
Загинуть; з ними — і Бертнот...

І неблаганний Геркулес
Здіймає руки до небес —
Не похитнуть його тріумфу
Ті темні сили, що в осмоту

Уверг він. Отже, відтепер,
Антею, будь гірський хребет!
Гігант, заснулий тяжко,
Бездомним — дім і кашка.

Із циклу «Все кажучи, нічого не кажіть»

І

Пишу це після стрічі з журналістом
Англійським, що у погляди пірна
«На все ірландське». В зиму перенісся,
Де прикрі вісті — вже не новина,

Де вістярі винюхують і строчать,
В готелях — об'єktiv і диктофон...
В часах тих схибнутих сорок сорок
скрекочуть,
Та схильний я до чоток, як до зон,

Як до аналізів, писань, писаній
Політиканів і газетярів,
Протоколістів довгої кампанії
Від газу і до «стенів», «тимчасових крил»,

«Поляризацій», «відсічей», і «крахів»,
«Протистоянь тривалих», «ескалацій»...
Та тут живу я, я і тут живу,
Й співаю пісню, живучи, живу,

І чемно мовлю до сусідів чемних
Про повідомлення страшні нові,
Вбираючи фальшивий сенс таємний
Їх реплік, шитих по старій канві:

«Яка ганьба!» «Авжеж, я згоден з Вами».
«Де край, кінець?» «Так, так, куди вже гірш...»
«Убивці!» «Їх би слід інтернувати...»
«Глас розуму» охрип, як випив лиха ківш.

III

«Тут про релігію не йдеться», звісно.
 «Пізнаєш по очах їх!» — і мовчок.
 «З сторін не краща жодна — і не гірша».
 Ісусе, чи не час, щоб просочивсь дзюрок

В великій дамбі, що нагріб голландець,
 Щоб не впустити Шеймаса приплив?
 Та я на всі ці способи не здатен.
 Нордична скутість в сутичці часів

І місьць: так, так. Я про «маленьку шістку»
 Співаю. Тут, щоб врятуватись, слід
 Всього лишень урятувати дичко.
 Все кажучи, нічого не кажіть.

Промовисті, хоч незначні, сигнали,
 Уточнення імен, занять і шкіл:
 Як за адресами нас дискримінували,
 І з правила не знати винятків.

І Норман, Сідні, Кен дали знак протам,
 Що Шеймас (чи то Шон) таки папіст.
 О краю кивів-моргів та сексотів,
 Де щирість — пастка: звіривсь їй — то й з'їсть;

Де язики — гадюки, що скрутились,
 Де половина з нас — троянський кінь,
 Обложники в облозі (так судилось);
 Де слово — лиш шифровка, слово-тінь.

IV

З росистої уранці автостради
 Вздрів табір інтернованих новий:
 Он вирва край дороги, людські втрати,
 І гнізда кулетметні, і рови,

Й туман так низько по землі стелився,
Цей *дежа-вю* ефект, неначе фільм
Давно побачений про табори фашистські,
Кошмар німий, що звуки всі поїв.

Чи є життя до смерті? Напис крейдою
У Баллімерфі. Болісне знання,
Логічність лих між сніданням й вечерею.
Знов обіймімо доленьку зрання.

ШКОЛА СПІВІВ

*Посів душі відбувся в добрий час,
І зріс я, плеканий красою й страхом.
У краю ріднім все було прихильне
До мене, і так само в тій Долині,
Куди мене пересадили згодом...*

Вільям Вордсворт, «Прелюдія»

Він [хлопець-конюх] мав книжечку оранжистських піснеспівів, і ті дні, коли ми з ним читали їх на сіннику, вперше у житті подарували мені втіху від римованого слова.. Згодом, пригадую, була пройшла чутка, що повстали фенії та що оранжистам роздають рушниці, а ще пізніше, коли я почав мріяти про майбутнє моє життя, мені подумалось, що я хотів би померти, б'ючись із феніями.

В.Б.Єйтс, «Автобіографія»

1. МІНІСТЕРСТВО СТРАХУ

Присвячую Шеймасові Діну

Ну, ми жили, як Каванах сказав,
В місцях поважних. Той укіс пустельний
Коледжу свят. Колумба, де я мешкав

Шість літ, дивився на твоє Болото.
 Я витріщався на нові світи:
 Он хворе горло Брендівелу, світлом
 Залите, наче заяча горлянка.
 Я так тужив за домом перший тиждень,
 Що не торкався й коржиків, залишених,
 Щоб вигнання мені підсолодити.
 То й викинув їх за паркан котрогось вечора
 У вересні 1951-го,

Коли вогні в будинках Лекі-Роуд
 Пливли в тумані бурштином. Я теє
 Укоїв крадькома від всіх.

А потім

Белфаст, потім Берклі. Ось ті двоє,
 Умудрені життям, що в вірші грались,
 Й догралися, що стало це життям:
 Від тих товстих конвертів, що надходили
 Під час канікул, і до томиків тонких,
 «Із побажаннями найкращими
 Від автора». Ті вірші, виведені
 Довгастим почерком на аркушах,
 Видертих із зошита, що на спіральці,
 Бентежили мене: думки і звуки
 Сипнули вертлячками з яворів
 Тих наших! Брався я тоді писати
 Й про явори — і винайшов при цьому
 «Південно-деррівське» модерне римування,
 Де «люлі» римувалося із «льолі».
 А кована хода та з-за гори
 Витоптувала — пробі! — моріжки
 І щонайкращі красномовства.

Чи ж

Змінилася вимова наша? «Назагал
 Католики говорять гірше, ніж
 Шкіл протестантських учні». Пам'ятаєш
 Ту всю бредню? І комплекс меншовартости,
 Те джерело кошмарів наших? «Як

Твоє ім'я, ти кажеш?»

«Гіні, отче».

«Звучить більш-менш».

У той мій перший

день

Ой розгулявся ремінь шкіряний
В Великім Кабінеті! Ляскання його
Понад нахиленими головами
Нашими лунало. Все одно писав я
Додому, що життя в тім інтернаті
Вже не таке й погане, — прикрашаючи,
Як завжди. Й на вакаціях ожив
Я на «сидінні поцілунків» *«остіна-16»*,
Припаркувавшись біля дому дівчини
Й не вимкнувши двигун, а пальцями
Вчепившись в її плече, мов плющ,
А в кухні ще світилося, для неї.
Коли ж вертався я з побачення,
Сп'янілий від свободи літа, що
Усе коротшало, пропахле духом сіна
І сяйвом місячним, - мене спинила
Поліція. Махаючи червоними
На мене ліхтарями, обступила
Авто, мов чорна череда, націливши
Мені ув око «стена». «Як ім'я,
Водію?»

— Шеймас...

— Шеймас?

Прочитали

Ім'я моє в водійському посвідченні,
На ієрогліфи твої ще посвітили:
«Ораторське мистецтво», кучерявий
Твій почерк.

Ольстер був британський, та
Без прав на лірику англійську. Все
Було довкола «міністерством страху»,
Хоча ми й не висловлювались так.

2. ВІЗИТ КОНСТЕБЛЯ

Велосипеда він поставив під вікном,
Із гумою, що захища холоші
Від грязюки, й з ручками товстими
Чорними, що мліли на осонні;

Виблискувала динамомашина,
І розпружено-синхронно
Педалі відпочивали
Від чобота закону.

Сам на стільці сидів, кашкет лежав,
Перевернувшись, на підлозі,
І червонів надавлений пружок
На лобі й попід зліпленим волоссям.

Він розщібнув важезного планшета,
І батько звітував про фермерські прибутки:
Скільки він збира з кожного акра
І які конкретно продукти.

Арифметика й страх. Невідривно я
На лискучу кобуру дивився:
Защербута, як годиться,
Револьвер прип'ято до ремінця.

А ще які коренеплоди?
Кормові буряки? Кабачки?..
Та ні... —

«А хіба рядок брукви
Випадково не висіявся в картоплі?» —

Подумав я з жахом — і уявив
У нашої хати в стіні
Чорну дірку від кулі...
Встав, посунув кийка на ремені,

Доленосну книгу закрив, кашкета
Насадив на голову обома руками
Й зиркнув на мене,
Кинувши нам: «Бувайте!»

Тінню попід вікном промайнув.
Закріпив на багажникові планшета.
Педалі раз, другий крутнув
І геть погнав свого велосипеда.

3. ОРАНЖИСТСЬКІ БАРАБАНИ, ТИРОУН, 1966

На пузі колихливим барабан
Важкий — носій боїться, щоб не впасти.
В те, що навпроти пупа, барабань.
Той грім підтримує, щоб не розпавсь на часті.

Є паличка, продовженням руки.
Ступа за барабаном барабанщик,
Юрба дає дорогу залюбки...
Та барабан тут вождь, пухир гігантський.

Всім жадібним і вухам, і очам
Волає написом: «На мило Папу!»
Нап'ята шкіра, кров буває там.
Повітря гуп-гуп! Мов хто взявся трамбувати.

4. ЛІТО 1969

Коли поліція юрбу накрила,
Відкривши стрілянину, я терпів
Лише Мадриду сонце хуліганське.
Щодня надвечір — чисто скороварка.
Я обливався потом, продираючись
Крізь Джойсове життя, крізь сморід рибний

(Так тхнуло з ринку, мов вимочували льон).
Балкон вечірній і вино червоне,
По темних закутках вже діти сплять,
Жінки у чорнім припадають до
Відкритих вікон, і повітря —
Каньйон, ріка, що мовить по-іспанськи.
Ми радились, як нам вертатися додому:
Понад рівнинами озореними,
Де лак місцевих Guardia Civil
Блищав, мов риби черевця в воді,
Затруєній вимочуваним льоном.

Вернутись, догукатись до людей! —
Сказав один. А інший думав, як
Підняти Лорку чарами з могили.
Сиділи, слухаючи телевісті
Про смерті в світі, про бої биків,
І витріщалися на знаменитості,
Що там крутились, де і досі
Вирішувалось найважливіше.

Я відступив до прохолоди Прадо.
Там Гойя, «Розстріли третього травня»
На всю стіну: конання бунтарів,
Їх руки, рвучко вгору скинуті,
Солдати з ранцями, в шоломах,
Всіх залпом скошують. А в іншій залі —
Митця кошмари на стіні палацу:
Розгули темних сил, Сатурн в крові
Своїх дітей; гігантський Хаос криє
Бридкими тілесами білий світ...
А ще — берсерків двох смертельний герць:
Вбивають один одного, за честь,
Причім обох трясовина ковтає.

Писав він ліктями і кулаками,
Серце розписував так, як історія накаже.

5. НАСТАВНИЦТВО

Присвячую Майклові МакЛеверті

«Описування — ось де одкровення!»
Ройял Авеню, Белфаст, 1962,
Суботнє надвечір'я, радий зустрічі
Зі мною, новобранцем творчости,
За лікоть хап мене. «Послухайте!
Своїм шляхом ідіть. Свою робіть
Роботу. Й пам'ятайте Кетрін Менсфілд:
«Скажу вам, кошик як рипить з білизнаю...»
Той плач вигнання... Тільки не переборщіть!
Аби не напинались жили вам,
Як водите пером». А потім: «Бідний Гопкінс!»
Я бережу «Щоденники», які
Він дав мені, де головне підкреслено,
Де зігнута його духовна сутність
Покірна їхнім болецам. Він розрізняв
Повсюди лінії терплячости;
Опікувався мною і послав
У світ — з напучуваннями, які
Гнуть язика, мов грецькі ті оболи.

6. ВИКРИТТЯ

Грудень у горах Віклоу:
Плачуть краплинами вільхи,
Берези вхопили зблиски останні,
Ясени холодні, як гляну.

Комета пропала, мов гронце,
Вигулькне при заході сонця:
Оті мільйони тонн світла,
Мов мерехт глоду й ружа розквітла.

Бачу іноді, як падають зорі.
От би проїхались на метеорі!
А то бреду крізь листя вологе,
Крізь перегорілі осінні облоги

І витязя уявляю
На острівці замуленім скраю:
Його дар — камінь із праці,
Кинутий зухам пропащим.

Як же я до цього скотився?
Часто думаю про товариство,
Про їхні гарні призматичні поради
Й про мізки — ковадла зради,

І все зважую, зважую, зважую,
Власні «Жалі» принаджую.
Для чого? Для кого? Для людей?
Для поза очі мовлених речей?

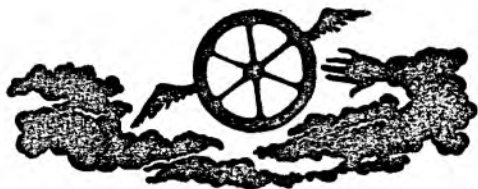
Дощу не затримає гілка вільхи.
Тихо мурмоче тільки
Про занепад, гниття...
Але кожна крапля із забуття

Виклика абсолют діаманту.
Не інтернований, не інформатор,
А внутрішній я емігрант пелехатий,
Розбійник, звиклий облав уникати,

Маскуватися мімікрійно
Під барви та мерехтіння,
Відчуваючи хитро
Кожен подув вітру,

Але, роздмухуючи скупі ці іскрини,
Втратити момент примудрився
Єдиний в житті, мов душу:
Комети пульсуючу ружу.

ЗІ ЗБІРКИ «ПОЛЬОВА РОБОТА» (1979)

УСТРИЦІ

Наші скойки цокочуть на тацях.
Гирлом повноводим був мій язик,
Піднебіння — небом, зоряним сяйвом:
Коли я лизнула солоні Плеяди,
Оріон ногою ступив у потік.

Живі і гвалтовані,
На крижаних постелях лежали
Двостулкові: потім розколоті,
І океану зітхання мандроване.
Мушель мільйони — і рвали їх, і вилущували, й
розкидали.

Ми до берега того прибилися
Покрізь квіти й вапняк.
І там ми отаборилися,
Дружно жили й відкладались пам'яті милістю
У прохолодних глинах та очеретах.

Піднеслися над Альпи, в снігах і травах залеблі,
Звідти й римляни устриці в Рим привезли:
Я бачила, як із вогких тих кошелів
Розкішна щедрість
Висипалась подобами пальми листків,

І сердилась, що довірою не можу спочити
В чистім сяйві свободи чи поезії ритму,
Що з моря прийшли. Я їла день
Звільна, щоб віддих його пісень
Швидше переніс мене в слово — слово пречисте.

ТРИПТИХ

І. Після вбивства

Он вони, мовби з пам'яті нашої вилупились,
Мов непокійні засновники знову краєм пішли:
Двоє молодиків на горі з рушницями,
Здорові та несвідомі, мов дві мітли.

Кому діло до нашого болю?
Хто б помислив, щоб ми жили навсправжки
Під дощами-вітрами у чистім полі?
Кров, базальт, води, надгробки, п'явки.

У цій самоті стерильно-первісній,
Що від Брандона до Дунсйверика,
Я думаю про жадані крихітноокі ті пережитки —
Про орхідеї, що їх ніччє не поглинуло черево.

Бачу хижу кам'яну біля пірсу.
Кімнатчина вузенька. Зате широке вікно.
Серце зраділо. Бо двадцять ярдів — і там воно:
Біля човнів можеш риби купити.

А сьогодні ще дівчина до нас завітала,
Кошик молодої картоплі нам принесла,
Три тугі капустини. Й моркви чимало:
Коси незрізані, необбита свіжа земля.

II. Сибіла

Язик мій рухавсь, ніби на завісах двері.
«Що з нами буде?» — я спитав її.
І, як вода забута в студні сколихнеться
Від вибуху у досвітковій млі

Чи тріщина стіною зазмійтється,
Вона заговорила так:
«Либонь, і вигляд мусить наш зміниться.
До ящірок. Мурах. Чи загнаних собак.

Якщо лиш не спроможеться на голос
Всепрощення — і стовбур цей кривав
Не пустить пагонів зелених до околиць,
Як магма зла не стане став купал...

Коли мій нарід мовить про погоду,
То думає про гроші... Бурові
Приспали вишки майбуття народу...
Мовчання риб — рибалці знак: лови!

Ми до землі так довго припадали,
Що матінці набили мозолі.
Прогнозом покладів занапащали...
Гармидери наш острів нищать злі...»

III. Край води

Почув бекаса я на Девеніші,
Й елегій нарозказував мені
Там доглядач. І голови чернечі
Кришились хлібно в воду кам'яні.

І богоокий, сексоротий слуп на Боа,
Дволикый, трепанований, недремний,
Німотно привітав мене німого.
І чаша для дощівки. Й анатеми.

З холодного каміна на Конячім
Я у димар відкритий небо бачив
І слухав, як армійський гвинтокрил
Густим гудінням всю місцевість крив.

Розтріслий глечик, павутиння повний,
І молоток на порохнявім підвіконні...
Усе в мені веліло впасти ниць
А чи чкурнути до найгіршої з в'язниць,

Швиденько помолившись край води...
Як ми повзли — та встали проти бурі!
Як висів вертоліт над нашим маршем в Ньюрі,
Але не повернув назад нам нашої ходи...

ДОРОГА ТУМ-РОУД

Якось-то вранці стрів колону бронетранспортерів:
Гурчали і вперед потужно перли.
За камуфляж їм вільхові гілки,
З навушниками шоломи, по баштах вояки...
Як довго по шляхах моїх вони скрадались
Мов власники? І люди ще не прокидались.
Я мав права проїзду, скот, поля,
Машини, трактори, оброблена земля,
Мав дім і все, що в домі й біля дому...
До кого кинутись? Не треба це нікому!
Скрізь двері на замку — не пустять й до порога
Гінця лихих вістей, мов пса рудого,
Оті, хто йде, щоб лиш спочити у земному лоні...

О колісничі! Над гармати ваші сонні
Здіймається, невидний в цій імлі,
Бринючий, незнищений пуп землі.

НАПИТИСЯ ВОДИ

Вона приходила щоранку воду брати
Й старим п'ялась нагору кажаном:
Колонки кашель, і відерця брязкіт,
Й дімінуендо струменя, що вище він над дном, —
Такі-то свідчення були її появи.
Пригадую і сірий фартушок,
І ряботиння білої емалі,
Й писклявий, мов скрип ручки, голосок.
А ввечері, як повний місяць зійде,
То й зазирне до неї у вікно
І відіб'ється в повних кухлях, відрах...
І я там з кухля воду пив давно,
Та заклик не забув, від уст напівзатертий:
«Твоє Давця хай пам'ятає серце!»

БЕРЕГ ОЗЕРА ЛОХ-БЕГ

Пам'яті Колума МакКартні

*Довкола острівця того малого,
Ген-ген внизу, де лиш бурун і шум,
Зроста з піску очеретів облога.*

Данте, «Чистець», I, 100-103.

Лиши позаду блиск бензоколонок
Та серед поля кілька ліхтарів —
І вгору, в напрямі Ньютаунгамітона,
Повз ліс Ф'юз-Форест, що з-під зір замрів,

Берись по стежі мандрівців самітних,
Де Свіні утікав від зарізяк
Та демонічних орд несамовитих,
Що вишкірялись пашами собак.
Та що за блиск попереду? Шлях вирнув?
Ліхтар червоний, вискіт гальм, глуши
Двигун; рушниці, голоси немирні?
Чи фари ззаду руки простягли
І раптом витягли тебе й жбурнули,
Де все незнане й ти незнаний де:
Побіля вод і глин Лох-Бега, й мулу,
Черч-Айленд, шпиль, ряд тисів тихо йде?

Там чув колись ти постріли за хатою
Удосвіта: мисливцям на качок
Було не страшно в комишах чалапати,
Та заважав збирати гільзи шок,
І ти збирав: задушні, генітальні,
Як бігав, щоб загнати корови...
Бо ти й твої прямих битв уникали
І лиш розмови змовницькі вели:
Ні, щоб мечем махнути, шанс схопити —
Кухарчуки-базіки, пастухи,
Десь по задвірках смілі говорити,
Гробки опоряджати мастаки...

По черево в ранковому тумані,
На березі твоїм пасеться скот,
Безжурно дивиться на нас, що саме
Бредем крізь росянистий рип осок,
І тьмяно зблискує в імлі тій лезо
Лох-Бега... Обертаюсь, бо хода
Твоя нечутна стала позад мене,
І бачу: ти навколішки упав,
І кров, бруд заліпили скроні, чуба!
Перед тобою на коліна я вклякаю
І повні пригорщі роси збираю,

Аби тебе умити, брате любий.
Лице м'якеньким мохом обітру,
Тоді візьму тебе і навзнак покладу.
Із очерету я тобі сплету
Наплічники на саван твій зелені.

НЕЩАСЛИВИЙ ВИПАДОК

I

Сам собі пивши,
Було він лиш пальцем ткне
На високу полицю,
Щоб рому дали ще одне
Та ще вишнівки скельце,
І то без гуку, мовчком;
А портеру заманеться —
Замовить самим кивком...
Ну ще на мигах покаже,
Мов, з того барильця, згори.
А в час закриття в ніч кане,
В чоботях рибальських —
У дощ заливний...
На допомозі для безробітних
Тримався,
Але в труді беручкий.
Мені він був до вподоби:
Упевнений, хоч трохи лис;
Уникливий, не ворохобник,
Не спитавши броду, нікуди не ліз;
Де оком не бачив, там спиною
За всім стежив пильно.

Було йому незбагненне
Моє не таке життя.
Не дивлячись на мене,
Люльку бавлячи, мов дитя,

Смикне чогось не найгіршого
І, помовчавши мить,
Щось тихо миркне про вірші
Й знову замовчить.
Та все-таки розбалакались,
І я, завжди чемний,
Не схильний до поблажливости,
Якось змінив тему:
Перевів на вугрів
Та на мистецтво їздових,
На коней та волів,
Та Тимчасових.

Але й підходи мої
Експериментальні
Він відстежує спиною
Моментально...
Його розірвало на клоччя,
Коли в комендантську годину пив.
Решта скорилась. Три ночі
По тім, як свинець скосив
Тринадцятьох у Деррі.
«Парас тринадцять», мовою стін.
Тієї середи
Усі мовчали, як він.

II

То день був холодних
Мовчань, вітрів,
Розмаяних позолотних
Сутан, стихарів:
Дощ на вінки-квіти,
За труною труна
Ніби пливли в повітрі:
Так цвіт несе вода...
Спільний похорон
Розгортавсь, мов сувій,

Обкутуючи, докупи горнучи
В єдиний рій,
Аж поки ми стали злютовані
В братерства звій.

Його ж утримати не могли
Ні рідні вдома,
Ні чорні розмахані прапори,
Ні погрози по телефону.
Мов бачу, як він зайшов
До бомбами занечищеної пивниці,
Як каяття і шок
Злились на ще свідомім обличчі,
Як засліпив спалах
Зацькований його погляд...

Він запливав усе далі,
Бо пив, як риба, воду
Ночами, вільно й природньо,
Прямуючи до зваб,
Де вогнів сяяли сотні
І гомін веселий стояв,
І дзенькали келихи,
Й пливли цигаркові димки.
Наскільки ж був він провинний
Того останнього вечора,
Коли нашого племені
Порвав провини?
Вважається, що ти нині
Освічений чоловік, —
Чую його і цієї хвилини.
То ти мене спантелич
Відповіддю правильною
На запитання несправедне.

III

Не був на його похороні.
Люди тихо виходили
З його завулка,
Під чемне гурчання
Катафалка...
Хода поважна,
В тон співчутливо-
Приглушеному
Голосу двигуна...
Вудка вгору пішла,
Сонце танцює заучено
На плесі, а береги
Туман сховав навкруги:
Ранку того, коли
Він узяв мене в човен
І гвинт глибину забілив,
Я став волею повен.
Рано встань, спусти
Човна на воду,
Вилон полай: пустий!
Ритм упіймай гожий,
Що поведе, миля за милю,
В наймиліше тобі місце —
Десь там, далеко, за хвилиною...

Залюблений у світанки, вернися!
Вночі, крізь дощі, прийди,
Мову знов поведи.

БОРСУКИ

Коли той борсук геть померехтів —
У город сусідський,
Ти, напівпросвітлений

Не без помочі віскі,
Зрозумів:
Чиєсь повернення сполохав тихе.

Убієнного,
Ти подумав.
Але ж це міг бути
І якийсь хлопчина буйний,
Нездоровий,
Котрий винюхував, що ж там такого втислося
Поміж коліскою та вибухом,
Вечорами, коли вікна були розчахнуті
Й компост під сорочками димував?

Відвідини такі сприймаються за знаки.
Ще біля другої послухав хати,
Чи не чути
Глухих ударів,
Де лаври,
І вчув натяки,
Мовлені пошепки,
Про десь чиєсь непевне вшанування.

І борсуки вернулись —
Щоб уможливити читання за скелетами.
Один, що геть набрид,
Цілісінький валявся край дороги.
А задля іншого я вчора мусив гальмувати,
Та не з шаноби —
Радше то від страху.

Брущаткою остуджений і пахнучи
Усім, по чому тільки шастав поночі,
Цей привид з папоротей
Геть викрився в душі моїй,
Всю сутність свою виказав:

Свинячий рід,
А зовсім не пухнасте в білі смужки.

Наскільки ж небезпечний вибір
Не те життя любити, нам показане?
Сите, міцно збите, закаляне
Тільце, його нікчемне плазування,
В справи чужі втручання.
До мозку кісток розумнющий.
В плечах — достоту хлопець-служка,
Ті плечі — чи не мої?

ДІМ СПІВАКА

Сказали: «Каррікфергус», і почув я
Луну ударів тих, що сіль добуть,
І уявив собі таке містечко,
Яке зі світла спромоглись добуть.

І що ми тільки не кажемо,
Вичаровуючи краю нашого сіль?
Скільки того, чому слід бути кристальним,
Приходить і йде звідсіль?

І приємна погода,
Що з собою несе суть речей:
Дух достатку й пір року —
Чи не все, що дає нам світ цей?

То скажу сам собі: «Гвібарра!»
І музика залуна,
Мов вода із каменю вдарить.
Звук блискотливий зрина,

Вікном твоїм облямований;
Виделки на цераті й ножі,

Й голова тюленя з'являється,
І речі їй мов не чужі...

Люди тут вірять, що втоплених
Душі в тюленях живуть.
Навесні міняють подобу.
Люблять музику й на пісню пливуть,

До співака, що співає,
В дверях побіленого хліва,
Бо пісня його буває
Схожа ввечері на човна...

Коли я приїхав, співав ти завше,
Мов птах, що співає по-своєму.
Заспівай-но ще, чоловіче:
Ми й досі віримо в те, що чуємо.

ГОРТАННА МУЗА

Улітку це було торік, опівночі:
Я вчув задуху полуденну.
З вікна мого мотелю
Вдихав я мулу дух, що плив від озера,
Й дививсь на юнь, що з дискотек виходила.

Приємною здіймався їхній гомін густиною,
Мов жирні бульбашки, що в сутіні пускав той лин
Слизький, той самий, що з замулених глибин,
Колись ще «риба-лікар» званий:
Казали: дотики його риб зранених зціляли.

У білій сукні дівчину
Гурт хлопців вів поміж машини,
Її слова, смішки рідинно розтікались,
Й почувсь я щупаком старим,

На кім живого тіла не зосталось,
І доплисти, торкнувшись тиховустого життя
Так забажалось.

Гланморські сонети

*Присвячую Енн Седмаєр,
«нашій найпривітнішій хазяєчці»*

I

Звук звук оре: такий відкритий ґрунт.
За двадцять літ цей лютий найтепліший
Туманом по ріллі — і жоден гук
Не тоне в тракторів гурчання, дивом дише.
Парує шлях, лани лежать в імлі.
Добро в житті — це перейти лиш ниву?
Мистецтво — парадигма це землі,
Що після чересла нова й щаслива?
Старий леміш підґрунтям сенсів всіх
Щасливиться — я очманів від втіх
Землі, що розцвіла, мов чорна ружа.
Стривай... ідуть з туманом сіячі —
Мої то предки сіють, сяючи,
Містичний знак, Великодня порошу.

II

Відчувши, Щось виходить із криївки,
Слова, що майже дотику чуття,
Спішать спастися з пільми забуття...
«Це не секрет, а тайнощі-мандрівки»,
Сказав колись мені це Ойсин Келлі
У Белфасті, як каменя жадав,
А той різцю всіяко догоджав,
Збагнувши молотка слова веселі.
А потім Гланмор, школа просто неба,
Де чув я тихі співи, голоси,

Із ріжків равликкових гук роси:
Було так гарно, що гарніш не треба...
Звук звук оре: такий відкритий ґрунт!
І вірш, мов плуг, обернеться навкрут.

III

Увечері зозуля і деркач
Так добре в сутіні гармонували.
Все — присмерковий та ямбічний плач.
І кролики у полі вигравали,
І олені (я бачив у вікно:
Принюхувались, мов знавці знавцями)
Ступали обережно, де багно,
Ховались під смерек, модрин гілками.
А перед тим сказав я: «З самоти
Цієї дивної не йдем нікуди!
Дороті й Вільям...» Тут урвала ти:
Дві пари порівняти хочеш? Буде! —
Надворі легіт шелеснув — і стих.
І знов повтори: шерехів — затиш...

IV

Як вухо прикладеш до борозни,
Мені сказали, звук тоді почувеш,
Землі-ріллі розмову й борони...
Та мав, либонь, якусь я іншу чулість,
Бо вчув любовних з'ясування справ,
Над ліс піднесене, за дві-три милі.
Майнула сіра грива, мов рукав, —
Й на вирубі появи жду кобили.
А в домі, за два поля звідтіля,
Вода у глеку тихо сколихнеться,
Бо тупіт той передала земля
Не до пиття лиш — до мого ще серця,
І повернулись брижі залюбки
Туди, звідкіль прилинули, легкі.

V

Ледь кручений той стовбур бузиновий,
Зелені пагони, плямисті гілочки:
Дитячий прихисток то був і сховок,
А нині — спомин, гострий, мов голки.
Я вже не «бузина» кажу — *sambucus*,
Хоча люблю цвіт-блюдця запашні,
І ягідки-кав'яр — а скільки штук їх?
Багряне — а за місяць почорній!
Вино із бузини — це просто мрія,
В цій *божині* я грався в «язиком
Язык торкни»: то він і терпне, й мліє,
Аж поки в щось шарнеться наждаком...
Я, етимолог коренів, ховаюсь
В курінь, де цвіт обернеться на паюс.

VI

Він жив між невимовних тих вогнів.
Опівдні фуксію — і мжичку — бачив,
В смерк зелень горніх піль сіріла наче
І місяці цвіли на бузині.
— Прорвусь, — сказав він, — кризь мою оскліість
Відсутностей журних, чудових мряк! —
Рішучости набравшись, мов моряк,
Що з ровером льодку Мойоли звіривсь.
І більш його не бачили. Однак
Узимку сорок сьомого, як снігом
Замів країну всю десяток віхол
І не один упав замерзлий птах,
Його бувальщина нас воскрешала,
Мов дика гуска з неба прокричала.

VII

Ірландське море, Доггер, Рокол, Малін,
Припливу бистра зелень і Гольфстрім...

На шелестючу присмерку півтінь
 Їх попередження про шторм зачарували.
 Опівніч. «Край роботи!» — проволали
 Сирени всім шляхам північним — всім,
 У суголоссі вітрових квилінь,
 І судна в бухту Віклоу загнали.
L'Etoile, Le Guillemot, La Belle Hélène
 Уранці імена свої люляли
 В затоці, що немов вапно шкварчала.
 Я крикнув: «Гавань!» Й слово це ген-ген
 Гайнуло, розганяючи всі хмари
 Над Фарерами, Мінчами й Кромарті.

VIII

На дровах світло грозове; краплини
 Гаряче тіло холодять і б'ють,
 Затемнюють сокирки барву — й суть?
 Ось до коня, що спить, сорока лине
 Й розглядини влаштовує йому.
 Я здумав про росу на падлі й зброї.
 Що жде мене, шаленого, в дорозі?
 Що, як і жабу з дровами візьму?
 Що в сутіні качається по врунах?
 А пам'ятаєш в Ландах пансіон?
 Як та стара боролася за сон
 Монгольчика, співаючи так сумно...
 Біжи до мене! Нагорі тремчу...
 Мов клен від блискавки, ще запалахочу.

IX

Там, за вікном кухонним, чорна миша
 З шипшини висне, мов зогнилий плід.
 — Вона крізь мене дивиться і дише!
 Ти сам до неї вийди! Вийди під... —
 Невже для цього ми забились в пущу?
 Біля воріт у нас класичний лавр,
 Обвішаний весь силосовим духом,

Якого хтось з сусідніх ферм набрав.
На вилах кров, на січці кров, на сіні...
Молотимо колосся — і мишей!
Де виправдання для поезій, Гіні?
Шипшина вже без мишиних очей,
Як я прийшов, — і дивиться плескате
Молодиком твоє обличчя з хати.

X

Сон: на мохах спимо у Донеґалі,
Під ковдрами, і сіється в лице
Дрібненька біла мжичка, далі й далі,
Немов берізок коси стали це.
Лоренцо й Джессіка в холоднім краї?
Ждуть кари Гранія і Діармайд?
Чимсь темним покропили нас і вклали:
Живі ікони — між зелених мат.
І в тому сні мені наснилась наша
В готелі перша — ой давно це! — ніч,
Як ти свідомо вуст принесла чашу,
Щоб поєднав нас плоті заповіт
Болючий, красний... І — в росі розлука,
Передих тятиви, стріли і лука.

ТАКЕ СОБІ ПОТІМ

Вона б поетів всіх — в дев'яте коло...
Й щоб в мізки влізли зуби і язик.
За наклепи скарала б їхнє кодро:
Сплела б вінків гадючих лютий сик.

Затятих, гнаних, лютих, ненаситних,
У пастки всіх загнала б, мов бобрів,
Щоб кожен від знущань тих аж жарів,
Мов Уголіно вп'явсь в архієпископа.

Й коли б вона скінчила з криги коло
(Із поміччю Вергілія жони),
Я б скрикнув: «Люба! Хто ж вінець лавровий
У нашім краї носить щовесни?»

Чиє життя там істинно взірцеве?»
«Я затулила вуха удови
На вісті про поезію й поетів.
Чом ти раніш любови не довів?»

Чом, сміючись, не збіг до нас по східцях,
Щоб погулять зі мною і з дітьми,
Як вечора того, що, в бузинових квітах,
Нас огортав півзатишком півтьми?»

І додала (як вгнав хтось гак у шию):
«Ти не найгірший був — довести праг
Що книги за сім'ю не гірший враг.
Нас кинув, потім книги — й геть повівась».

ВИДРА

Як ти пірнула,
Світло тосканське
Захвилювалося
Від плеса й до дна.

Я вподобав твою мокру голову,
Як гарно пливеш ти,
Знов і знов виринаючи
Цього року — і в прийдешні роки.

Я сидів з пересохлим горлом
На теплому камені. Недосяжна
Для мене. Достиглі ясноти
Тоншали й розчаровували.

Та, слава Богу, піймалась.
От я тебе тримаю,
І ми близькі й глибокі,
Мов повітря надводне.

Мої руки — туга вода.
Ти моя відчутна, піддатлива
Видра пам'яті
У плесі хвилини.

Перевернулась на спину,
І кожен твій тихий рух
Гойдає світло,
Прохолоду витісняєш потилицею.

І раптом тебе нема!
Та знов повернулась, пильнуючи.
Грайлива, освіжена,
Пишеш ходу по каменях.

СКУНС

Смугаста, чорна ця тваринка, мовби риза
Для служби похоронної, і хвіст,
Задертий, панівний. Я ніч за нічю
Чекав її відвідин.

Ось холодильник заіржав і змовк.
На стіл м'яке упало надвечір'я.
На дереві світились помаранчі.
Наготувавсь я стати глядачем.

Минуло одинадцять літ. Я взявся
Листи любовні переглянути
І слово те: «дружина» — відкривав,
Немов барильце давнього вина,

Немов воно в каліфорнійській ночі розчинилось.
Дух евкаліпту замінив твою відсутність.
А післясмак ковтка вина —
Це мов тебе вдихнув з холодної подушки.

І ось вона, чарівна й заповзята,
Звичайна й загадкова ця тваринка,
Міфологізована, деміфологізована,
Дошки обнюхує, п'ять футів нижче.

Згадав я все це вчора ввечері,
Як ти, перш ніж лягти, греблась завзято,
Задерши «хвіст», в шухляді нижній,
Шукаючи нічну сорочку чорну.

СОН ПРО РЕВНОЩІ

З тобою — й ще одною жінкою — ішли ми
Поміж гаїв і шепітливих трав,
І шепіт нам мовчанку розгортав
Непевну пальцями — і враз ясними
Шовками галява попереду лягла,
І там ми посідали. І, здавалось,
Жахнула щира світла небувалість
Нас. Про жадання мова тут зайшла
Й про ревності. І наша та розмова
Була немов єдиним прикриттям
Для нагоди чи то манер вченням
У дикій пущі. «Покажи, — тут бовк я
До нашої супутниці, — зорю
Грудей твоїх бузкову, бо згорю!»

Твій погляд — рана. Чим її зцілю?!

ПОЛЬОВІ РОБОТИ

I

Де бліднуть верби від поривів вітру,
Де око косика в гнізді несхибне насторожі,
Де вічно зеленіє папороть одна,

Там я стояв і задивлявсь на тебе,
Як ти взяла подушечку з сторожки біля
перехрестя
І заходилася побілочку стирати з дроку.

Я бачив слід від щеплення, великий, на Твоїй руці,
Й вдихав вугілля дух
З товарняка, що поміж нами пролітав,

Вагони за вагонами, заповнені худобою з
великими очима.

II

Та слід від щеплення у тебе на стегні,
Те О, що закоржавіло корою.

Нехай дріада і не жінка,
А ти — моя поранена дріада

У материнським запаху вологи
Й каштанах, червами поточених.

Наш місяць, невеличкий і далекий,
То лиш монета, на яку дивились ми задовго,

Що заблищала на «Пеквода» щоглі
На всі простори океанів двох.

III

Не грязюк слизота,
Не чорна, з водоростями, вода,
Де повно шишечок із вільхи й листя.

Не бугила узимку
Із побілілими-сухими ніжками й зап'ястями,
З її тремтінням, шепотом.

Ні навіть кисло-зелений холодок літа,
Вщерть повен метеликів,
Чи купа грибів, мов шкіряне сідло.

Ні! Тільки в тихім куточку,
Прив'язаний до оздобленої камінчиками стіни,
Важкий, похилений, весь — рот і око,

Соняшник, сонний бурштин.

IV

Котяча сеча,
Рожеве цвітіння.
Чавлю листок
Квітучої смородини
Тобі об тил руки,
Аби липким соком
Припекло, припечатало
Тобі шкіру,
Щоб жили твої
Поперетиналися
З прожилками листковими.
Лизну великого пальця,
Занурю в землю
Й помащу намащену
Подобу листка. Земля

Ні!

Цвіте й забарвлює
Тобі тил руки,
Наче родимка...
Моя бурштинова,
Ти заплямована, заплямована,
Ти — довершена врода.

ПІСНЯ

Горобина як підмальована дівчина.
Між дорогою й путівцем
Вільхи на відстані вогкого крапотіння
Стоять серед комишів.

Задрипані квіти говірки
Й імортелі смоли абсолютної,
Й мить, коли пташині пісні так близько
До музики того, що діється.

ЗАЛИШКИ

Тихий посвист, вечірня заграва
Паленої соломи на зчорнілій стерні.
Не на одну кривлю було б. Освіжливе
Варварсько-червоне спалення...

Я їхав углиб Англії,
Коли палили врожай,
Чи то залишки від урожаю,
Вимолочений ячмінь барви костриці,

Просто від вівтаря Богоматері міста Ілі,
Навіки вигнавши
Солодко-тенорову латину,
А вікна розкішні

Потрощив іще Томас Кромвель.
По котрому ж то колу ступає він,
Облікаючись на каменях бруку,
Які є відбитими головами статуї?

Після літа, запівніч
Походити іскристим полем,
Дух роси й попелу вдихаючи,
Й злякати привида Віла Брангвена:

Пурх із гарячої сажі!
Ламкий сніп світла,
Що розгулює серед сичання
Та обвалювання кіп.

ПЕРЕВЕСЛО

Коли ти перевесло те сплітав,
Ти ніби тишу у собі переплавляв,
В соломі, що не поіржавіє ніколи,
А лиш ясніє в скрутнях, кручених по колу,
Подобою корони,
Таким собі вузлом любовним із соломи.

Ті руки старіли, майструючи ковіньки з ясенів
І шпори гладячи життю людському з бойових
півнів;
До свого дару так уважно дослухались,
Що пальці вже й самі творити намагались:
Була то мов абетка для сліпих,
Коли з відчутного добути невимовне встиг.

Я ще в ті петлі золоті загляну
Й побачу, як ідем ми в вечорову рану,
Між насипів, трави та мошкарі,
Де в живоплоти кинуто плуги,

А на стіні про продаж оголошення,
А ти усе з тим перевеслом носишся,

А я — із вудкою, додому хочу вже,
І вечір знов мене до неба піднесе,
А ти будячцю голови стинаєш
(Удари позачасні — не ненависть):
Зв'язав першомістечку язика
В соломі ти — зусиллями руки.

Мета мистецтва — мир.

Ось гасло витвору твого, повір,
Який я почепив на нашому буфеті:
Немов сильце нап'яте,
Що з нього вислизнув допіру дух врожаю,
Бо ще гаряче, обпікає та вражає!

ПАМ'ЯТІ ФРЕНСИСА ЛЕДВИДЖА,

що поліг у Франції 31 липня 1917 року

Солдат, що з бронзи, поправляє з бронзи каптур,
Уявний вітер морщить і здима,
І байдуже, які вітри дмуть справжні,
Кран біг завмерлий вгору підійма

Й над Фландрією ставить. Каска, ранець,
Рушниця вся: багнет є і приклад.
Ймення полегли на плиті zostались,
Ґрунт здався й на меморіальний лад.

Я був там в сорок шостім — а чи в сьомім?
За руку тітки Мері все тримавсь.
Відтак Портстюарт і Касл-Вок знайомі.
До берега. У море я вдивлявсь...

Підплив з Кольрену лоцман до порому.
Закохані вернулися з горбів,
І фермер, що брав сонечко півголий,
Підкочені штани знов опустил.

Френсисе Ледвидже! Колись в неділю
Ти з дівчиною за Дрогедою гуляв.
Освічений, ти не цурався й діла.
Велосипеда ти зі Слейна гнав,

Де мешкав між прекрасних і голодних,
Де в травня квітах польових вівтар,
Де й пастуха сягне кропило великоднє
І де фортець прадавніх мріє чар.

Який ти в уніформі тій англійській...
Зацьковане католика лице...
Чужий шанцям, ніби глоду квітка,
Чи суть гробниць, де близько Бойн тече.

Ось літо, в дев'ятсот п'ятнадцятім. Я бачу
Дівча-пастушку, тітоньку мою.
У битві Дарданельській вік ти тратиш
І смокчеш камінь посеред вогню.

Сімнадцятий ось. Череду пасе вона.
Та в Іпрі свічок згасли тисячі:
«Моя душа, де Бойн, вона там вселена...
Моя країна — в дівчини святечному вбранні».

«Британським звусь солдатом, а моя країна
Не має місця поміж націй...» Тижнів шість —
Й тебе шрапнель убивча зрешетила.
«Політики нас розсварила злість».

В тобі, о таємнице наша упокоєна,
Сплітаються всі болі наших ран...

І, поки вітер награв на невсипущій бронзі,
Я чую знов бадьорий барабан,

Що ти за ним подавсь від Бойну на Балкани...
Та де твоїх сопілок сутінковий тон?
Не поділяв ти лордів поривання —
Та всіх змирив вас потойбічний сон.

УГОЛІНО

(із Дантового «Пекла», XXXII, XXXIII)

Від нього відійшли — й подоби дві
У крижаній дірі тоді ми вздріли:
Мов шапка, голова на голові.
Вгризався верхній в череп задубілий
Сусіді, щоб до мозку доп'ястись,
Мов жертва голоду — у хліб зчерствілий.
Хіба Тідей знестямлений так гриз
Ту Меналіппа голову відтяту:
Немовби в кавунову м'якоть вліз.
«Ти, верхній! — так я крикнув супостату. —
Чому так люто тлумиш жертву цю?
Чому потворищем схотів ти стати?
За що ти мстишся так цьому мерцю?
Якщо язик мій доти не зів'яне,
Про вас скажу я людям правду всю,
Й ім'я твоє між ними чистим стане».

Від страви грішник відірвавсь гидкої
Й волоссям, що лишалось в жертви, втер
Уста, масні від учти отакої,
І відказав: «Згадав я — й ще раз вмер
У серці страднім — від моїх злигоднів!
Тож слухай! Розкажу тобі тепер...
Посію ж не слова — проклять безодні,

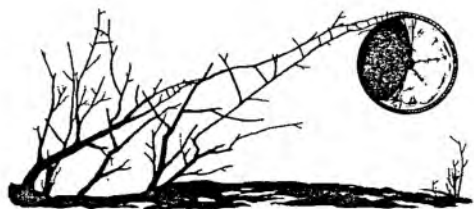
І хай впаде рясний їх урожай
На мізки ці, що я гризу, мерзотні!
Не знаю, як у цей ти втрапив край,
Та чую, що вимова флорентійська...
Не знаю й, хто ти. Та дарма! Вважай!
Граф Уголіно я, а це чортисько —
Руджері, був архієпископ він,
І слава розійшлась далеко й близько
Його переді мною злих провин:
Як використав він мою довіру,
А потім ув'язнив, прирік на згин.
Але почути мусиш сповідь щиру
Про те, чого не зна ніхто іще:
Жорстоко як вбив представник цей кліру.

Спізнають й інші, голод як пече,
У вежі, що Голодною назветься
По муках тих моїх — хтось нарече.
Тож я дививсь в щілину, з болем серця,
Як місяць появлявся, як щербивсь...
Коли це сон лихий мені верзеться:
Мисливець за вовками там гонивсь:
То ж він за нами гнався, цей Руджері!
З гори-кордону неблаганно вниз
Гнав вовка й вовченят; пси-ненажери
Не відставали... За помічників
Були мисливцю, наче три холери,
Гваланді, і Сісмунді, й Ланфранкн.
Тож швидко батька і синів убили,
І пси вп'ялись їм в ребра залюбки.
Я вдосвіта прокинувся. Діти милі
У сні благали слізною: «Їсти дай!»
Безсилі сльози і мене здушили.
Якщо не леться досі сліз ручай
З очей твоїх — від здогаду жажного,
То ти не знаєш, що таке відчай.
Сини прокинулись — у час, як вбогу

Щоранку нам приносили їду,
Та після сну їх мучила знемога.
І тут я вчув тюремника ходу,
Та він дверей не відчинив — забив їх
Цвяхами! Привела біда біду
Останню! Замкнені — на смерть — в жахливій,
В кошмарній вежі залишилися ми.
Я тільки подививсь на нещасливих
Синів моїх, яким не вийти з тьми,
Але промовчав. Серце скам'яніло,
І очі не наповнились слізьми.
Сини заплакали, а Ансельміно
Спитав: «Чого так дивишся на нас,
Наш тату?» Та не відповів я сину.
Мовчав я день і ніч, мовчав весь час,
І не зронив я жодної сльозини,
Та сонце як зійшло тоді ще раз
І променем заглянуло в шпарину:
Чи, може, душу з в'язнів хто віддав? —
На них побачив я мої сивини
І з відчаю кусати руки став.
Сини ж, на голод звиклі все звертати,
Устали (кожен з них ще силу мав)
Й сказали: «Підживися нами, тату!
Як дав колись нам плотське це вбрання,
Так можеш нині ти його й забрати!»
Щоб заспокоїлась моя рідня,
І я затих. День, другий... Далі... далі...
Та не хотіла нас приймать земля!
Чотири дні ми мовчки так лежали.
Й переді мною Гадро впав тоді,
Й вуста його востаннє прокричали:
«Допоможи, татусю! Заподій...»
І вмер. І так, як ти перед собою
Мене тут бачиш, так їх молоді
Життя згасали там переді мною
Одне по одному: так трійко їх

Зустрілися з фатальною судьбою
На п'ятий і на шостий дні. Не міг
Я бачити тіла їх бездиханні:
Осліпнути поміг мені Пан Біг.
Та я два дні прожив іще, останні:
Гукав синів, навромацки шукав...
Аж поки голод зжер мене захланний,
Бо тільки рани я від горя мав!»
І в череп вражий знов уп'яв граф зуби,
Мов пес, що кістку мозкову дістав.

О Пізо! Як сичиш ти, краю згубо!
Ганьбиш і мову нашу, і звичай!
Не знищили тебе мечі та труби —
Загатять Горгона й Капрайя хай
Все устя Арно, щоб і ти втопилась,
І весь твій люд. Бо графа лютий пай —
Вітця, що здав форти врагам на милість,
Не мав би впасти на його синів.
Фіванська лютість! В гріх-бо не скотились,
Й за що б то хтось дітей карати смів,
Малих іще і Уго, і Брігату,
Й ще двох — назвати їх я ще не вспів...

СВІНІ УТІКАЄ

Коли Свіні зачув вигуки воїнів і великий гамір війська, що наближалось, він звівся на дереві, тягнучись руками до темних хмар, і полинув далеко-далеко понад горами й долами.

Довго мандрував він по всій Ірландії,
Забираючись до розколин між скелям,
Продираючись крізь плетиво плюща,
Зрушуючи лавини каміння у вузьких проходах,
Переходячи вбрід гирла рік,
Вилязючи на вершини,
Прокладаючи стежки в ущелинах,
Аж поки опинився зрештою в чудовій долині,
Що називається Болкайн.

Та місцина є природний прихисток, куди зазвичай сходяться божевільні з усієї Ірландії, коли виповниться рік їхньому божевіллю.

Долина Болкайн така:
Вона має четверо воріт для вітру,
Милі гаї, криниці з чистою водою,
Холодні джерела й прозорі струмки з піщаним дном,
Де по поверхні плавають зелений водяний крес і млосна вероніка-потічник.

Це комора матінки-природи
З її припасами щавлю простого
Й щавлю кінського,
Ягід, дикого часнику,
Терносливу й брунастих жолудів.

Зазвичай божевільні б'ються одне з одним за врожаї водяного кресу й за кращі спальні місця на берегах струмків.

Свіні довгенько пробув у тій долині. Але якось-то він уместився ночувати на вершині високого, порослого плющем глоду. Там йому було дуже незручно, бо щоразу, коли він посунеться чи повернеться, так його колюча гілка й штрикне в бік чи куди ще, тож незабаром на всьому його тілі не було живого місця: скрізь були ранки й подряпини, з яких сочилася кров. Тоді він зліз із того глоду й знайшов собі інше місце для ночівлі: молоденьке деревце терну серед густих заростей шипшини. Видерся Свіні на ту тернину, але вона виявилась затонка: похитавшись сюди-туди, деревце зрештою зігнулось, і Свіні гупнувся на землю, ще дужче зраний і побитий. Виснажений і доведений до відчаю, він зіп'явся якось на ноги і видерся з тієї гущавини на вільне місце, примовляючи: «Ох, як тяжко зносити це життя після тих любих часів, які я знав колись! І вчора увечері виповнилося цьому моему життю рівно рік!» І він виголосив ось такого вірша:

Ось і виповнився рік,
Як на волі жить я звик:
Від ріки до ручая
Труситься душа моя!

Ні подушки, щоб під вушко,
Ні якого товариства,

Ні, хвалити Пана Бога,
Шабель чи списів іскристих.

Бо ж немає тут шатра
Як для мене, короля.
Не буває тут ні слави,
Ані дружби, ні забави.

Тяжко, ніде правди діти.
Нікуди й себе подіти,
Бо ні сну, ні відпочинку,
Ні діток-надій, ні жінки.

Ні палацу, щоб дзвенів,
Ні витязів-молодців.
Королем ніхто не зве,
Трунку в чашу не налє.

Прірва зяє ой велика
Між життям тим — і цим диким,
Між умом — і божевіллям,
Що гаса по цім привіллю.

Божевільний тут король.
Де ж співець, спитать дозволь,
Щоб і пісню склав про нього?
Змилуйтесь, святі! На Бога!

Де музики зі скрипками?
Де тут витончені дами?
Дар де щедрої руки?
Я ж тут гину навсправжки!

Стало нестерпучим горе,
Коли Конгал впав на полі.
Впали мертві урожаєм,
Що нікому не бажаєм.

Лихо, лихо завелике...
 Так-то я з життя і випав,
 Збожеволів, полетів...
 Поки вчора рік наспів.

Свіні йшов собі, аж поки опинився біля церкви у Плаві-Двох-Птахів на річці Шаннон (нині цю місцину називають Клунберрен. Коли точніше, то прибув він туди в п'ятницю. Священики якраз служили вечірню відправу, жінки тіпали льон, а одна з них якраз народжувала.

Не годиться, — мовив Свіні, — щоб жінки порушували Божий день посту. А ті жінки, що тіпають льон, нагадують мені, як ми билися біля Мойри.

Тоді почув банкання дзвонів і сказав:

Приємніше було б слухати цього вечора, як кує зозуля на берегах Банну, ніж калатання цих дзвонів.

І виголосив ще одного вірша:

Сяду спочити й згадаю,
 Як зозуля кує у гаю:
 Миліша баннська зозуля,
 Ніж дзвонів оцих відлуння.

П'ятниця — не найкраща днина
 Жінці родити сина.
 В цей день Божевільний Свіні
 Постує на Божій долині.

Послухай уважно! Коли
 При Мойрі нас товкли,
 Тоді нас так само били,
 Як льон — жіночки ці милі.

Від скелі Лох-Діолара
 До самого Деррі

Чув я, як лебеді
Музично війни картали.

Як олень з вершини скелі
Ревне, аж долина струснеться,
Я стану такий веселий —
Радістю переповниться серце!

Ісусе, вселюбий, безгрішний!
Почуй цю мою молитву,
Щоб був я тобою втішений,
З твоєю блаженністю злитий!

А якраз були тоді обжинки. І Свіні зачув гук ріжка й валування мисливських псів у поблиському лісі.

— Це запевне гуки Уй-Фаолейнів, що спішать мене вбити! — сказав він. — Я потяв їхнього короля біля Мойри, отож ця ватага й прискочила помститись за нього.

А тоді зачув рев оленя й тут-таки склав вірша, славлячи вголос усі дерева Ірландії та влітаючи в оповідь децицю й зі своїх власних злигоднів і жалів:

Крислатий, віковічний
Над лісом дуб піднісся.
Ліщинові розсохи:
Горішків — мов гороху.

Люблю я дуже вільху —
Без колючок вона:
І добротою вільгість
З ества її зрина.

Колючий дуже терен,
А ягідки чорненькі.

Крес на криничках зелен —
Дрізд сяде і нап'ється.

Понад стежками вика,
Приємна й соковита.
Люблю ще лепеху,
Малину лісову.

Гаї низьких кисличок,
Трусни — й мов град на спину!
А в гори підеш вище —
Кров ягід горобини.

А глід, а кучерявчик!
Колюча спинка в глоду.
Він жертви коле завше —
Від того й кров у плоду.

Де цвинтар, там і тис
Каптуром навис.
А плющ який тінистий!
Мов лісу дух, явись ти!

Падуби-вітродери —
Зими і вікна, й двері.
А з ясена списи
Не тільки для краси.

Березу білокору
Так любить вітерець!
Він у весняну пору
Сплітає їй вінець.

Бліда тремтить осика
І без вітерця:
Ой, як тріпочуть дико
Листки, її серця!

Та що мене найдужче
Непокоїть в лісі,
Це хилитання дуба
На узліссі.

*

Упав на плеса
Мороз зірчастий.
А я подерся
В гори по щастя.

Журавлі курличуть
В холоднім Гленеллі.
Чаплі кличуть
До теплої землі.

Сварливе слово
Мужів, жінок.
Миліша мова
Співочих пташок.

Любіша борсуків
Писклива мова
За лютий гавкіт
Ранкових ловів.

Любіша пісня
Олень-ватажка
За поклик спесивий
Мисливського ріжка.

Як мчать незапряжені
Із долу та в діл!
І хто б одомашнив їх,
Цей рід королівських стріл?!

З них кожен як стане
На законній своїй вершині,
То й підіпре небо рогами...
Не дорівнятись людині!

Олень високої Сліве Фелім,
Олень крутих Ф'юз, неба стелі;
Олень Дугаллоу, олень Оррері,
Лютий олень Кілларні;

Олень Ларне, олень Айлендмейджі,
Олень Мойлінні, що на межі;
Олень Кулі, олень Кангтілу,
Олень Баррену з вершин розгіллям.

*

А я — Свіні, я ніж,
Стрибун з вершин до підніж.
Та буду хай раз і два
Оленьча Голова.

*

І тоді Свіні мовив:

— Віднині я заберуся геть із Дал-Аріс, бо Лінхсехан хоче забрати моє життя — помститися мені за ту каргу!

Тож він і подався геть — до Роскоммону, що в Коннахті. Там натрапив на криничку й ну пригощатися водяним кресом, запиваючи водичкою. Але тут із поблизької хатини вийшла жінка, то Свіні злякався і втік, а вона взяла й збрала весь урожай того кресу, що ріс у воді. Свіні сидів на дереві й, спостерігаючи, що та робить, гірко оплакував утрату цілого плеса кресу, примовляючи:

— І не соромно тобі, що загребла весь мій водяний крес? Коли б ти тільки знала, яка в мене біда, що мені не співчувають ні родичі, ні одноплемінці! Що я більше не можу загостити до жодної оселі на білому світі! Ти й без того кресу не пропала б із голоду, а так ти видерла їжу мені з рота!

І тут-таки склав вірша:

О жінко, що мій крес взяла
І випила мою водицю!
Не брала б ти цього добра,
То й не збідніла б, молодиче!

О жіночко, май співчуття!
Шляхи у нас з тобою різні:
На дереві моє, життя,
Твоє — у хаті, нині й прісно.

О жіночко, поспівчуй!
Ти ж бачиш, як трушусь на вітрі,
Бо втік я, свій полишив край,
І босий бігаю, в лахмітті.

Чи можеш уявить собі
Жалі, що їх забув я, Свіні?
Коли всі друзі — вороги...
Дар дружби я убив безцінний.

Згадки про королівські дні
Немов знущаються із мене.
Не кличуть більш війська мої,
Щоб їх очолив я натхненно.

Ніде в Ірландії — ніде! —
Не пошанують, не запросять
Зшалілого, що йде-брече,
Де гори голову підносять.

Арфяр, що пригравав до сну,
Де дівся з арфою, із грою?
Чи стріну душу хоч одну,
Котра поспівчува ізгою?

У ті колишні славні дні
Я мчав на білому коні,
А нині пам'ять — дикий кінь
Мене скидає в бруд і тінь.

О жінко, що мій крес взяла!
Ти бачиш тінь від того Свіні,
Що від людського світу зла
Втекла між сарни й дикі свині.

Тут бур'яни — за табуни,
Вода — за всі меди та вина,
За друзів — грубі стовбури
І не постіль — земля під спину.

Одне лишилося мені:
Води напиться з кринички,
Де чисті камінці на дні,
Та кресу з'їсти тишком-нишком —

І це у мене вкрала ти:
Поживу, що не дасть ні сили,
Ні проти вітру теплоти,
А тільки скніння це немиле...

Як вітер вранішній куса!
Так продуває — не до спесі...
І навіть пам'ять не спаса,
Загарбнице моїх ти кресів!

Ту ніч він переночував у Роскоммоні, а наступного дня подався до гори Сліве-Оті; звідтіля — до при-

ємних схилів Слемішу, потім — до високих вершин Сліве-Блуму, а вже звідти — до Інішмуррею. Опісля півтора місяця перебув у печері Доннана на острові Ейг, що дивиться на західне узбережжя Шотландії. Звідтіля він помандрував до скелі Айлса-Крейг, де пробув іще півтора місяця, а коли зрештою надумався піти й звідти, то попрощався з цією місциною, нарікаючи на свою долю ось такими словами:

Ні ліжка, ні хліба,
Лиш чорні дні
В засипаних снігом
Барлогах на дні.

Крига і вітер,
І сонце сліпе,
А дерево в полі
Не зігріє й себе.

По стежці оленьчій
Іди крізь дощ.
Траву приморожену
Кроком потрощ.

Лізу до перевалу,
А олень реве,
Бурун до моря
Сивого зве —

Худющого Свіні
Кличе — мене...
Де б не подався,
Плач не мине.

Ночі зимові
Проти мене у змові.

Проти мене всі камінці,
Як піду по Морні-ріці.

Чи ляжу — не спитьсья
На схилах Лох-Ерне:
Жду — не діждусь,
Коли ніч до ранку поверне,

І вдосвіта рушу
До Дунсеверика хвилі,
Зміряти мушу
До Дун-Родайрсе милі.

І від валів тих великих —
До Барроу, до припливу,
Й нічку переночую
На твердій Дун-Кернана ниві,

Ще нічку — серед волошок
Бенн-Бойрне,
А там, може, осип
Кроагх-Патрика ще пригорне...

*

Але ж принесло мене
Аж сюди,
На Айлса-Крайг,
Де стільки біди!

Айлса-Крайг —
Притулок чайок,
І як тут мультко,
Знає сам Бог.

Айлса-Крайг,
Скеля як дзвін,

До самого неба
Пнеться він.

Він твердодзьобий,
Я — з маслаків...
Свіні й ця скеля —
Шлюб двох журавлів.

Якось-то, коли Свіні тинявся-поневірявся по Коннахту, прибився він в Альтернан, що в Тирерагху. Гурт святих людей зробив цю місцину своєю домішкою, бо то була пречудова долина: зі скелі звергалася вниз бурхлива річка, на схилах пишали цвітом і плодом дерева, зарості плющу давали проходу, сади гнулися віттям до землі під вагою фруктів; тут було повно оленів, зайців і вгодованих диких свиней, а з-за гори, від моря, сюди заходили тюлені, щоб відіспатися на скелі. Свіні ця місцина дуже припала до вподоби й він негайно оспівав її ось такими словами:

Священна скеле Альтернану!
Приємні зарості ліщин!
Вода з гори крутої рине
Й продовжує в долині плин.

Зелений плющ густий-густенний,
Високі всі твої дуби,
Сади гіллям кивають-манять
І яблучками: полюби!

Тут борсуки копають нори,
Шугають стрілами зайці.
Сюди вчащають і тюлені,
Повзуть із моря навпрямці.

Де водоспад, тут син Кольмана,
Худючий, виснажений Свіні,
Ця жертва Конана з Друмгеша,
На глиці спить отут, в сосніні.

Нарешті Свіні прибився туди, де мешкав Молінг, — до місцини, що відома нині як Сейнт-Малінс. Молінг якраз читав своїм учням Кевінового псалтиря, коли Свіні вийшов до кринички й почав пригощатися водяними кресами.

— Свіні! — звернувся до божевільного блукальця Молінг. — Ти тут дуже бажаний гість, адже саме тут тобі судилося прожити решту життя й померти. Ти розповіси нам усю історію своїх злигоднів, і ми поховаємо тебе по-християнському на нашому цвинтарі. Тож хоч би як далеко ти забивався, блукаючи по Ірландії, я дуже прошу тебе: повертайся щовечора до мене, аби я міг записати історію твоїх поневірянь.

Тож протягом наступного року божевілець постійно повертався до Молінга. То він, було, подасться до Інішбофіна, на захід Коннахту, то, назавтра, — вже до прекрасної Ассарое. Кілька днів поспоглядає чисті обриси Слемішу, ще кілька — потрясется з холоду на Морнах. Одначе, хоч би куди стелилася йому путь, він щовечора повертався до Сейнт-Малінса на вечірню молитву.

Молінг дав розпорядження, щоб його куховарка щодня залишала децицю з денного надою молока, аби Свіні мав чим підвечеряти. Звали куховарку Муйргіль, і вона мала мужа на ім'я Монган, Молінгового свинопаса. І ось яка була вечерея Свіні: Муйргіль занурювала ногу в коров'ячий, гній по кісточку й наливала в ту ямку теплого молока з-під корови по самий край. Потім Свіні покрадьки залазив до доярні і в тому безлюдному куточку хлебтав молоко.

Одного вечора сталася сварка між Муїргіль та іншою жінкою, котра кинула:

— Якщо тобі не до вподоби твій власний муж, то чом би тобі не злигатися з котрим-небудь іншим чоловіком, а не з тим придурком, з яким ти зустрічаєшся вже рік?

А свинопасова сестра стояла недалечко і все чула, але того вечора нікому нічого не сказала. А вже наступного вечора, побачивши, що Муїргіль пішла налити молока в ямку в коров'ячому гною недалечко від живоплоту, де сидів на дереві Свіні, вона підійшла до брата й сказала:

— Ти чоловік чи баба? Он твоя дружина кохається в живоплоті з іншим чоловіком!

Ревнощі струснули Монгана, мов буря. Розлючений, зірвався він на рівні ноги, схопив списа, що стояв у кутку, й помчав до божевільця. Свіні якраз хлебтав нахильці молоко з ямки в гною, і свинопас, не вагаючись, увігнав списа йому в груди. Вістря увійшло в тіло біля лівої пипки Свіні й простромило його наскрізь.

Але є й інша бувальщина. Якось-то ревнивий свинопас увіткнув у той гній, де Свіні пив молоко, оленячий ріг, гостряком догори, і божевільний король, спрагло нахилившись, наштрикнувся на вістря, і тут його й спіткала смерть.

Молінг з усіма ченцями негайно прийшли туди, де лежав Свіні, і вмирущий покаявся та востаннє висповідався перед Молінгом. Він отримав Боже причастя й подякував Богові за нього, а Молінг його відсоборував.

Так було: любив я дужче
Горлиць тихе туркотіння,
Аніж бесіди спасенні
Про Господні повеління.

Так було: любив я дужче
В горах виспиви дроздові
Та рев оленя потужний,
Аніж калатання дзвонів.

Так було: любив я дужче
Співи вранішні куріпки,
Аніж голос, аніж близькість
Найвродливішої жінки.

Так було: любив я дужче
Вовче тоскне завивання,
Ніж чернечі, мов ягнячі,
Молитовні ці благання.

Пийте, люди, та гуляйте
У шинках своїх та корчмах!
Я ж нап'юся із кринички,
Ставши над водою сторчма.

Ви сидіть у тиші келій
Та послушників навчайте.
Я ж повчуся пісні велій
Гончаків у Глен-Болкайні.

Наминайте солонину,
Розговійтесь м'ясом свіжим,
А я тим щасливий буду,
Що хоч маю крес на з'їжу.

Свинопас! Твій спис — не Спас!
Та призвів до смерти-змори.
Ох, Ісусе! Чом раніше
Я не згинув там, при Мойрі?..

І тоді зійшла на Свіні смертельна мла, й Молінг підвівся, а з ним і всі його ченці, й разом вони поховали його: всі поклали по каменю на його могилу.

ІМЕНА ДЛЯ ЗАЙЦЯ

(з середньоанглійської)

Тому, хто стрів зайця,
Не треба зайця боятися,
А впустити на землю скоріш,
Що там у руці: дрюк чи ніж,
Та поблагословити
Й до небес його восхвалити,
А тоді сміло в путь пускатися.

«О зайцю, великий змагальцю!
Великий полів блукальцю!
Стрибунчику, плигунчику,
Мошеннику-плутенику!

Тупотунчику, поскакунчику,
Через рови-канави літунчику!

Петель петлююку!
Молотнику неба, вуйку,
Трав скубайчику, слинкоплююку!

Рос залицяльнику,
Отав скубальнику,
Задрипаний грязетоптальнику!
Очей витріщальнику!
Косеньке очко,
Зачасний в травах клубочку!
Завсіднику живоплотів,
Чапочапнику чаполоті!

Дикий дикунчику,
Пружиннолапий стрибунчику,
Стрибайчику, побігайчику,
Зачасний зачайчику,
Чигайле-чигайчику!
З вітром наввипередки змагайчику!
Рос збивальнику,
Трав топтальнику!
Земнородненький,
Легконоженький,
У папороті засідальничку,
Кори молоді згризальничку!

Повзунчику,
Веселунчику,
На задніх лапах завмиральнику,
До землі припадальнику,
Зненацька-зnezаяцька
Вистрибальнику,
Духозабивальнику,
Раптово-лякальнику!
Білопузику!
Прядивусику!

Недосяжний
Кривоприсяжнику!
Земленюхачику,
Летючий-котючий
Калачику!
Невидний в кущах невиднику!
(А взагалі — халамиднику!)

Ти, звірюко безрога!
Переплете-переплуте,
Переплете-перелете
Від стогу до стогу!

Ти, кого люди зневажають,
Кого уникають,
Не згадують,
Не називають!..»
Коли ви все це сказали,
То цим лиху силу зайця прибрали.
Тоді мандруйте хоч і до третіх півнів
На схід і захід, на південь, на північ,
Куди заманеться вам помандрувати
(Якщо тільки вмiєте ногами перебирати).
А тепер, пане Зайцю, бувай здоров!
Хай дасть Біг, щоб ти до мене ось як прийшов:
Засмажений, чи стушкований,
Чи в ющі з цибулькою приготований.

(1981)

Зі збірки «ЗУПИНКА ОСТРІВ» (1984)

ПІДЗЕМКА

Ми бігли по тунельному кориту,
Ти — спереду, в розмаянім плащі,
А я — мов бог той, що спішив схопити
Ще поки ти не обернулась в комиші

Чи в білу квітку з обідком червоним...
А плащик маяв, гудзики губив
І слід із гудзиків робив
Поміж Підземкою та Алберт-Холом.

Медовий місяць! Ні, не встигли ми на «проми»...
Відлунки наші вже завмерли... Ат!
Мов Гензель, гудзики визбирую окромі,
Вертаючись тунелем тим назад,

До станції, де протяги і лампи,
Де голі рейки лускотять: лусь-лусь!
Напружені, мов я, що весь — увага:
Чи йдеш ти слідом? Ні, не озирнусь...

СЛИВОВИЦЯ

Ялівцю чиста година
Стемніла й стала зимою.

Ти залила сливи
Джин-рідиною.

Коли ж я відкоркував,
У ніздрі мені вдарив
Настояний дух куща,
Терпких його чарів.

Коли наливав,
Гостре було, мов лезо,
А колір палав,
Мов Бетельгейзе.

За тебе п'ю
Серпанкову,
Синьо-чорну оцю
Гірку залежність сливову.

ЧЕХОВ НА САХАЛІНІ

Присвячую Дереківі Магону

Тож він віддасть «борг медицині».
Але ковтне спочатку коньяку над океаном,
Всю свою подорож лишивши за плечима.
А голова крутилася-кружляла,

Немов тюменська тройка. Задивився
З майданчика свого тридцятиріччя
В самого себе на глибоку милю:
Байкал душі свою утишив хвилю.

Москва далека, мов пропаща юність.
Хто ж він такий, що на край світа сунувсь,
Аби на себе спирт духмяний тратити,
Який ув'язненим передали безтямні літератори, —

Він, хто, сказати б, народився під прилавком?
Принаймні, знав, чого це варте. Жоден кантор,
Який на повні груди заспіва, було,
Так втіхою не тішивсь, що несло те скло,

Яке, мов діаманти, сяло-яріло,
Зухвальця юного манило, і дражнило,
Й недоторканністю своєю ображало,
І холоду в нічного сонця позичало.

Коли ж він взяв і склом об камінь вдарив,
То брязнуло воно, мов каторжні кайдани,
Й дзвеніло всі наступні місяці,
Мов про тягар свободи заспівали всі співці...

Знайти потрібний тон... втекти від кари...
Хто про вичавлювання з себе рабства марив,
Про те, аби розбуркати людину вільну,
Взяв в'язня за провідника по Сахаліну.

ПАМ'ЯТКА З ПІСКОВИКУ

Така собі червоняста-кругляста
Ніби карахонька мордата,
Яку так зручно на долоню покласти
Й з руки в руку перекидати.

Тоді, ще з води, було яскравіше червоне
Й надбитість видніла, коли знайшов
На березі кам'янистому в Інішовені.
Світло за світлом ходило довкіл підшов

Нашого табору. Камінь із Флегетону,
Набрався в пекельній річці кривавого тону?
Мороз вечірній, вода солона,
Аж рука мені задиміла — чи й схолоне? —

Неначебто я захопив те серце,
Що в киплячий потік Гвідо да Монтефельтро
ввергло,
Хоч і я пам'ятаю, і люди ще не забули:
Серце його жертви шановане, в гарній шкатулі.

Хай там як, а стояв я з мокрим червоним камінцем
у руці
Й дививсь через воду на вежі сторожові
З мого вільного стану образів та алюзій —
І раптом побачив на виднокрузі

Силует... Та уваги не варт:
Променад вечірній... на шиї шарф...
Не з тих, хто часи засновує, добрі, печальні чи ще
які.
Ось нахилився... Один з шанувальників.

Із циклу «ЖИТТЯ НА ПОЛИЧЦІ»

ГРАНІТНА СКАЛКА

Камінь «собачий зуб». Абердін духу.

Промовляючи: «Кидаю узи в чашу!» —
Поранив руку, бо заміцно стис
Цю скалку, сколоту із Джойсової — нащо? —
Мартелло-Тауер, цей діамант, цей нерозчинний
спис,

З яким я відчуваю мало спільного...
Такий собі кам'яновічний обрізання ніж,
У чемності моїй він — твердість Кальвіна,
Зазублений, солоний, покаральний, вимагацький
цей граніт.

«Ходіть до мене, — кличе він, — усі ви,
Хто трудиться, — всі, хто тягар несе.
Та я не втішу вас. Я некрасивий.
Ловіть момент. Беріть мене... чи все».

СТАРА ПРАСКА

Любо дивитись, як вона
Підійма ту клиноподібність
Із запічка:
Мов буксир зняти з якоря.

Чи нагрілася? Гляне,
Плюне в підошви глянець
Чи до щоки наблизить,
Визначаючи терморизик.

М'які удари по дошці,
Ямочка зігнутого ліктя,
Зосереджений нахил торсу...
Як вона праскою цілється,

Мов літак веде на посадку...
Обурення всіх жінок...
Поставою промовля: працювати —
Це рухати певну масу

На певну відстань,
А ще вагу свого тіла
Врівноважувати.
Важка — й легка водночас є ти.

ДЕЛЬФІЙСЬКИЙ КАМІНЬ

Хай на світанку віднесуть мене до храму,
Як море сипоне на південь зайчики свої,
І вранішню молитву знов творити стану:
*Не осквернитись кровопролиттям щоб мав я змогу,
Щоб язиком владів, боявсь гордині й бога,
Щоб вільно він заговорив через уста мої.*

СТАЄ ДИВНЕ

Я стояв поміж ними.
Один пройшов Крими й Рими,
Стриманий, присмаглілий,
А уста тятивою бриніли.

А той, нестрижений, збентежений,
У високих чоботях, як в боднях,
Ніяково просив допомоги —
От-от заволає: «На Бога!»

І тоді тихий голосок хитренький
Прилетів із поля, забренькав:
Чемний будь! Говори говіркою
Про вітри, що гуторять із хвірткою,

Назви мене цвітом глоду після дощу
Чи сніжними ягодами — я все вміщу!
Полюби чоловіка, що тільки-но з воза,
І назви мене полем Вооза.

Піди далеко, за надійного стоси,
До всього, що просить і просить,
Де ці очі, брили й калюжі,
Й згадай, який ти був смілий та дужий,

Коли я приходив до тебе уперше,
Забуті вже крила над тобою простерши! —
Зяблик випурхнув із ожини —
А я вже й віз того прихідька в машині,

Чемненько говіркою говорив,
Весь край, все довкола хвалив,
Дивуючись, що й мені стає дивне
Усе, про що говорив я.

МІСЦЕ, ДЕ НАРОДИВСЯ

I

Його письмовий стіл, такий простий,
Вузька койка — мрія дисципліни,
А в кухні — світляний потік густий:

Життя він вів примарне і надійне,
В якому місця вигадці нема.
Дерев високих стрій довкрузь хатини,

І обдувала їх вітрів юрма —
Несквалних, наче віз останній з ринку.
А серця не збудила б і сурма.

II

Були ми того дня, мов
Одна з його пар, безголосих,
Поки він їм слів не знайшов;

Опівдні мовчать довелосся
В завулку сексуального глибині,
Де метелики й папороть, мов волосся;

Злякані, впрілі, марні,
Рятувалися в лісі,

У заростях вільгих на дні,
Й на епізод спромоглися
Незабутній себе самих
І все списали на листя,

Й вирвались, мов дикий скоту чмих,
Через пень-колоду,
Від хати за якийсь там штих.

III

Як скрізь — це ніде,
То кращість чогось за щось
Хто доведе?

Спустошені вертаємось
Плекати й відкидати
Слова спочинку, ось:

*Батьківщина, волок, хата,
Вогнище, камінь, поріг...*
Мов плавають поміж галактик

Гирі в шуканні доріг.
Невже тридцять років тому
Я до світа читати міг

«Повернення тубільця додому»,
Щоб дізнатись, який там кінець?
Держач у листі рудому

Озався, і гавкнув пес,
Кукурікнув півень — мов автор
Написав і гамір цей весь.

ЗМІНИ

Як ми з тобою мовчки підійшли
До колонки у траві високій,

Я стільки чув всього, що ти не чув:
Як тут копалась яма під колодязь,

Як чвакотіло й гуркотіло,
Коли вимішував свій розчин муляр,

А потім блискотіли відра білі,
Неначе збрижені калюжі...

Відкрив я накривку з чавунним краєм,
І край той брязнув.

І щось під накривкою ворухнулось,
І я побачив — пташку:

Зеленкувата, з білими цятками,
Сиділа на гнізді з сухого листя,

Замруживши від світла очі.
То обережно, як лиш міг,

Я знов закрити колонку.
Сказав тобі — і ти відкрив.

Та де ж вона поділась, та пташина?
Лежало там одне яечко, біле,

А з отвору труби стирчали
Хвостові пір'їни.

Я мовив лагідно: «Запам'ятай це!
Як виростеш, то знадобиться,

Коли захочеш знов пройти цю стежку
І стати в центрі міста, що спустило».

КАЖАН НА ДОРОЗІ

*Кажаноподібна гуша пробуджується до стану
свідомости у темряві, в зачаєності й самоті*

Візьми капелюха старого, наштрикни на вила
І поводи, де вхід на міст: чи не спіймається,
Чи не затріпоче щось таке легеньке, як кажан?

Перетинки шкірясті, кігтики... Та не збивай,
Як підлетить, не уривай польоту,
Не заперечуй! Краще випусти на волю.

Куди похляпали шкірясті крильця, прослідкуй
Попід мостом тим залізничним
І загуби політ його у п'їтми.

Шугне над лаври, місяцем заліті,
Лесть не зачепить сітку тенісного корту.
А далі вилетить поперед тебе на дорогу.

Що ж ти шукаєш, душе? Хить туди, сюди...
Над ями, безбач, понад кільця дроту...
Притягують тебе такі слівця, як *леньюар?*
Позирки, шерехи, шовки, скрадливі води...
Така близька до мене ти, аж чую подих...
Ген за освітленим вікном, за деревом

Повисла миш крилата на плюці,
Скидаючись то на листочок мокрий на куці,
То на повійку-квітку

Побіля Білих Врат. Хто б міг подумати?
*Там, біля Білих Врат, вона дозволить їм робити що
завгодно.*

Там хоч до світа стій. Ховати нічого.

ЛІЩИНОВА РОЗСІШКА ДЛЯ КЕТРІН ЕНН

Живий перламутр лосося
Щойно з води —

І знову шубовсть! Але на розсішці
Срібло його збереглося.

Стара й гнучка,
Вона переконує руку,

Що нею ти можеш гратись,
З нею ще — позувати

Чи уліжно лежати.
А ще покаже вона на худібку,

Одлупцює хвіртку...
Із чого ж іще

Могли ми її вирізати,
Як не з твого родинного дерева?

Кобальт живий надвечір'я
І ще бабка — привернули увагу до неї,

І того вечора, як я втяв її для тебе,
Ти побачила першого свого світляка!

Всі ми завмерли, мов поніміли:
Від нього тінь твоя впала на небо!

А як розгорнув я траву,
В очі сяйнуло

Ціле кубельце крихітне
На кінчику твоєї розсішки.

ПОВІТРЯНИЙ ЗМІЙ ДЛЯ МАЙКЛА З КРІСТОФЕРОМ

До самого недільного вечора
Змій літав понад неділею
Тутим барабаном зі стьождками.

Сіре було й слизьке, поки його робили.
Обстукав, коли він обсох, став пружний та білий;
Поприв'язував газетні стьождки
До хвоста, що шість футів завдовжки.

А це злетів він так високо, що став, мов маленький
жайвір,
І так тягнув, мовби шворка була й не шворка,
А мокрий канат, покликаний витягти
Зграю риби на борт.

Каже друг мій: душа людська
Не важча за куликá.
Ну а душа та, на прив'язку
Шворки, що то провисне, то напнеться,
Важить, мов борозна,
Прийнята на небеса.

Поки ще змій не спікірував у ген той ліс
І шворки натяг в руках не провис,

Візьміть-но, хлопці, її в свої руки,
Це нап'яте, вкорінене, довгохвосте
Поривання розпуки.
Вам це до снаги.
Станьте ось тутечки, поперед мене
Й візьміть на себе напругу.

ДІТИ ЗАЛІЗНИЦІ

Ми видерлися на схил вирубу
І стали з білими чашечками врівень очима
Та з бренючими дротами телеграфних стовпів.

Під тягарем ластівчаних рядів
Як гарно на милі вони провисали
На схід від нас — і на захід.

Нам здавалось, малим, що нічого
Путнього не знаєм такого;
Гадали: слова летять по дротах

У блискучій краплин дощових упаковці,
Насиченій сяйвом неба, рейок лоском.
А ми такі нескінченно малі,

Що пролізли б і в вушко голки.

ДИКА КАЧКА

Присвячую Полові Малгуну

Її геть розшматувало шротом.
Коли він брав її, то
Каже, на голосовий апарат натрапив:

Мов флейти клапан
У перебитій дихалці —

І несподівано
Подув туди й видув
Свій власний крик дикої качки.

ШЕЛАГХ-НА-ГІГ

біля Кіллека

I

Ми дивимось на неї знизу вгору,
В тім закутку затиснуту
Під стріхою.

Вона ж трима весь кам'яний тягар
На спині, на плечах
Та зв'язаних руках,

І хитрий рот, чіпкі пальці
Промовляють: штовхайте,
Дужче штовхайте!

Високо стегна клуб,
Круглиться лоб
На осонні.

А поруч неї дві птахи,
Голова бараняча, кроляча,
Паща, що пожирає голови.

II

Її руки, якими вона тримає себе,
Мов руки в старій коморі,
Що держать мішок відкритим.

Я дивився знадвору,
Як та гнучка паща
Зерно поглинала.

Задивився, під стріху:
Темний рот, око
Пташиного гнізда, пацючої нори, —

Вбираючи дух троянди на стіні,
Плісняви, глиняної долівки,
Темної глибини стріхи.

А потім одного вечора
Я стояв під зливою серед подвір'я,
Нап'явши той мішок, мов сорочку.

III

Дивимося на неї з благоговінням,
На її очі-колеса,
На вузькі-слизькі плечі,

На плаский карбований ніс,
Аж паморочиться нам голова.
Кості її — палички, зад — сідло,

Доробсла, до звичайности доробсла,
От ніби промовля:
«Дивіться на мене, скільки заманеться,

Але й на все інше дивіться!»
А ось стрибун у кільті,
Двое цілуються,

Рот із паростками,
Олень мчить, дві рибини,
Ушкоджена звірина зі знаряддям.

«ТАК»

(із «Копання глини»)

Грубі голоси в тій кухні, де немає жінки.
Ніколи не засвічували лампи влітку,
А сутінками тишились,
Мов дерева урочі. Поночі сиділи,
Лиш жевріли люльки, й розмова
Зводилась раз у раз до «Так», «Авжеж»
Та ще до: «Тихо, ти!», як собацюра
Забрязкоче ланцюгами здуру.
А я, було, заплющу міцно очі,
Й потоком світло іскрометне заблизкоче
І голова поплине, і стілець
Мій піднесеться й полетить попід гіллям,
І вітер змусить птаство
Вимовити наступне довге «Та-ак...»

КОРОЛЬ ЗАКАНАВ'Я

Присвячую Джонові Монтег'ю

І

Мов блукач який
Забуту хвіртку відкрив,
Нижньою планкою
Траву прим'явши...

Ось тутечки, за живоплотом,
Застрочив морзянкою
Темною понад берегом,
Навкіс ранячи

Тиху траву, помережану
Павутинням. Я зупинився —

Й він зупинився,
Мов місяць.

Він у власних ногах і вухах
Живе. В очах скруха.
Тихоступ він, весь слух,
Безпритульний рух.

Він під мостом —
Відбитків мов сто,
Бокаса через річку,
Спокуша метеликом нічку.

Я застережений
Скрадливим його шерехом.
Несподіваний слід
Пилком осів.

II

Я був певен: я його знаю! Запізнався з ним тоді, коли все сидів і сидів у тій кімнаті нагорі й смалив цигарку за цигаркою, зачаровано роззявивши рота й відкрито витріщаючись із вікна спальні на порослий травою схил. А він же розраховував на мене, коли я вихилявся у вікно на кінчику фрази, яку саме перекладав, мов ото хлопчак подереться на гілку вільхи, перевислу над виром. Маленьке сонно-замріяне «я» в гіллі. Страхами зі снів я нахилявся вперед і засипав його запитаннями:

Це ти — той самий, хто був утопився у нашій ванні, а я бігав туди подивитись?

Ти той, кого жатка зарізала, мов зайця, у застиглому ворсі врожаю?

Той, чию закривавлену одежинку ми закопали в садку?

Той, хто лежав, пильнуючи, в пітьмі, по той бік стіни, за якою тупотіли стривожені копита?

Випаливши ці запитання чи заклинання, я подався за ним до самої хвіртки. Скрадливість була моя друга природа, от ніби я вже переступав поріг дорослості. Пам'ятаю: я був належно підготовлений до цього виклику.

III

Коли мене одвели вбік,
Я мав чуття обраности:

Голову мені обмотали сіткою,
Повплітали гілочки з листочками у вічка,

Щоб було моє поле зору, як у птаха,
Що сидить у гущавині,

І я промовляв, не мовчав,
І був то мов голос із куща.

Королем Заканав'я
Пішов я з ними слухняно

До лісу горлиць, на взлісся.
Альтанкою швидков'янучою, возом надвечір'я

Полягали ми в тиші.
Жоден птах на нас не вмовився.

Та я чекав поміж шипшин і брил.
Слово, бува, шепну, та вголос не говорив.

«Ти приходить, — сказали вони, — з урожаєм,
А ми поміж кіп ся заховаєм,

Коли гончакам не до снаги взяти,
Що підбите на землю пада!»

І я побачив, як доростаю до тої ролі,
Як помічаю, у зшитій зі снопів льолі,

Падіння птахів,
Я, юний багатій з багатіів,

Що все полиша
Задля самоти блукача.

СТАНЦІЯ ОСТРІВ

I

Бамкання дзвонів квапливо
Над ранковою тишею пролетіло,
Понад житами, що потолочила гроза,
І враз припинилися дзвони,
Що були вирвалися з полону...

І тиша недільна знов воскресла,
Та лиш на мить, бо з вівса
Чоловік якийсь вийшов,
І, де в нього права пахва,
Там пилка ховалася лучкова,

Та тримати, мов ліру, він її примудрився.
Тут став він і задивився
На ліщину — врізати дров?
Замірився вже різнути,
Та ні — іншу брати буде,

До іншого куца відійшов...
Тут я йому слово бовк:

«Я знаю вас, Саймоне Свіні,
Як зятятого порушника свят!
Та довгенько спочивав супостат...»

«А хай вам біс!» — відповів він,
Віч не відриваючи від ліщини
Й не повертаючи голови.
«Був загадкою для вас я
І по сьогоднішній день zostався.

Забуваючи молитви,
Стежите ви,
Як я дрова рубаю.
Як сокира моя ліс оголя
І жовкне відтятьте гілля,

Й від диму гіркне повітря гаю,
І шерехи ходять від краю й до краю,
Ви вчуєте враз мій слід,
Мов воду пахучу хто розбризкав:
Страшно стає вам, мов злиже вас лизка!

Коли закликав вас піп,
Щоб ніхто не осліп,
До вітру й дощу дослухатись,
Уявляючи мандрівця,
Що під возом спить, постеливши сінця,

Очі вчилися ви закривати,
Щоб мокрі ступиці уявляти
І мене, змоклого мов хлющ,
Що бреде по розгрузлій дорозі
Й завмира у вас на порозі!»

Сонце впало на ліщиновий кущ,
Знов озвалися дзвони до вірних душ,

І я оглянувся
На інший звук:
Жінок запнутих гурт

По врунах плуганився,
Шелестів спідниць гарус,
Наганяючи на ранок сум,
Нашіптуючи тиші:
«Молися за нас, молися!»

І сіяв чари той шум,
Поки поле заповнив тлум
Облич напівзнайомих:
Очманіла паства
Брела, мов півжива.

І я, мов прочанин сонний,
Почовгав за тим сонмом,
Забувши про дім, про дні
Та про всі інтереси...
«Не приставай до процесій!» —

Свіні гукнув мені,
Але мурмотіння юрми
І шаргання спільних кроків
По кучерявості врун
Вчаклувало мене, мов чаклун,

У наркотичну дорогу.
Ще трохи — й пішов я в ногу
З походом побожних жінок...
А ще й димарі не диміли!
Ось дзвони знов продзвеніли...

II

Машину я поставив на обочі,
Заслухався чайок та вітру — й раптом
У дзеркальці щось ожило (уздріли очі):

Чобітьми хтось місив грязюку шпарко —
Високий — і рішучий — чоловік,
А на плечах наопашки чумарка,

Й чогось мені він шпаркістю допік!
Дверцята грюкнули. Я опинився
Враз із отим нещасним віч-на-віч,

Кому ні вдень, ні уночі не спиться,
Знай мариться: хтось двері вибива,
Селян шаленство, і сусід збісився,

Із кулаками лізе й позива...
«Десь тут ти перегнав оту жіноту, —
Йому я. — І «Лох Дерг Пілгрім» твоя

Мені спада, як їду через гору,
От ніби хто за мною? Я за кимсь?
А я ж туди, бо табором там стати хочу».

«О Господи! Невже світ не змінився?»
Сіпнувся з боку в бік і випнув голову,
Мов виринав, аби зробити вдих,

І, змірявши мене пихатим поглядом,
Знов роззирнувся, де ж це втрапив він:
Дорога, і вершина, й гори колами,

Й повітря, що зволожив водний плин...
І все це трохи гнів йому зм'якшило:
«Твоя дорога це, твій власний гін!

А я, хто вчився серед льону гнилі,
І тижнями вдихав повішеників дух,
І бачив слиз зашморгнутої шиї,

Стомився від рибонізму й оранжизму скрух
Та й став для всіх підступним ренегатом,
Політику громив їм в прах і пух.

Тяжкі часи — тяжким ставав я раптом,
І зрадник у мені враз кидав ніж.
Тут натяк і тобі, як стать «рогатим»,

Бо хоч би звідки йшов ти в цей крутіж
Й хоч усмішку природню маєш, щиру,
А щось беззахисне в собі таїш...»

«Не злюка я й не вчивсь на командира, —
Так відповів. — Із графства Деррі я,
Де рибоністи строєм ще ходили

І прославляли Патрика ім'я.
То й задали сумирні їхні співи
Мені свій тон — не феніїв борня.

Про ваші я чував імперативи
Й наслідував: цю станцію Лох-Дерг,
І льон, і танці, й акції, й прориви,

Й просвіти голос, кволий, ніби шерх.
І завжди оранжистські барабани,
Й сусіди з кісами виходять в смерк...»

«Та знаю, знаю!» — враз мене урвав він.
Ти ліпше, що й до чого розберись.
Усе враховуй — не втрачай лиш тями!»

«Гриби, — сказав я, — живопліт з беріз;
Де впав кізяк, трава росте темніша,
І з лускотом яким каштан розтріс

Та листя як гниє опале лісу,
Замулені канави, мух рої...»
Урвав знов Карлтон, ніби розізлився:

«Це — мов форель у сітці в ручаї
Чи черви в рану, а не лік бальзаму;
Це — іншим жить, а не людей сім'ї!

Землі ми черви, тож, що наостану
Виходить з нас, — ото ж по нас сліди!»
І, з цими на вустах іще словами,

Удавсь до ще шпаркішої ходи.

III

Навколішки. Гіатус. Що то звичка...
Я знов між чоток, тихих молитов.
І сповідальні, й вівтарі, й каплички.
Погасла свічка — дух легкий пішов

І злився з духом теплого людського тіла,
От ніби в мушлі стишивсь океану гук,
Приплив завмер, підпер склепіння сміло:
Таке затишшя, мов завзятий рух.

Тоді спливла дрібничка в полі зору,
Мов водорість фосфоресцентна, знай стримить;
З лялькового дитинка-мушля гроту,
Молюски прикрасили не на мить;

Перлини з віддиху калічної дитинки
Веселкою замерехтіли; злотний дім

Зберіг її, підсніжника й сніжинки,
Ту давню смерть. Буфет дубовий, в нім

Складав припаси я для неї,
В серветку паперову загортав...
Це щось таке, як гнізда дерти,
Немов гніздо слова «вінець» я видирав,

Таємного, мов те її імення,
Яке чи й вимовляв хоч хто колись?
В мені крильми пташина біла б'ється,
Молитвою ті крила понеслись...

Просіли дошки під коліньми — й протяг.
Ото б ходити — все навкруг, навкруг
Чогось украй порожнього на дотик,
Мов джерело ідеї, що є звук,

А чи чиясь відсутність на болоті
Над колом прим'ятої осоки,
Де ми були знайшли жмутки лиш вовни
Пса нашого — кістяк і ті жмутки.

IV

І спина до хреста, стовпа, що камінь,
На сонце глянь — запаморочиться голова,
І вже ти ладен вимовити: «Я зрікаюсь...»

Обличчя нововисвяченого овал.
Із втіхою піддесливою: «Отче!»
Батьків поблагословлених сльоза.

Священик юний, весь лискучий, наче косик,
Немов помазаний лиш мить тому,
Орар багрянний, і обвислий пояс,

І туфлі лаком розганяють тьму,
Такі-то несподівано аж світські
З-під стихаря. Та байдуже йому.

Його ім'я пролежало неблизько,
Мов колесо старе у рівчаку,
Багато літ, а там його копистка

Підколупнула. Зустріч нашвидку.
Я онімів. «Ліс дощовий... — затнувсь він. —
Такого ти не бачив на віку.

Всі сухоребрі, жони — гологруді...
Два роки — й край. Змарноване життя.
Пітнів я, служачи, й зогнив, мов груша...»

Засапавсь він. «В будинках довгих я
Потир підносив над шапками.
In hoc signo... Там місія моя

Була мов випари над повзунками,
Що залила невинности сеча».
Я вийшов з черги, інші щоб прочани

Могли пройти, куди велить душа.
«Ти ж був тоді молодший, ніж я нині, —
Відчувши: думка зміну відзнача,

Озався я словами забарними. —
Ти — у заморській місії! Ну й вість!
Тебе я в іншій бачив благостині:

На ровері студент-семінарист
Додому на вакації швидкоує.
Обхід сусідів... Хліб домашній їсть...

І щось би в них мінялося не всує,
Коли б узділи: мовби талісман,
В сутані чорній хтось до них прошкує!

Ти б їм полегшу ніс, облоги зняв,
Що світ воздвиг вкіль їх кухонних гротів,
Де ряд розп'ять-ікон зове талан...»

«А ти... — затнувсь він. — Що ти тут?.. Чого ти
Сюди припхавсь? Чи що, бува, найшло?
Хай я зелений був, не тямив доти,

Що то не обраність — умовне тло...
А ти, позбувшись, знов у це втелющивсь,
І Бог самоусунувсь, як на зло...

Навіщо проці ці тобі нуднющі?
Хіба що...» — знов йому урвався дух
І жовкло тіло ще й зазнало струсу.

Хіба що для прощання знов ти тут!»
І враз спустіло, де стояв він, місце,
Мов ті шляхи, де ми зросли, я й друг,

Де хворий всіх побачити пустився,
Як в провесні запарував дьогтебетон,
І я за ним в імлу поволочився,

Як він ішов прощатися з селом.

V

Старого руки (лапи мов греб-греб)
Знай мацають, відштовхують повітря...
Шарг-шарг по тім бетону Барні Мерфі.
Пан Мерфі. Й кволий голос в реві
Враз переходить. Знову завмирає...
А я до п'ят йому очима прикипів,

Мов хто за косарем покоси підбирає.
Блись голі п'яти — мов сухий той біб,
Що в слоїку розтріс, пустивши ключку,
На підвіконні у старому класі,
А білий — мов у класних дверях личка.
«Учителю!» — до нього тихо старші,
Шурхочучи конвертами,
Чекаючи, щоб він оцінки підписав.
«Учителю!» — і я під ніс сказав,
Щоб обернувсь він — та старий уперто
Вперед плуганив, голову втягнувши в плечі,
Щоб вітер з озера не надто дошкуляв.
То я вперед забіг, схопив за руку.

Над піднятим тим коміром рябе
Його обличчя розпливлося в посміщці,
А голос проскрипів: «Ти молодець!» —
Й застряг в горлянці, наче зайва домішка.
Адамове те яблуко угору-вниз
Ходило, начебто в колонці плунжер,
Та посміщці безпомічній не помогло нічим.
А вітерець ніс пахощі із лугу:
Після дощу солодкий дух шипшини
І запах свіжоскошеного сіна.

«Та школа в Анагориші здавалась
Чистцем хоч би й для кого, — я сказав. —
Належне ти становищу віддав лиш».
Тоді тремтіння я відчув, і віддих
Шерхнув косою на лугах його утрачених.
«Луг Лейтрим-Мос поріс березами,
На місці школи нині — пасовисько,
Немає й саду там — сама трава...»
І щез. Мій погляд марно лиш втопився
В прочан, яких стояла там юрба.
Їх босі ноги, тихі бурмотіння
Прикликали імлу тих ранків всіх,

Коли з ним разом гризли ми латину,
Й згадав зубріння, хоч забув навік:
Те *mensa... mensam...* — мов точила співи.

*«На ферму гядькову, в той Тум, поїдьмо! —
Сказав ще інший вчитель. — Що ж бо рухає
Поезію? Та почуття, любов!*

*Торік там пив з кринички вогу кухлями,
Так холод той у вуха аж колов!*

З ним познайомтесь...» Плюс, як завше,

Цитата заяложена і погляд

Примружений, для точної деталі:

*«Коли мандруєш і дорога серед поля,
Пігвозь людей! Дізнаєшся чимало...»*

Й подавсь туди, в своєму габардині.
За ним озався ще один наставник,

Ледь згорблений, з ясніючими очима:
«Я вже давно це знати б мав,

Що по моїх слідах ти подасися,
Раніше чи пізніше. Сорок два —

А ти ні кроку далі! Та й куди ще?
В Ісландію? Чи, може, на Дордонь?»

Й прощальний постріл: «Був тут муж — вогонь! —
Так виявивсь мисливцем на жінок».

VI

Рябеньке личко,

Голова лисички,

Папороті віхтик,

Ельфиня-піксі:

Де вона взялася?

Мов загадане бажання,

З'явилася й подалася.

Це ж їй нашіптував я «таємниці»,

Як гралися ми в «хатки».

Завмер перед базиліковими дверми:

Далека тиша, простір, блюдце,
Стільчики, що падають — не б'ються...
Мов утрамбована підлога неолітична,
Відкрита між дюн, де гнеться трава
І, мов той очерет, Мідасову розкрива
Тайну, тайну... Затулюю я від дзвонів вуха.
Очі заплющу. Листяні вуха. *Не розкажуй. Не слухай...*

Потік прочан потягсь на поклик дзвонів
Нагору — в час, коли униз я сходив
Де розпросторилась темно-зелена тінь
Затишна дуба. Холодки сабінських тих сплетінь
Над ложами Чистця святого Патрика.
Вже схилок літа, даль сільська, не наспів:
Розпережися для вина й поезії,
Допоки Феб, вернувшись, не прогнав Зорі.
Як залунав гімн заколисливий Марії —
Відчув той давній біль, що підіймав мішки з зерном,
Хапав мотики й вила, а вони із мене кпили,
З постів моїх тривалих, бенкетів смерком —
Таких, яких ніколи більш не буде, —
Біля комор слів, як любов чи *груді.*

От мов роки під шпариною я простояв,
Жадаючи, — та відкривалась лиш
Решітка сповідальні (все, що скоїв),
Аж поки вечірком очам дались
Її медові плечі, спини пшениці
Крізь шпарину її шпарини-сукні,
Й вікно відкрилось на глибини щастя-півдня ці,
Й лани добра вдихнув я незабутні.
Мов квіточки, що подихом студеним
Стулила ніч, а сонця промінець
Розкрив їм очі, мовби нареченим,
Так я воскрес, хоч був зав'яз увесь;
Спахнуло серце, мовби вільне сталось!
Під дубом і далось, і переклалось.

VII

Я підійшов до краю плеса; втішно
Було дивитись на лице води,
Мов на який барометр чистий-вічний

Чи в люстро... Й враз відчув: прийшов сюди
Хтось — і націленість мою порушив
На тім, щоб ненаціленість знайти;

Й мене гукнув — я обернутись мусив,
Хоч не хотів. Та те, що я уздрів,
Стоїть мені перед очима й досі.

Чоло розтяте, й рани слід від брів,
І кров скипілась на щоках, на шиї...
«Не бійся! — він на ляк мій відповів.

— Це я. Й після футболу рани шикють...
Коли прокинувся — не знаю я,
Та грюкіт той, мов телефону вияв

У глузу ніч, таки мене підняв,
І стало тями світла не вмикати,
А, щоб дізнатись, що за шамотня,

З-за штори тільки визирнув я з хати,
Й на ганку я клієнтів двох уздрів, «Лендровера»
відчинені дверцята

На вулиці... Й край штори я пустив.
Але вони, завваживши цей порух,
Гукнули, щоб зійшов я в магазин.

Вона ж заплакала — завила вголос,
Качаючись круг ліжка, й навіть не
Спитала, хто там. «Жінко, чи ти хвора?» —

Ревнув я (може, крик млість прожене?),
Бо, як по правді, то й не зливсь на неї,
Бо грюкіт з ладу вивів геть мене:

Ще б трохи — і забув би, хто я, де я,
А від ниття її ще гірш було ж...
«Та відчиняй свою ту гамазею!» —

Кричали ті, то я свій макінтош
Накинув, до вікна підбіг й гукнув їм:
«Чого вам? Припиніть той ваш дебош,

Бо не спущусь!» «У нас дитя слабує,
То дай пігулок нам, чи порошку,
А чи якої там ще мікстури!» —

Один з них відповів і нашвидку
Ступив назад, на вулицю, з доріжки,
За ним і другий під ліхтар ступнув,

І я впізнав обох. Але найгіршим
Було, що жінка стихла враз і лиш
Шепнула, щоб я підступів стерігся.

Ввімкнув я світло, на порозі ще спинивсь.
«Це дивно, що вони не до аптеки
Звернулися! І хто такі вони?» —

Вона спитала, очі — мов два дека.
«Я їх впізнав», — сказав я; тільки щось
Штовхнуло руку стиснути їй злегка.

Йї спустився до крамниці. Як ішов,
То ноги підгинались. Пам'ятаю
Дух вареного м'яса чи чогось,

Як відчиняв їм. А відтоді знаю
Про те, що сталося мені в ту ніч,
Не більш, ніж будь-хто знає в цьому краю».

«Й нічого не сказали?» «Жодних слів».
«Були у масках? А чи в одностроях?»
«Ні уніформ, ні масок для облич:

Задрипанці, що щось із себе корчать».
«Хоч це тебе й не втішить — щоб ти знав:
Схопили їх — в тюрмі сидять ті двоє».

Високий, щирий — так він і стояв,
Про геть усе забувши, окрім того,
Що в голові розбитій, мов уяв,

Йому зринали. Усміхнувся нестрого.
«А ти погладшав, чей, від того дня,
Як «Остина» був винайняв старого

Для справ амурних». А його ж ніяк
Не зстарило життя — й загибель навіть.
Чимсь від атлета чистого звання

Світився він — коли б не лоб кривавий,
Той самий був би він півзахисник
В футболці синій, мод законодавець,

Він, жертва з жертв, щонайчистіша з них.
«Пробач, що досі жив життям байдужим,
Що боязкий, немов зі світу зник!» —

Я випалив, аж здивувався дуже.
«Пробач мені розкряаний мій лоб», —
Він мовив — та здригнувся, мов від струсу,

Й, спрозорівши, враз щез, як і прийшов.

VIII

Тут чорні води. Білі хвилі. Борозни під снігом.
Сорока із церковного хреста
Злетіла і в гранітний грот подріботіла,
Куди, навколінці, вдивлявся я:
Бригітти де святої узголів'я.
Ввійшов. Там, біля кам'яного ложа
Мій археолог, з виду писарчук,
Фірмова усмішка, на щирість схожа,
Сахнувся, як завше (вражений немов),
Аж пасмо чуба на чоло злетіло.
І враз, немовби злива ще зчорнила
Стерню, вже чорну, темний болю шквал
Невимовленого пробіг по ньому.
Прочанин схилений, шепочучи молитву,
Пройшов собі поволі поміж нас.

«Ті мрійні зорі, що в екрані пульсували
В палаті біля тебе — серця вдари
Твого, мій Томе, — так мене злякали
Оголеністю правди. Зблякли жарти.
Не міг від зір тих відірвати очей.
Й негайно мав до Дубліна вертати,
Пустий, провинний, відчуваючи:
Нічого не сказав і знов підвів,
Знов не дотримавши обіцяних речей.
Я ж відчував: тебе не стріну більш...
Невже в останнім погляді, рук стиску
Фатальности злий проблиск нам пробився?»

«Та ні. Але мене знайомиць-камінь
Так онімив, що я не те лиш бавив.
Любив археологію мою,
Лице її застигле у рою
Кисличок-личок на хрестах високих...
Чого б то ще віддав копанню роки

У ідолопоклонства порохні тім
Крізь черепки та ядра вільямітів?
Та й те все обертали ми на жарт.
Я сподівався: зустріч жде нова...
Та довелось померти в тридцять два!
Скажи мені, щасливчику поете,
Чом обітоване мене минуло в леті?»

Я онімів. Уздрів лиш скарб сокир
Базальто-чорних, мов жуків набір,
Горб сил камінних, вибухнути здатних
Яець загрози. І тоді побачив
Лице, яке колись подарував він:
Той зліпок абатиси, витвір майстра
З Говрана — усмішка з-під каптура.
«В той твій дарунок будем ставить свічі...»
Та щез він, як насмів я глянуть в вічі,
А де стояв він, скорчився хлопчак
Блідий, із закривавленим обличчям.
«Кочерги ті яріли гарно так
У Джерпойнті, коли мене убили
В неділю, — тихо мовив. — Пам'ятаєш?
З поетами якраз ти виступав,
Там довго воловодивсь, поки рідних
У Беллагі із Ф'юз везли твоїх.
Ті вісті дужче схвилювали їх,
Аніж тебе».

«Ім краще було видно:
Їм інформація з рук перших йшла
Про різанину, що й тебе змела!
Я ж німував перед лицем судьби». —
Так виправдовувавсь я перед братом
Троюридним. «Я тільки сіре бачив
Лох-Бега плесо, берег той пустий.
І почувавсь дном висохлого озера».
«Це бачив і писав ти — а не факт.
Ти переплутав втечу й артистичний такт.

Той «прот», котрий мені прострелив голову,
Безпосередньо винен, посередньо — ти,
Й чи не спокутувать припхався нині
Те, як потворність звично прикрашав,
«Чистця» чудові шори малював
Та роси дарував моїй кончині!»

Тоді я начебто зі сну збудився
Поміж прочан, що до гуртожитку
Йшли ночувати; з них не знав нікого.

ІХ

«Мій мозок висох викопаним торфом,
А шлунок стисся вугликом й розтріс.
Я псами був, на себе ж і нацькованим...
Кров на траві свою ж я лизь та лизь...
У засідці, під ковдрою тюремною,
Я відчував, як тиша залягла.
І ліхтарі, зусиллями недремними,
І спалах бомби, поки хвиля звукова
Не досягла... Від Гленшейна до Тума
Виразно бачив я увесь той край,
Чув звук авта, котре мене як трупа
Везло — а чи як смерти урожай.
Поліція несла труну зі мною,
Легким, мов голова моя,
Коли прицілювався я...»
Завмер цей голос ноткою сумною,
Засипана картками меси постать вся.
Залп у дворі салютної команди.
Я шашіль в дереві ворітнім вздрів,
Вчув цвіль у марах, де він заховався
Від тих полів, понад якими плив...
Свавільна душе! Хай би поховали
Тебе в багні, куди ти був жбурнув
Свою гранату першу — де лиш жаб хорали
Калічні та ще мох сфагну́м

Зцілющого спокою научали б,
Допоки, як остання ласка свисне,
Не відгукнеться жоден посвист звично.

Нове видіння. Все навтікача
Рвонуло, бо брудний потік лискучий
Морське чудовисько приніс страшнюче,
Мов квіт, що ніби все бридке вміща:
Мою відразу до самого себе.
І серед вод нічних тих крикнув я:
«Пощо це невідлучене життя,
Якщо сновидою блукати треба?!»
А потім, мовби маточка, з чудовиська
Враз виросла засвічена свіча
Чи щогла, й нею відтворило
Усі шляхи, якими походило,
Всі ріки показало. Ну, а я
Ногами дно намацав — ожила душа моя.

Тоді щось кругле й світле
Ледь завихріло: наче бульбашка було
Чи місяць, що з глибин озерних вплив,
А зовні — в павутинні: плавилось, мов скло,
Всередині щось, обертаючись,
Опуклини гладенькі — і зненацька
На мене кинувся той витвір чийсь,
І я, сахнувшись, повалився навznak.
А потім — ясність. Я проснувсь —
До сонця, дзвонів, стукотіння
В сусідній келії. Я все ще тут!
Стару сурму колись знайшов я мідну
Десь на горищі — тайну, що від неї
Тікав відтоді. Скарб не для судьби моєї!

«Ненавиджу, що місце відвели мені так швидко!
І рідний дім ненавиджу, і все,
Що робить з мене лиш гофре й плісе!» —

Я викрикнув у дзеркало, де видко
Розпливчасте лице моє
(От мовби впився на якійсь вечірці —
І віддзеркалення чужим життям жие).
Чи ж камінець за піраміду стане ширший?
Чи річку переробить вир один?
Чи брила, що лежить під водоспадом,
Роздовбана водою до глибин,
Спроможеться на сутності своєї зраду?
А потім я згадав про плем'я, що танцює,
Аж поки оленя вполює.

X

Ранкова метушня в гуртожитку. Горня
Булькоче на вогні. І пластівцями сажа.
В відкриті двері леться світло дня.
Дим, чад. І стукіт череп'яний каже,

Щоб *того* я кухля пошукав...
А він на зависокій ген полиці
З орнаментом волошок серед трав,
Що вічний спокій їм, мов віхам, сниться...

Й коли ж він там не був? Котрогось вечора
Його за підпірку взяли актори,
Й закохані ество його заклечане
Проголосили келихом любови

Й тримали перед нами, поки шурх!
Завіса впала їхньої вистави,
Й відтоді він, неначе славний зух,
Вернувсь туди, весь в ореолі слави,

У світ своїх полив'яних дримот,
Мов видра, випірнула з псалтирем Ронана,
Чудесно від темнот озерних вод
Святопис врятувавши спозарана.

Тож знов увірував я в Бога так —
Можливістю здолав він неможливість! —
Неначе вже влетів у двері Птах,
І полум'я кухонне загасив він.

XI

Мов призми отого калейдоскопа,
Куди я в водах тих кальних пірнув,
Із глибу зринула сяйлива фльота,

Й з кристалів, мулом вкритих, мних зирнув,
Що промовляв колись-то з-за решітки,
Й знов про нужду, спасіння шанс загув:

«Усе спасти! У небо глянуть швидко!
Піднести самоцвіти таланів,
Помилкою закинутих у глибку!

Щоб ти усе пропаще воскресив!
Читай вірш, як молитву! — він провадив. —
Переклад де ла Круса щоб зробив!»

З Іспанії у наше безвідраддя
Вернувся він з осяяним чолом,
Аж я відчув, що сповідь — зайва знада.

І наштовхнув мене його апломб:
Як добре з цим я знаюсь джерелом!
Хоча воно є ніч.

Те джерело, що витікає з тайни,
Його я знаю потаємну гавань —
Хоча воно є ніч.

Але не знаю, звідки витіка,
Що з нього всяк початок виника —
Хоча воно є ніч.

Нема за нього кращого нічого,
Земля і небо з нього п'ють вологу,
Хоча воно є ніч.

Ніколи не змутніє, бо ясне,
Бо всяке світло тільки з нього рне —
Хоча воно є ніч.

І жоден лот дна не дістане, знаю,
Й ніхто не зміря меж його чи краю,
Хоча воно є ніч.

Воно затоплює і пекло, й рай,
І всі народи, всяку землю й край —
Хоча воно є ніч.

І розливається воно рікою,
Що стане там, де забажа спокою,
Хоча воно є ніч.

А з джерела й ріки зродивсь потік,
Що завше третім, після цих двох, тік,
Хоча воно є ніч.

Ховається це вічне джерело
В живому хлібі, що життям і є, й було,
Хоча воно є ніч.

Ти чуєш, як усі істоти кличе?
Всі п'ють ці води, темне вод величчя,
Адже воно є ніч.

На це я нарікаю джерело живе,
У хлібі життьовім старе й нове,
Хоча воно є ніч.

XII

Немов одужуючий, взяв я руку,
Простягнену з причалу; знов відчув
Нелюдську втіху, як ступив на луку

І все ще ту підпору помічну
Я мав холодну; тільки був не певен,
Хто вів кого. Мо', я вести почну?

Бо той, хто поруч йшов, здавався сліпенним,
Хоч був прямий-пряміський, мов кілок,
І лиш вперед дивився зором ревним.

І тут впізнав я, ким в тілесний строк
Він був: ступав поміж автомобілів,
Мов терну куц, що враз розживсь на крок.

І голос докотивсь, мов плюскіт хвилі,
Хоча він, вуст не розтулявши, йшов:
Не голос — глас, у прокурорській силі,

Облесливий і хитрий, ніби дзьоб
Стальний, що дзьобне — й літеру залишить...
І раптом кошика з сміттям він коп

Ногою! Й мовив: «А твоя повинність —
Це не якийсь простий там ритуал,
А порух той, що тільки з серця виріс!

Тут головне, щоб ти писав
Для втіхи. Виплекай жагу робочу,
Що уявила б свій притулок, як

Співдружність рук, що вимріяли сонце
У грудях. Постуєш — то й запальний.
Йди ж звідси! Та не будь такий серйозний

І попелу на себе не горни!
І горе забувай — хай геть полине!
Та досить. Вже заводь свій спів ясний!»

Тут ніби вийшов я на простір вільний,
Де все знайоме начебто довкіл.
І вдарили в лице дощу краплини,

Бо хутко на промовця я набрів:
«Англійська мова — то надбання наше!
Погаслих не роздмухуйте кострів,

Старі плачі повторюючи. Плаче:
«Підкорений — тому й дурний народ!»
Дитячі вигадки! Оце прочанство наче.

Так купу ви втрачаєте вигод,
Рятуючи старе. Тніть по дотичній!
Розширять коло — то мерщій до вод,

Заповнюйте стихію акватичну
Ви підписами ваших всіх частот,
І пробами, і пошуками — вічно! —

Вугрів вогнями всіх вугрів широт...»
Тут злива з неба, мов стіна, гунула,
І засичав, запарував дьогтебетон,

І в тій стіні він зник, прямий, мов шула.

ПЕРША ГЛОСА

Ану ж перо своє візьми
І перший крок передплати
З лінійки дозволеної
За береги.

СВІНІ ВОСКРЕСЛИЙ

По мокрих пісках я подерся
На крутосхил,
Голова моя — мокра куделя,
Затужавіла, закоржавіла,
Та ось починає
Розплутуватись.

Інший дух

Долинув з-над річки, гіркий,
Мов від терниці ввечері.
Старі дерева пощезли,
Живоплоти геть порідили,
І все покрили довкіл
Тверді стежки, будинки тяжкі.

Не вірю собі: опинився
Між людей, що вірять, і залюбки,
Усім моїм бувальщинам, навіть
Якщо все те — чистісінька правда.

НА БУКОВІ

Я став дозорцем, що його забуто.

По цей бік піді мною — тут бетонка.
По той бік — там воловня,
Дух водопою, тиньку,
Де школи випускник благодать відкрив —
Знайшов себе у смороді гноївки.

А дерево саме — і диво, й затишок,
А ще — і стовбур, і колона. Плющ
Перемудрив себе в чіпкій вусатості,
В'ючись по дивній загадці текстур.

Я задивився на димар високий,
Такий червоно-цегляний,
А верхолази — ну й дрібні вони,
Мов мухи обліпили скельні щоки.

Відчув наближення резервуарів,
Уздівши, як річні зростають кільця,
І ахнув, як оновлення імперії забачив
У втечах ген попід бетонами коріння.
Пілот з-за захисних сміявся окулярів,
І заклепки видніли на кабіні.

Моє ти дерево знання. І дерево-притулок.
Моє обстежене, оперене. Мій спостережний пункт.

ПЕРШЕ КОРОЛІВСТВО

Королівські шляхи були коров'ячі стежки.
Королева-мати, зігнувшись на стільчику,
Грала на струнах молочних,

Що спадали в дїйницю.
Вельможі дрючками старими
Скотині стегна святили.

Одиницями міри вважалися
Віз, грабарка, відро.
Час був зворотне зазубрювання
Імен, неврожаїв, лих,
Пожеж, оборудок нечесних,
Повеней, невдач, різанин.

І чого все це варте, якщо
Право на це переходить до мене
Тільки за їхньою згодою?
Я міняв погляди так і сяк.
Вони дволикі були й пристосуванці.
І досі вони тримаються
Родоводу, предків-нащадків,
Побожні, доскіпливі, принижені —
Як і колись.

ПЕРШИЙ ПОЛІТ

Схоже більш на сомнамбулізм,
Ніж на судому,
І все ж то був час,
Коли й часи
Корчила судома.

Зав'язки-вузли пролітали крізь нас,
Розкритих
По лініях волокон.

Я все нижче й ближче до ягід і крем'яхів,
Духу дикого часнику. Знов пізнаю
Акустику морозу

Й значення лісових співів.
Тінь моя понад полем —
То лиш вихід зі штопору,

А місце, що я звільнив, —
Привід для переміщень у таборі,
Репетицій одвічних
Боргів та зради.

Поодинці до того дерева
З камінцями в кишенях —
Щоб мене освистати й збити на землю...

А я, як вони підуть геть,
Шугону крізь гілля
Тілопадом:
Порушили місце мого спочинку.

Мене вимастили, з любови,
А потім проголосили
Годувальником з бойовиськ.

То я опанував нові повітряні шаблі,
Щоб помічати ще з більшої висоти
Їхні вогні на горах, муштрування

Й постування, набіги з Шотландії,
Як завше... Ну а людей мистецтва,
Що співи свої ритмічні

Обертають супроти шквалів,
Привітаю — і піднесусь
До найвищих моїх вершин.

ШИРЯЮ

Бекаси та альбатроси,
Що цілоденно ширяють без жодного помаху крил,
Так само втирали мені носа.

Я задрив польоту баклана,
Зосередженості немудрящій
Чаплі.

У товаристві базарів пташиних,
У пильності колоній злостивій
Я був удома.

Навчився не довіряти
Зозулиним чарам,
Пліткуванню шпаків,

Та вірив доблесним снігурам,
Часто умом рівнявся
Обмеженим коноплянкам

І підпадав надто часто
Очеретянок настрою
Паніці деркачів.

Покладався дуже на птахів-одинаків,
Переоцінював самовладання косиків
Ще й народну творчість сорок.

Та коли щиглик чи водомороз
Розірвуть, бува, узвичаєности запону —
Напругою крила задзвонять,

Я весь зберуся, важкий,
Почуттям переповнений,
Бо остроги відкинули остроги.

СВЯЩЕНИК

Я почув нові слова молитов до корів
У корівнику; знайшов його знак
На горщику й перегінному кубі,

Вчув пахощі його кадила
З першими димками ранку.
Потім він по ущелинах походив,

Виміряв кроками садиби,
Занурюючи свою патерицю
В попіл родинних вогнищ.

Удався б він лиш до своїх
Черниць недорікуватих та півчих,
Що дибуляють довкола церкви,

До латини своєї та проповіді любови,
До пергаменів і листування
Туди-сюди через води...

Так ні ж: він переміг
Причастями своїми й повеліннями!
Він просто мусив здобути цю землю.

Історія, що воздвигла свої корогви
На його шпилі та дзвіниці,
Прогнала мене на кордони,

Щоб плакав лиш та ховався.
Чи я з бойовиська втік?
Належне віддам йому: зрештою

Він відкрив мені шлях до царства
Такого великого — і нейтрального,
Де й пустка моя править, як забажає.

СХИМНИК

Пантрував він на краю галявини,
Де лезо вибору не помилювало
Жодного пня любови,

І був немов леміш
Увігнаний, щоб утримати ціле
Поле сили — від загнuzданого

І засмиканого вигину
Конячої шиї до цілі,
Яку тримають зап'ястя і лікті...

Що дужче потягне,
То глибша й тихіша
Праця оновлення.

УЧИТЕЛЬ

Він жив у собі,
Мов крук у вежі без даху.

Аби до нього наблизитись,
Я мав дертися на безлюдні мури
І не здригнутись, не глянути вгору,
Шукаючи ока, що пильнує
Зі спостережного пункту його самоти.

Несквално він розкривав
Свою книгу затримування
По сторінці щоразу, і в цьому
Не було нічого хитромудрого, просто
Старі правила, що всі ми
Позаписували на своїх дощечках.

Кожна літера на пергамені твердо,
Велика, мала, на своєму місці стояла.
Кожна істина мала свій простір.

Скажи правду. Не бійся.

Тривкі, вперті поняття,
Мов каменяреві м'олоти, клини,
Випробувані безкомпромісною службою.
Мов плити, на яких спочиваєш,
Приймаючи ванну термальну.

Яким незграбою я почувався,
Спускаючись по східцях без поруччя
І вчуваючи звагу й мету
В битті крил наді мною!

ПЕРЕПISУВАЧІ

Я до них так і не прихилився.
Були вони, мо', й чудові,
Але ж дратівливі, без любови.
А задерикуваті, мов гостролист,
Який вони трубили на чорнило.
А що я стати одним з них не довмівся,
То й годі було їм позбавити мене мого місця.

Тиша скрипторію
Чорну перлину у них ростила,
Немов оті згустки старі в їхнім пері.
У перервах між хвалебними текстами
Вони чухалися й шкреблися.
І бурчали, коли сонце затуляли хмари,
А чи коли крейди надмір робив зам'яким пергамен,
А чи коли від браку її аркуші жирні були.

Під літер рядами
Міопічний накопичували гнів.
Обуренням пирхали, розкручуючись,
Папоротеві верхівки їхніх великих літер.

Раз у раз я підскакував
За милі від них і бачив без мене їх:
Курсив похилий кожної спини; відчував
Як вони вдосконалюються супроти мене,
Сторінка за сторінкою.

Хай же затямлять вони цей вельми значний
Внесок до їхнього мистецтва ревнивого.

ГОСТРОЛИСТ

Сподівалися снігу, а пішов дощ.
Вирядилися ми по гостролист,

А канави повні води, і ми
Шурхали у воду по коліна:

Долоні зранені, повні рукави
Води. Мали бути ягоди,

А гілячки, що ми принесли,
Битим зеленим склом блищали.

Та ось я в кімнаті, заклечаній
Чимось з навощеним листям, із червоними

Ягідками, і я майже забув, як воно
Змокнути взимку до рубця чи бажати снігу.

Хапаюсь за книжку, мовби засумнівався,
Й хочу, щоб листям закучерявилася в руці —

Чорнолітерним листям, лискучим муром-щитом,
Гострим, мов гостролист і лід.

МИТЕЦЬ

Я люблю саму думку про його гнів.
Його зятятість супроти скелі, його вичавлювання
Сутности із зелених яблук.

А як він був псом, що гавкає
На образ самого себе, що гавкає!
Люблю і його ненависть до власного ототожнення
З працею — як єдиної речі, що спрацьовувала —
Вульгарність вічного сподівання на
Вдячність чи захват, адже це
Означало б його обкрадання.

Люблю, як його зятятість витримувала й
гартувалася,
Бо ж він робив те, що знав.
Люблю його чоло, подібне до кинутої кеглі,
Що мчить крізь нефарбований простір
Поза яблуком і поза горою.

СТАРІ ІКОНИ

Чому, коли все вже скінчилося, я за них чіплявся?

Патріот зі згорнутими руками у стовпі світла:
Загратоване віконце камери й його приречене лице —
На невеличкій гравюрі єдині яскраві плями.

Олеографія: засніжені пагорби, червоні ризи
Священика-ізгоя, а червономундирники все ближче,
І їхній дозір, мов лис, скрадається по ущелинах.

І старий комітет підбурювачів до бунту,
Який виявився таким хорошим у своїх черевиках із
пяржками й камізельках;
Легенда їхніх імен список інформаторів,

Складений охайними манжетами, а третій ліворуч,
позаду,
Суворіший за всю решту, він
Спонукав до дії, що його самого занапастила,

А інших згубила, й сам ритм його імени
Звучить реєстром дорого куплених зрад,
Виведених ниці на чисту воду, — неоціненним.

In Illo Tempore

Служебник великий
У шовкових биндах
Смарагдових, пурпурових та білих.

Ми, мовби неперехідні дієслова,
Були присутні, сповідались, причащались.
Слова приймали нас. А ми боготворили.

І зводили ми очеса на ті іменники.
Вівтар світанком був, полуднем дароносиця,
А слово «правила» — кривавим заходом.

Тепер я мешкаю на славнім березі,
Де птаство вдосвіта як закричить морське,
Немов невірні душі,

І навіть променаду парапет,
Коли впаду на нього, щоб гріховність усвідомити,
Допомагає в цім непереконливо.

У ДОРОЗИ

Дорога в'ється
Усе вперед,
І не схибнеться
Сталий лет.

Рука моя міцно
Трофей трима —
Порожнє місце
Керма.

Їдеш у трансі,
Де всі дороги одна:
Путівці, траси
І зелень

Алей дубових Дордоні,
І стежа поміж жита,
Де молодик заможний
Запита:

«Що я зробити маю,
Аби спастись?»
Чи шлях, де пташка раю,
Спинка пір'їн земних,

З хвостом чорно-білим,
Мов паркет,
Мені переїхала
Хребет.

«Спродай, що маєш,
І вбогим роздай...»
І вже я злітаю,
Мчу в інший край,

Мов душа людська
Уже в одежі пір'їн:
Тенорово-хвиляста
Літер чорних латинь.

Я речник печалі,
Ноїв голуб,
Тінь перелякана
Над стежкою лісовою.

Колись прийшов я
На землю, мабуть,
Через східне віконце,
Що був крізь нього пропхнувся,

Упавши з неба
Забобоном, звідтіль,
Щасливий як не треба
Сів на капиці шпиль.

Ніч на сідалі —
Скрижалі вигнань,
Перехов у тріщині
Цвинтарна дасть стіна,

Де рука за рукою
Зітреться на ніт
Об твердогрудий, холодний
Посвятний граніт.

«І йди за мною!»
Я перейду
Крізь печеру високу
На сонцем гріту скалу:

Переходи, по глині,
Крилом де черкне
Шкірястим лилик,
Вглиб пожене щось мене.

Там олень пив воду
І в камінь вписавсь
Вічності на догоду,
А вирватись — зась...

Профіль вкарбований
Вимальовується,
Тягнеться мордою
До озерця,

А воно пересохло...
Свою книгу змін
Вимедитую, соло
Недремних глибин,

А тоді онімій
Вирветься дух над тлінь,
Хмарку здійнявши пилу
На виснажень джерелі.

ВІЛЛАНЕЛЬ НА РОКОВИНІ

Рухнувся дух, у двір Джон Гарвард вийшов.
Атом не розщепивсь, ні захід не скоривсь.
І брама розчахнулась, і розкрилась книжка.

Дрімали мапи. І не ворушилося нічого.
Майбутній час у сплячку завалився.
Рухнувся дух, у двір Джон Гарвард вийшов.

Ще поки школа принесе нам вишкіл,
У всіх походжень досвітковий час
І брама розчахнулась, і розкрилась книжка.

Ириця-птиця з безміру нічного.
Крила змах. Наче голуб, що до голубиць,
Рухнувся дух, у двір Джон Гарвард вийшов.

Що душу піднесло йому ще вище?
Твір? Милість? Знак урочий? Блиск зірниць?
І брама розчахнулась, і розкрилась книжка.

Почати знову, де найтяжчий випроб.
Знайти себе? Засновника? Хто в'явить з нас:
Рухнувся дух, у двір Джон Гарвард вийшов,
І брама розчахнулась, і розкрилась книжка.

1986

Бернаргові і Джейн МакКейбам

Сухе те річище все тоне в листі.
Ми ж наслухаєм річку в верховітті.

АБЕТКИ

I

Тінь пальців батькових поєднаних уміє
На стінах обертатись на кроля.
Що більше знатиме — те добре розуміє,
Як піде в школу школярем, маля.

Крейдюю малювати дим весь перший тиждень,
А потім ту розсішку — «ігрек»-«вай».
Таке письмо. А шия й спина лебедині —
Віднині цифру «2» розпізнавай.

Ось кроква з поперечкою на дошці —
Ту букву називають «А» чи «Ей».
«Малі» й «великі» розрізняти змож ти,
Й тримати ручку в спосіб той чи цей.

«Правопис» спершу, а тоді «англійська»,
Насадить «галок» вчительське перо.
У тиші дух чорнильний та дітиська,
Ще й глобус перехнябивсь різнобарвним «О».

II

Осанною відмінки та відміни
Дзвеніли: все на «стовпчиках» «стовпці»,
Із книги першої *Elementa Latina*
І яюсь в голові вкладались всі.

Бо школили його в суворій школі
Святого, що й діброві дав ім'я,
Де учні в клас брели під дзвонів шквали...
Й пішло під інший дах тоді хлоп'я,

В оселю каліграфії нової,
Де літери були, мов дерева.
Тут заголовок цвів, мов сад весною,
І півся текст, мов глодові дива.

І тут, завітчана та босонога,
Вся в кучерях співзвуч лісних пісень,
Неначе промінь сонця весняного,
Прийшла к поету мрія не на день.

Вчивсь каліграфій і прямих, і косих,
На біле поле випускав сто пер.
Виспівував під келією косик.
Піст, самозречень холод, мов з печер.

На північ — правила все більш суворі.
Схились і знов скоряй перо руці.
В куцах ховалися серпи Христові.
Текст голий — Мервінгів гробівці.

III

Крутнувся глобус. В дерев'янім «О» він.
Алюзії: тут Грейвс, а там Шекспір.
Бульдозером пройшовся час по школі.
Паки мов роздруки, полукіпки з снопів,

Мов лямбди по стерні в жнива колишні
Й глибокі дельти картопляних ям,
Які присиплем від морозу в січні.
Поцез і схрон омег, підків з-над брам.

Та лад, мов *IN HOC SIGNO* Константина,
В повітрі абсолют чи дармовис,
Він довго ще його в світах вестиме.
Чи чорнокнижник той, що з стелі звис,

Накреслить постать кольорову світу,
Аби фігура всесвіту уся
Могла щоразу зір його зустріги,
Як вийде він із дому-татуса,

А не «окремі речі» хаотичні.
З ілюмінатора як астронавт
Уздрить яскраве «О» те акватичне,
Мов яйко в колі чорних негреньат

Чи наче погляд мій, такий нестямний,
Що бачить на драбині тинькаря,
Що здерсь на шпиль і наше пише давнє,
За літерою літеру, ім'я.

КІНЦЕВА СТАНЦІЯ

Коли я там голодував,
Знайшов я жолудь і іржавий цвях.

Підводив погляд — бачив димаря;
Ще бачив: спить, присунувшись, гора.

Прислухаюсь — загуркотить двигун,
Копитами затупотить скакун.

Не дивно, що коли я мав думки,
Я передумував їх навпрямки.

II

Як хто розводився про білочки розумної скарби —
То сяяли вони, мов на Різдво дари.

Як говорили про несправедливості мамону,
Монети у моїх кишнях розпікалися червуно.

Я ровом прикордонним був, я берегами рову мок,
І зносив крайнощі конфліктних всіх вимог.

III

Двоє відер легше, ніж одне, були несені.
Я виростав посередині.

Ліва рука відчувала стандартну бляхи вагу.
Права урівноважувала останнє зернятко на бігу.

Графства, парафії збіглись, де я народивсь.
Коли ж я на центральній сходинці утвердивсь,

То був я на коні останнім серед потоку воїном,
Все ще провадячи з ворогом перемовини.

ІЗ ПИСЬМЕННИЦЬКОГО ФРОНТУ

Тута ворожість і рушниць, і лиць
Довкола місця, де автомобіль твій став; солдати
Фіксують марку, номер, а один до тебе нахиливсь.

Ти бачиш більше їх за тим горбком,
Що велено їм під прицілом і тебе тримати,
Людину, що воює лиш пером,

І все тут чистий допит,
Аж поки жест рушницею вже відпуска тебе,
Та все ще цілиться цівок безжурний клопіт,

І від'їздиш ти трохи спорожнілий, ледь спустошений,
Душа бринить, як завше, і т.п.
Й ще більше ти вслухнянений, впокорений.

Тож далі на письменницький мчиш фронт,
Де знов повтор. Рушниці на тринogaх,
Сержант доповідя про тебе в мікрофон,

Чекаючи, чи гаркне шеф своє «добро»,
А снайпер в затінку, хоч не тривога,
Бере на мушку і тебе, й твоє перо.

І раптом, хоч помучили, та відпустили.
Ото мов відступили водоспаду стіни —
І ти шубовсть в дьогтебетону чорні хвилі.

Минувши техніку броньовану й напливи
Постів вояцьких, мовби тіней,
На вітровому склі віт миготливих.

ГЛОДОВИЙ ЛІХТАР

Зимовий глід не в свій палає час.
Маленьким людям дав дрібне світельце,
Бажаючи лише, щоб не погас
Самоповаги каганець тих односельців,
Але не спіпить їх, немов прожектор чи фугас.

Та іноді, коли мороз кристалить віддих,
Той глід подоби Діогена набува,
Що справедливця днем з вогнем шука;
Тож і тебе зненацька він просвітить

Глодовим світляним гіллям,
І скулишся перед сукупним тим завзяттям,
Жадаючи скоріш віддатись колючкам,
Щоб прочитало — й відпустило — глодове багаття.

Із «РЕСПУБЛІКИ СУМЛІННЯ»

I

Як приземлився я в республіці сумління
І стих двигун, то там таку я тишу вчув,
Аж розрізнув кроншнепа десь квиління.

Старенький клерк в імміграційній службі
Зі свитки домотканої добув
Світлину — мого діда образ любий.

Спитала митниця, чи знаю я
Народні ворожіння й замовляння
Від вроків, від пристріту, від дання.

Носильників нема тут, ні таксі.
Як пронесеш вантаж свій — скоро станеш
Безпривілейним, як в цім краї всі.

II

Туман страшний їм — ну, а блискавиця
Вважається тут благом, і батьки
Малят лишають в лісі в громовицю.

Сіль тут коштовний мінерал. А мушлі
До вух чіпляють в день родин, хрестин.
Чорнило роблять на морському мулі.

Священний символ — човен стилізований,
Де з вуха парус, кіль — відкрите око,
Перо похилене слугує щоглою.

Вожді народу, як стають на пост,
Клянуться і ридають вкрай жорстоко,
За вискоченство хльость себе та й хльость,

Ще й стверджуючи: вірю, що життя все
Пішло від соли бога неба сліз,
Як сон він вздрів, що в самоті назавше.

III

З республіки убогої тієї
З руками всохлими вертавсь. Мені
Сказала митниця: мій пасп' — то й є я.

Старенький клерк в лице мені вглядівся
Й дав офіційне визнання мані,
Що громадянство здобула подвійне.

Тому хотів він, як дістанусь я домів,
Аби представником вважав себе я
Й від імени «сумлінців» говорив.

Мовляв, посольства їхні всюди є,
Але вони всі діють незалежно
І звільнення ніхто не дістає.

ГРАД

I

Градина за градиною
Били мені в щоку
Й на дорозі підстрибували.

А вигодилося знову,
Натовчене, навчене щось
Геть подалось,

Лишивши напризволяще мене.
Кульки я стис, тверду малість,
І потекло рідке-вогняне.

І це ж я й нині роблю:
Розтоплювану реальність
В відсутність її переллю.

II

Все одно треба було
З цими зливами рахуватися,
Як вони, мов на зло,

Періщили в класне вікно,
Мов лінійка по пальцях...
Наче спочатку й гарне воно,

Та брудом рідким враз стане.
Томас Трагерн пишався: які пшениці
Чудові, в чудовому стані!

А нас жалила градова злива,
І ми заздрили Едді Дайамонда руці,
Якої кропива не жалила.

III

Бульбашки й вулики, кусні,
Жолуді майже втіх,
Заборони письмові та усні...

Як зливи розсіявся морок
Й «чекай!» чув ти від всього і всіх.
На що? На років сорок,

Щоб сказати: ще там ти мав
Передсмак власних обжинків,

У широті перших з'яв,
Коли промінь у тиші проблис
Й авто, прочвакотівши, мов свинка,
Лишило чудові сліди від коліс.

КАМ'ЯНИЙ ПРИСУД

От стоїть він у місці суду
З ціпком у руці, в капелюсі,
Сумнівами, невпевненістю паралізований,
А ще зневагою до гарної, чемної мови.
Яке ж то правосуддя, коли просто випалиш вирок?
Він уповає на більш ніж слова суду останньої інстанції,
На який покладався протягом пожиттєвої німоти.

Хай це буде, мов суд Гермеса,
Божества купи брил, де брили вердиктами,
Що купчаться, ростуть довкіл нього,
Аж виявиться замуrowаний в кайрні
Власного виправдання: мо', то шула
Хліва, що завалився, де амброзія плекає тишу,
Яку зрештою хтось порушить словами: «Тут
Витає його дух!» І того буде забагато.

БЛЕШНЯ

Тож нам нова дається подобизна,
Й ми кажемо, що душу можна порівняти

З блешнею: от дитя пенал відкрило,
Уздріло — й на життя все уявило,

Як щось з'являється нізвідки,
Розкручується й вивільняється,

Зоря падуча, що назад летить, у пітьму.
Втіка від нього — й опікає водночас,

Мов та єдина крапля, що просив Дівес,
Все падаючи у затон великий.

А далі — вихід, шолом осяйний героя
На палубі над водами бурхливими.

Вихід, навпереміну, світляної іграшки,
Яка крізь нього мчить по річці, не чіпаючи нічого.

УСУВАННЯ ПЕРЕШКОД

Пам'яті М.К.Н., 1911—1984

Що дядечко навчав її, того й мене навчила:
Як легко і найбільшу розколоть вугільну брилу,
Якщо удариш молотком під правильним кутом.

Гук отого принадного удару,
Його затерта, обрана луна
Й мене навчили ударяти, попускати,

Навчили поміж молотком і брилою
Сприймати музику. Навчи, як слухати,
Збагачуючи поза чорнотою ліній.

I

Сто років тому кинутий, летить
У мене камінь — перший камінь,
Націлений у прабабусю. Мить —
І кінь рвонув крізь ревище. Екзамен.
У пастці. Вся зіщулилась вона,
Втікаючи від роду в ту неділю,

Зазнавши переслідувань сповна,
По крутосхилу в церкву. І — весілля.

От «перебіжчиця» — ув екзогамний шлюб!
Так чи інакше, а успадкував я
По материнській лінії виставу:
Такий мій спадок, люб він чи не люб.
З вікторіанськими шнурками срібла замість —
Той виправданий, виправдальний камінь.

II

Блищав лінолеум там, саяв мідний кран,
Були чашки ну й білі з порцеляни
І всі ціленькі — ахав хто лиш гляне;
Коржі, свист чайника, і предки з рам,
І все на місці, й, щоб не потекло,
На сонці масло в них ніколи не було.
Крихт не криши. І на стільці ти не гоїдайся.
Не будь круть-верть. І не показуй пальцем.

Нью-Роу, номер 5, Померлих Край,
Дідусь зі стільчика де підхопився,
Підбивши скельця аж під тім'я лисе,
Й, постукати не давши зазвичай,
Відчинить доньці. «Що таке? Що сталось?»
Й погомонять, де осяйна все сталість.

III

Як всі було на месу подадуться,
Допомагав їй чистити я бульбу.
Мовчали ми, й лиш поринання бульб,
Мов плач-припай, раз в раз лунало: бульк!
Була між нами втіха прохолоди,
Лисніло щось в відрі кризь чисту воду.
Хай ще впаде... Маленьке миле «плюсь».
З чиїхсь рук плюсне — і з дрімот прочнусь.

Коли священик розпинався над нею
Вмирущою, й йому хто вторував,
Хто голосив, хто хлипав, — я згадав,
Як близько голова її з моєю
Була; як віддих був один на двох —
Єдиний раз на весь життєвий строк.

IV

Страх афектацій виливався в дефект:
Неправильно слова ті вимовляла,
Яких «не доганяла»: *Бертолд Брек*.
Творила покручів таких немало,
От ніби вишуканий лексикон
Витрушував з її ума навалу
Невідповідностей і перепон.
Більш з викликом, ніж з гордістю, казала:
«Який всезнай!» То біля неї я
Щораз старався язика гнuzдати —
Так щирим зрадником прийшлося стати
Того, що краще знав. Я «не» і «да»
Казав, ламаючи десятки правил.
Усе задля порозуміння справи.

V

Від простирадл, допіру з шворки знятих,
Дух прохолоди йшов — невже сирі?
Та як узяв я кутики свої
Й почав до кутиків її рівняти,
Перш по рубцях, тоді діагонально,
Тоді струснувши, мов вітрило в шквал,
То видало сухе «лулусь!» негайно.
Ми склали, і скінчивсь той ритуал
Лиш доторком двох рук — на мить, не довше,
Нічого взагалі не сталося мов,
Бо й не траплялося нічого досі:
Так, доторк рук — і знову геть пішов...

В тих стрічах був я «Х», вона ж «О» грала — 3 мішків, попоротих на простирала.

VI

На припочатку великодніх свят,
В час урочистостей Святого Тижня —
«Синів-коханців» хто з нас грать не рад!
Пасхальна свічка... Ватра опівнічна...
До ліктя лікоть, залюбки стаєм
Навколішки під церквою, де ніде
І курці клюнути: тут нам едем,
Ми можем спів ловити й щастя снити.
«Як лань до річки, так моя душа...»
Занурення хреста. І хукання на воду.
Єлей священник в воду доміша.
Потир дзень-дзень. Дух ладану доходить.
І за псалмістом хор заголосив:
«Були мої для мене сльози — хліб!»

VII

В останні миті він сказав їй більше,
Ніж за прожите спільно все життя.
«Щоб ти до мене в понеділок вийшла,
І я прийду до тебе, й як дитя
Ти будеш рада... Ну, що скажеш? Згода?»
І низько він над нею нахилився.
Вона не чула — нам була ж догода.
Хвалив її він та й не нахвалився.
Померла. Слухали: не б'ється живчик.
Ми всі, хто був там, впевнились в однім:
Між нами простір в нас пірнув, скрутившись,
Проникши в суть очищення відмін,
Що нам відкрились. Зойки враз урвались,
І ми збагнули: чиста зміна сталась.

VIII

Я думав про ходіння все довкола
 Порожнього вкрай місця-джерела,
 Де наш каштан свій простір втратив, коло
 У живоплоті, де жовтофіоль цвіла.
 Ті білі иверні увись злітали,
 А чув я лиш сокири цюк та цюк,
 А потім тріскіт, мов «Прощай!» зітхання,
 І стовбура з гіллям падіння звук:
 Тут тишився буянням — і нема вже...
 Одноліток мій, зрослий з слоїка,
 Могутній затишок в ніщо назавше
 Віднині утіка — перетіка —
 Душа крислата, на віки розкута,
 У тишу вмовчана, що не розчути.

МОЛОЧНИЙ ЗАВОД

Летіла піна, крутячись, з труби.
 Навпроти стали ми і задивились,
 Як біла рідина стікає
 Із власне молока, розлитого
 Скрізь по підлогах, де робітники
 Довкіл годинника ходили,
 Й завод — мов зореліт у космосі безкраїм.

І нам туди, замріяним роси телятам,
 Кого світіння хоче увібрати.

ДЕРЕВО БАЖАНЬ

В'явив її я деревом бажань усохлим,
 Яке знялось, з корінням і гіллям, до неба,
 Й посипалися з нього всі пожертви,

Що їх вганяли за потребами потреби
У кору: пришпильки, цвяхи, коралі
Хвостом кометним звідти вилітали

І танули. І бачив я видіння,
Крізь хмару вогку як здіймалась гілка,
І тлум облич задертих, слізно змоклих.

ГРОТ І КОВЕНТИНА

Грот присвятив вітвар далекій Ковентині:
В правиці водорість вона трима,
В лівиці — дзбан, з якого річка рине.
Де лиш біжить вода, там Гроту й дім.
От камінь він згадав, що вирізьбив на нім
Ім'я своє, — і з-під ребра йому
Ключ задзвонив, що пересохлим був...
Десь так і думка про його вітвар
Напоїть спраглої душі моєї жар.

Згадай, як зіпсувалась наша помпа електрична:
То дасть відро води, а то — ні краплі!
І наша лють дурна, й дзвінки падлючні
Сусідам: «Ой полагодьте, будь ласка!»
А як вона запрацювала знову,
Що то була за радість: чистий факт
Води! О як ти цінувала воду,
Як берегла кожнісіньке те «крап»!
Чи й знов нам це судилось пережити?
Я буду Грот, ти будеш — Ковентина.

ВУЛФ ТОУН

Легкий, мов човен маневрений,
Та супротивника маневром перевернений,

Я пишав еполетами, кокардою,
Я писав стилем непроникним, мов вартою,

Для дружби, якої хотів добитися,
І грав римлянина з бритвою.

Був я веслом на плечі, веслом, що впало
Далеко від бур, від солоного шквалу,

Тичкою стало чи то флагштоком:
Випав я зі стихії вбогого землероба,

Я, хто колись пробудився під крик
Людей, що повстали з глибин морських,

Чоловіків, що підіймались до світла,
Коли океаном вогник нашої хижі збито,

Коли флоту розпалось тіло, а Ірландія змаліла,
А наше суденце перед штормом летіло.

Із «КАНТОНА СПОДІВАНЬ»

І

Ми мешкали в глибинці краю способів бажальних,
У затінку високих хмар купчастих самозречення.
Утрати шерех в реченні: «Ох, нам до того не
дожити...»,

Надрив молитви: «Дай нам... Змилуйся над нами...» —
Були похвальні і достатні на той час.

Ми раз на рік збиралися у полі
Помостів танцювальних і наметів,
Де діти нам пісень співали мовою старою.
Аукціоніст, боєць колишніх братств,
Нам перелічував приниження,
Що їх ми всі терпіли як само собою зрозуміле,
Та навіть він, либонь, не мав тих слів своїх
За схоже щось на заклики до дії.
Повітря потрясала гучномовців бляха,
Але ніхто не почувався звинуваченим.
Він нас утверджував. Коли ж наш гімн повстанський
Зібрання наше мирне закривав,
Ми поверталися додому, терплячи наскоки
Міліції із засідок в кущах.

II

А там, зненацька, впала зміна настрою.
Книжки розкриті в кухнях, де допіру
Електрику проведено. І юні голови,
Що все життя могли б проспати, доячи
І спершись на корівки теплий бік,
Тепер завзято прокладали олівцями
Стежини перші по затверджених для цього текстах.
Затим чотирикутників бруківка
Пішла — плюс наказових способів граматика
І вік нових вимог. Умовний спосіб
Воно, коли б могло, то й скасувало б,
Це покоління, зроджене глухим
До криків наших тріумфальних *de profundis*.
Вони ж анатему проголосили
Тій нашій вірі в перемогу
Через терпіння — ці уми,
Нечемні й іскрометні, мов ломи.

III

*Позірно гужого минувся строк.
За тим майбутнє, що зі споду стверджене.*

Думками цими покріплялись ми, коли жили
Під покровителя скрадливого егідою,
Ангела-хоронителя пасивности;
Тепер ці максими в плече мені вп'ялись.
«Розбитий!» — я повторю собі,
Під хмарищами стоячи простоволосо,
І ближче, ближче блискавиці лютий спиж.
Удари молота! З клинків окалину
Оббийте! Сповідіть, чи кочети на місці,
Щоб знав я, що бодай один із нас
Не схибив, не звернув із правильного шляху,
Хто в дійснім способі все ж вистояв,
Чий човен, хай-но злива рине, вдаль поплине.

ВИДІННЯ З МУЛУ

Статуї з відкритими серцями, із вінцями
Дротів колючих — ще стояли по альковах,
Зайці шугали, літаки дрімали;
Творці наших меню і пánки з спреями
Взаємодіяли з найкращими із них.
Супутників мережі нам доносили
Благословення пап; геліпорти
Тримали туристичне коло зачароване
Ідолопоклонства; для загиблих — ноші.
І ми сновидами по лінії брели
Між формулами й панікою; ми просвічували
Моделі наші перші вітчизняні
Й вертепників останніх; спостерігали
Самих себе на відстані — привілейованих
І легкодухих, мов стрибун на дошці,
Який все мнеться-розминається,
Бо просто не навчився ще пірнати.

А потім посеред країни
Явилось наше нам видіння з мулу:

Немов трояндо-грязеве вікно
Само себе з лискучої імли створило,
Колесо серпанкове, концентричне
Довкола маточини з світляного бруду.
Ми чули: сонце зупинилось, сонце
Змінило колір — та були ми
Розкручена і перетворена первісна глина.
І помутніли заграви вечірні,
І «двірники» не чистили вже скла машин,
І мулом тхнути почала вода,
Пух на волоссі, на бровах наріс,
І дехто сажею чоло мастив,
Аби до всього бути вже готовим,
А криниці сторожа стерегла.
Комиш лілеї вигнав з вівтарів,
І за каліками пішли каліки:
Були відкриті ложа їхні для дощів.

О покоління, що уздріло знак!
Ті вечори, коли у росах тьмавих
Стояли ми і чули, як вербена
Тхне цвіллю; ночі ті, як прокидались,
Бо від подушки духом борозни тягло;
І балачки, хто бачив це, й наш страх
Був з домішкою гордощів таємних,
Бо тільки ми самі могли тоді
З життями нашими зрівнятись. Як веселка
Врунаста вигиналась водяним щуром,
Аж водії спиняли авта, щоб поглянути.
Бажали ми, щоб швидше щез хомут той,
І всё ж таки гадали: то нам випроб,
Він понад всякі сподівання піднесе нас.

Ми, звісно, впевнились: дурні гадки!
Якось-то зникла. А ворота східні,
Де так тремтіла та балансувала,
Знов обвалились, і кульбаби, мох,

Злетіли з їхньої дримоти вгору.
Знімали камери, під усіма кутами.
Специ вдались в *постфактумну* балачку,
І всі ми скупчились: невже пояснять?
То ми й забули: те видіння — наше,
Наш шанс пізнати незрівнянне щось
Й пірнути у майбуть. Розчищене те місце
Не поновило ні себе, ні нас;
Ото хіба могли б сказати ви,
Що вижили ми. То й скажіть! А ще
Нам подивуйте — кожному, хто стати міг
Муловиком. Чи муловик не чоловік?
Були б відчужені ми й переконані...
Тож будьте нам в очах очима світу!

ОСТРІВ, ЩО ЗНИКАЄ

Як тільки нам здалось, що опинились
Між горами і берегом надійно,
І цілий вечір пильнували та молились;

І щойно назбирали дров, вогонь розклали
Та почепили над вогнем тим казанок, —
Під нами розступився острів — мовби хвиля.

От мов земля твердою нам здавалась
Лише в момент найбільшої притуги!
Що ж нас спіткало там? Мана? Мара?

РЕШЕТО

Ти в дії ще його не бачив, чуєш тільки,
Як просівається насипане на сітку.

Просіяного купка вироста внизу,
Лишаються зернятка й грудочки.

Що ж краще: що пройшло? Чи те, що не пройшло
крізь вічка?

Чи сам лиш вибір створює нам цінність?

От розкарячся й спритними руками
Просіюй сенс речей — плодів уяви

Та й виснуй, що ж воно було у байці
Про дивака, що воду решетом носив.

Таке невідання гріховне? Чи то, радше,
Шлях негативний крізь розчарування краплі?

Зі «ЗЦІЛЕННЯ У ТРОЇ» (1990)

ГОЛОСИ З ЛЕМНОСУ

I

Хор:
Філоктет.

Геркулес.

Одіссей.

Герої. Жертви. Люди і боги.
Подоби лиш міняють, кожен переконаний,
Що правда лиш за ним; всяк залюбки
Себе повторює, аж до останньої помилки,
За будь-яких умов.

І всяк себе жаліє,

І кожного той жаль підносить вгору.
Такі стійкі та щирі, істини стовпи,
Самозакоханістю, мов гладенькі брили, сяють.
І все життя захоплені собою,
Своїм стражданням вічним.

Виставляють

шрами,
Мов нагороди, носять на собі їх.
Ненавиджу, я завжди це ненавидів,
Я сам всього цього частина.

II

Філоктет до Неоптолема:

Богів прокляття хай впаде на це!
Та прокляли боги мене натомість.
Дозволили загладу імени мого та подвигу.
Від помсти кривдники мої втекли,
А я гнию отут, мов прокажений.
Ти, синку, розкажи. Ахілл твій батько.
Ти, може, чув — він, може, згадував
Про мужа, спадкоємця лука —
Хто лука й стріли впадкував ті самі,
Що ними володів сам Геркулес
І Геркулес йому подарував їх?
Чи, синку, ти й не чув про Філоктета?
Не чув, як в храмі вжала змія його,
Коли ще перший флот наш плив до Трої?
А потім, через ту смердючу рану,
Як цар звелів на острові його лишити?
Тобі скажу я, як мене покинули.
Мене так вимучила хитавиця,
Що я на березі заснув
Під скелею.

Тоді ж вони й втекли,
Раденькі з того. А мені лишили
Подертих лахів тільки оберемок.
Я зичу, щоб одного дня й воїни
Прокинулись, як я тоді. Ти уявляєш?
Порожнє море. Щезли кораблі.
Я сам-один. І нічогісінько —
Крім буруна биття і пульсування рани...

Цей острів — це ніде. Ніхто й ніколи
Тут не пристане, бо нема нічого,
За що б дозорця око зачепилось.
Ніхто ж, наділений здоровим глуздом,

Сюди не зверне. Дехто й приставав,
Та випадково тільки, гнаний бурею.
Заблукані мене жаліли, звісно.
Харчем ділились, одягом зі мною.
Але ніхто з них, жоден не бажав
Мене узяти й відвезти додому.

І кожен день із десяти цих літ
Ятрився, мов моя ця невигойна рана.
Страждань цих десять літ — це все добро,
Яке мені зробили Одиссей
Та Менелай із Агамемноном.
Нехай же гнів богів на них паде!
За кривду вимагаю я відплати!

III

Філоктет

Меч маєте для мене? Чи сокиру?

Хор

Навіщо?

Філоктет

Як навіщо? А для рук,
І ніг, і голови. Щоб відтяти залюбки
Усі кінці. Я хочу геть податись.

Хор

Куди це «геть»?

Філоктет

А до оселі смерти.

До батька, що сидить чекає
Під глиняною стелею на мене.
Я повернусь до нього з світла,
Зі спогадів про день, коли його покинув я.

І знов ми з ним опинимось на березі,

Побачим греків прибуття, а ще як я
На Трою вирушаю з щирим серцем.

IV

Хор

Люди страждають.
Одне одного убивають.
Жорсткі стають і жорстокі.
І хоч яку пісню створив ти,
Не виправиш нею кривди
Й найменшого болю навіть.

Каже історія: «Не трать сили
По цей бік могили!»
Та здійметься раз у житті
Справедливости хвиля,
І зримуєш два слова ти:
Історія і надія.

Тож сподівайся на зміну;
Як здіймеш помсти піну.
Повір, що берег далекий
Досяжний не лиш для лелеки.
Повір в чудеса
Та що лікує яса.

«Чудо!» — скажи й зцілися
І в доблесті всій проявися,
Почуттям одним спалахни.
Якщо гроза й блискавиця,
Та ще й на горі зірниця,
І бог рече з вишини,

То вчув хтось твоє волення
Й нове життя йде з-за грані;
То йде справедливости дія.

Це значить, що раз у житті
Два слова зримуєш ти:
Історія і надія.

Філоктет

Геркулес!

Я в вогні його бачив.

Геркулес

засяяв сонцем неначе.

Голос Геркулеса чув я у голові.

Хор

Шлях закритий, у ворожбі,
Між живими й померлими відкрив я тобі,
Щоб знайшов ти правильний шлях в слухний час.
Я нині Геркулеса глас.

Мої тут зусилля — то сходи,
Щоб по них ти нагору сходив.
Страждалець іде до звитяги
В промінні нескортої слави.

Тож з цим юнаком помандруй,
Зцілись і Трою зруйнуй.
Асклепій, сказати мушу,
Зцілить тобі тіло й душу.

Йди з луком і припини
Жорстоку безвихідь війни.
Чесну здобудь звитягу,
Та не тамуй кров'ю спраги.

Трофеї візьми справедливі
Й — геть від страждань, мов від лихого сніва.
Жертви склади богам.

Вшануй мене — я воздам.

Коли грабуватимуть місто,
Вбережи святині від рук нечистих.
Вшановування богів
Тривкіше від смертних життів.

V

Хор

Якраз почався приплив —
Пора, щоб ти острів лишив.
Пора вирушати!
Німфи у буруні
Будуть за хор виступати.
Що ще сказати мені?

Лестоцям не йми віри,
Та зовсім не закривайсь.
Попутний вітер для нас!
Я радий росткам довіри
Й надіюсь, що знов
Уперед помандруєш щиро

Із римою майже правдивою. Це — любов.

ІЗ «БАЧИТИ РЕЧІ» (1991)

ЗОЛОТА ГІЛКА

(з Вергілієвої «Енеїди», книга VI)

Ревно молився Еней, на вівтар той схилившись...
Потім віщунка сказала: «О кривний нащадку
безсмертних!

Сину Анхіза, троянцю! Легка до Аверну дорога.
День там чи ніч, все відчинені чорні Плутоніві двері.
Тільки ж вернутись назад, дістатись на верхне
повітря —

Це непросте вже завдання, справжній то подвиг.
Мало хто втнув таку штуку: лише олімпійців
нащадки,

Ті, кого вів Справедливий Юпітер, чи ті, хто на небо
В блиску геройської слави вознісся. Півшляху лісами,
Й Коціт уздриш ти, що в'ється у п'ємті, лижучи
берег.

Все ж, якщо надто любов тебе мучить, що так ти
жадаєш

Двічі Стигійське те озеро перепливти і побачити двічі
Пітьму підземну; якщо вже ти мусиш зайти за
дозволені

Межі — затаям, що насамперед мусиш зробити.
Дерево є кучеряве, й росте золота на нім гілка,
Й листя на ній золоте, а проте як жива вона гнеться.
То — річ священна Юнони підземної, хранительки
гілки.

Гай там довкола густий, дуже тінявий, тягнеться

Аж на долини, лісами порослі. Не можна нікому
Сходити в ті потаємні місця попідземні, якщо тільки
спершу
Гілки не відламаєш злотої від дерева, щоб Прозерпіні
Гожій вручити, бо ж їй по закону й належить
Дар той урочий. А як відламаєш — відразу ж
Гілка почне золота інша зростати на місці
Тім же самім, і листя на ній знов так само ж
Зазолотіє. Тому ти і вгору дивися, і гілля
Часто густе розгортай. А як знайдеш ту гілку,
Сміло хапай її, бо саме так і годиться чинити.
Легко, якщо це судилось тобі, відірветься вона, мов
Любо сама зголосилась піти тобі в руки.
А не судилось — то хоч прикладай ти усю свою силу,
Не відламаєш, не викрутиш, ані мечем не зрубаєш.

РОЗМІЧУВАННЯ

I

Розмітили ми поле: просто кинули чотири куртки,
І все. Кути, штрафні майданчики
Були мов довгота і широта
Під горбкуватим ґрунтом; щодо них
Могли ми мати згоду чи незгоду
В момент належний. Далі поділ на команди
І — через рису поміж прибраними назвами двома.

Хлоп'ята верещали і гасали до упаду,
Хоч світло згасло, та вони все грали,
Бо на ту мить вже грали в голові,
А справжній м'яч із п'ятьма виринав,
Мов щось важке зі сну, а власне дихання Надсадне
й шурхіт по траві звучали
Зусиллями в якомусь іншому світі...
Швидко й постійне щось була та гра,

Що догравання не потребувала.
Якийсь ми перейшли рубіж —
Були лиш шпаркість, поспіх і невтомність
У вільнім часі, що непередбачено
Й так несподівано нам випав.

II

А ще любив ти лінії, кілочками в саду позначені,
Та як лопата вигризала першу лінію свою
Попід шнуром нап'ятим білим. А чи шнур
Нам точно значив обриси фундаменту,
Й мостини білі сходилися під прямим Кутом, і
кожна свіжо вистругана дошка
Пишала чистотою бездоганною
Посеред трав, що упокорились, аж дивно.
Або ще та пряма уявна лінія,
Яку мав проорати плуг від патичка,
Увіткнутого на межі одній,
Аж до кілочка в іншим краї поля.

III

Усі ці речі ти вбирив, неначе
Були вони й дверми, і тим, що в них проходило.
Були то мітки місця й часу і відкритими
Тримали їх. Жнивварка розділяла
Бронзове поле збіжжя надвоє. А корба
Нагору підіймала центр води.
Два дроворуби мов занурювали пилку
У стовбур зрізаний, вперед-назад,
Й здавалось: по твердій землі веслюють.

ЧОЛОВІК І ХЛОПЧИК

I

«Спіймай старого зайця спершу,
(Старі, як світ цей, батькові ті жарти,
І я вже знаю їх чимало) й зайченята
Всі побіжать за ним — до тебе просто в руки!»

В ті ідилічно тихі вечори на річці
Боявся він, чи ми не надто простодушні,
Й влаштував легенькі іспити для наших мізків.

Благословенні і заземлення, і злети ввись!
Благословенна та неупередженість любови
У крем'язні плечистому, який
Боявся, скільки жив, залазити в борги,
Та час від часу, мов лосось, робив плесь-плесь:
«Так ляснув! Певне, з поросятко буде...»

II

У межах чутности від плеса, де лосось підскочив,
Довкруж пославши концентричні кола звуку,
Косар навів завмер, на косу спершись.

Він докосивсь до середини поля
Й стоїть серед довершеного круга
Стерні, залитої промінням сонця.

«Біжи скажи своєму батьку, —
Косар сказав (як і моєму батькові колись), — Що
поле чисте, мов новеньке пенні!»

Мій батько, босоногий хлопчик з новиною,
Біжить, у бур'янах високих тоне,
В той день, коли його вмирає батько.

Прочинена чекає чорна половина
Дверей. Я відчуваю спеку й поспіх.
Ген вдалині його мелькають п'яти —

Але й мої вони! Ото як брав мене на плечі,
Й крутилась голова моя, і чув кістки я,
Мов порожнисту бузину, що не згоріла.

БАЧИТИ РЕЧІ

I

Інішбофін недільного ясного ранку.
Осоння, торф курить, чайки, моторний човен.
Нас одного по одному саджали,
А він хитався, поки стався повен.
Страшненько! Ми по двоє та по троє
Тіснилися, близькі, як ще ніколи,
Лишивши навіть привілей розмови
Для човнярів. І нам здавалось: скоро
Планшири зачерпнуть води — й по всьому...
Було, одначе, дуже тихе море,
Та все одно, коли двигун завівсь і наш
Перевізник до румпеля хитнувся,
Я зразу так і запанікував,
І в голові мені майнуло: «Ну, все...»
Де певність, що не підемо на дно?
Хто плавати уміє, хто не вміє...
Та якось уперед пливли ми все одно
І бачили глибінь, що дивно мріє,
Й весь час я мов з летючого човна
Дивився вниз на наш, за нас молився,
Щоб не спіткала доля нас сумна —
Похнюплени, полічені ті наші лица.

II

Claritas. Ця латина сухоока
Відтворює різьблений камінь вод,
Що то на нім Ісусові немокро,
А Йван Хреститель ще й возлив вільгот
Йому на голову: це під палючим сонцем
Стається на чільній стіні собору.
М'язисті лінії течуть рікою досі,
Ще кілька древніх риб. Та й більш нічого.
І все ж у всій цій видимості крайній
Живе і камінь — з тим, чого не видно:
Піщинки з течією поспішають,
І водорості гнуться непомітно,
І тіняві, хоч незатінені, глибини.
До вечора на сходах мерехтіла спека,
І все повітря, у яким були ми, мерехтіло,
Мов знак життя, прихований уміло.

III

Якось-то непотоплюваний батько
Зайшов у двір. Побризкати хотів
На лузі біля річки картоплі,
Але мене ніяк не міг узяти.
Розпилювач великий, купорос
Ще бризне в очі, кінь ще необ'їжджений,
А я його злякаю, й він... Тощо.
То я шпурляв у пташку на даху камінчики,
Щоб бляха погриміла. Та коли
Вернувся він, сидів якраз я в хаті:
У нього очі злякані були —
І що б то батечка могло злякати?
Без капелюха, привид мов який...
Якраз він був звернув на берег річки,
І схарапудивсь кінь; віз, всі цяцьки,
Все тільки булькнуло — вир взяв навічно,
А капелюх поплив собі щасливо

До моря. В ту годину ми з ним
Були віч-на-віч: він підбіг,
Лишаючи калюжі на підлозі...
Ніколи ми щасливі не були такі
Ані до того, ані досі.

СЕРПНЕВИЙ ВЕЧІР

Були у нього руки теплі, і дрібні, й тямущі.
Учора ввечері побачив їх: дві ласки,
Що граються, забувши все, під місяцем у полі.

ПОЛЕ ЗОРУ

Я пам'ятаю жінку цю: роками в кріслі
Сиділа і дивилась у вікно,
Як явори ставали восени безлисті
Та як стелили весни з'елені рядно.

Повз телевизор, що стояв в куточку,
Йшов погляд до глодового куща
І до телят, що не раділи дощику;
Акр жовтозілля й гору зір вміщав.

Неначе те вікно, й сама була стійкою,
Ясне чоло блищало, ніби хром коліс.
Не нарікала жінка та ніколи,
Не бачив я ні усмішки, ні сліз.

Напохваті була у неї там освіта —
Ну себто вишукана хвірточка була,
Така вузьенька, з чистого заліза,
Між білих шул двох, звідки даль пливла

Ще далі, ніж можливо сподіватись:
Як глянеш звідти, так відкриєш враз
Небачений ще досі поля клопоть,
Обрамлений у прямокутник? Чи квадрат?

ВИЛА

З усіх знарядь вони лиш, вила,
Досконалости рекорд побили.
Як замахнувся, націлився вильми —
Чим це не дротик, точний вельми?

Отож чи грав він воя, чи атлета,
Чи щиро піт лив, хай не сьомий — третій,
Любив він ясена плямисте волокно,
Долонями відполіроване давно.

Оброблена деревина, сяйлива криця:
Пряма, гладенька, кругла, аж іскриться.
Їх майстер виважив та вигострив для себе,
Щоб можна й кинути, як кинуть треба.

А як подумав: залетять куди найдалі?
То вила уявив, що простір протинали
Так рівно та невпинно
У сяйві зір геть зовсім безгомінно...

Але дотямив врешті,
Що досконалість іншу слід довести,
Адже довершеністю насправжки
Є лиш краса відкритої руки.

ЛІЖКО-ПОМІСТ

Чекали стільки та й дочекалися: нарешті воно стоїть
На місці, зі скринєю на защіпці, важкеленне й
брунатне.

Зі спинкою від стінки, площею чотири квадратних,
справжній ковчег.

Мені лягти на нього — враз потраплю у становище
пікантне,

Сухе, мов нетлінні дошки погребного корабля.

Вже й мірку з мене зняли, вуха мені заткнули...

Однак я чую в головах давній припливу гук:
Незворушні «ох-ох», «ох-хо-хо» ольстерських тих
Відходів до сну, мимовільних, нескорених,

Протестантських та католицьких, Біблії, чоток,
Пізні пошепти при місячнім сяйві, черевики біля
вогню,

Тихий видзвін досвітніх годин, а потім півень

Закукурає з даху. А нині це — «спадщина»
Пряма, залишкова, навіки склепана
Хтозна як давно, але бажано тільки вперед

Знову і знову тягати-перетягувати
Її, вартістю німою обтяжену
Та вагою незміряною. Щоб ту ваготу здолати,

Уяви: з неба падає посаг у вигляді ліжок,
Мов яка помста безглузда цим людям,
І висновок з того ліжкового потопу: все, що дається,

Завше можна уявити чимсь іншим, хоч скільки в
нім

Метрів квадратних і дощок товстих та стовпців
Може вміститись. Ти вільний, мов той дозорець,

Той далекозорий жартун, що на щоглі сидів над
туманом

І заявив, що, поки він злавив на палубу,
Весь корабель вислизнув десь із-під нього.

Із «ЗНОВУ В ГЛАНМОРІ»

І Скрабл, гра в слова

Світлій пам'яті Тома Делейні, археолога

Вода з колонки. Холод вечорів
Зимових. Зимно, хоч ти плач, у спину,
Та щоки від вогню горять і джину.
Але й тоді нам спомином ярів
Міф правоти, хоча й не дуже грів,
Хоча й сичало нам сире поліно,
Плювалося гіркотно та полинно, —
Той сик осик цей дім не обернув на хлів.

В *скрабл* з року в рік ми граємо, і слово
«Любов» цілком годилося до гри,
Як всяке інше — ми ж не шулери.
Хай буде *скрабл*. Тут — «шкрябання» основа.
Запевне він почує слово *скрабл*!
Знарядь шкребучих *шкряб...* і *шкряб...* і *шкряб...*

II Ліжко

Коса, сокира та сікатор, виск
Воріт: захтіли дітки покататись;
Обценьки і відра вже проржавілий блиск...
Старе життя тут хоче знов початись —
Лиш по-новому. Через стільки літ
Ми знову в цьому *locus atoenus*,

Та вже дорослі, з правом володіть
Спустілим домом, де речей тьма-тьменна.

А це ж щось більше, ніж на згадку річ!
В цім ліжечку дитячим Катерина
Передражнила півня: «Ку-ку-рі!..»
Що вдосвіта нам розбудив дитину, —
Та й я в нім спав — як був обійстям світ,
Де все горлало й множилось невпинно.

V Сонет очищення

Розбити й увійти: від літ малих
Слова ці в мене захват викликали,
Й коли «у пір'ячко я вбитись» встиг,
Й купив оселю з усіма правами.
Але ж статечности ще бракувало!
Хто гляне, зразу й скаже: я не з тих,
Що на замки та засуви всі брами
Беруть, — всі двері, далі щоб від лих...

Та все змінилось, як заволодів я
Цим домом і розрізати звелів
Старе те ложе з любим узголів'ям:
Інакше хто б його спустить зумів
По східцях? Вчинок, що й сказать, зловіщий!
Міцний дім, як слова і дії чисті.

VII Засклений дах

Тобі подобалось, щоб дах скляний,
А я любив соснові щільні лати,
Горнутися в гнізді до тишини...
На клавстрофобії мені начхати!
Ото щоб сухо й затишно було,
Щоб дах — як віко, всім смертям назло,

Щоб почувався я мов скарб у скрині...
Спековідпорні сині шиферини...

А зняти шифер — дивно, чудно як!
Заходить небо... Не надивуватись!
Мов той це дім, де розібрали дах,
Щоб паралітик міг полікуватись:
Опустять в дірку, прощено гріхи —
І вже й позаду весь недуг гіркий.

ГОЛОВА НА ПОДУШЦІ

Ранок. І перламутрове літо
Рано встає. Порубані кармазини,
Блакить молочно-розмита.

Я перший вискочив на дорогу,
Разом із туманами та фазанами.
Бути старшим і вдячним,

Що й ти цього разу наполовину вдячна,
Що почались перелоги: ти готувалася,
Ясно усвідомлювала,

Що то буде за травма,
Воля твоя промовляла: згода!
(Це вперше ти, нажахана,

В білій куцій своїй сорочці
Більше була наречена, ніж мати-земля,
На ліжку зі стременами,

А самовладання таке,
Що навіть хотіла на пристань
Сходити — але ж не пустило.)

А далі я мало не зомлів,
Коли гарненьке-похватненьке, ляснувши,
Дівчатко мені вручили.

Та, як завше, оговтався у тих двох
Очах, широко розплющених,
Що бачили більше, ніж будь-коли,

І далі, за останні ці ранки чекання,
Коли твої луки-брови єдиним були мовчанням,
А хор ранковий — будь-чим. Крім...

КОРОЛІВСЬКА ПАНОРАМА

В день їхньої мандрівки вгору Темзою
До Гемптон-Корту — сонячний удар
Мало не стався з ними. В неї стрижка
Коротка, «хлопчик-паж», — й відкрита шия,
А він — замріяний, закоханий у неї,
Та наче десь не тут, за сто миль звідси,
Задивлений у хвилю за кормою.
Фотографів набіг. Голівка набік,
У блузці-безрукавці, і плече одне
Оголене, рука опущена... Достоту
Пташина, спіймана у сховку. Він же
З світлини дивиться вам просто в вічі,
Ранимий, переповнений присягами,
Мов королевич із «колись давно».
А далі — тюдорівський цегляний фасад.
Та жодних фот. Однак ми тут присутні
Як дух трави і засіб для засмаги
Й мов шосте їх чуття витаємо позаду,
За ними, що спинились перед лабіринтом,
Чогось припишклі, ну, а ми б хотіли,
Щоб зважились вони і раз! до центру...

Натомість, мов відбитки у дзеркалах,
Вони з'являються, на персонажів схожі
З прадавніх чорно-білих роликів новин,
Де їхній катер, в ряботинні світла й тіні,
Пливе назад, через затоплені мости,
І там вони — єдині пасажири,
Живі-здорові, течія несе їх
Між берегів грузьких, де крики й стогони
Поранених лунають цілу ніч,
Бо знов і знов переживають бій...
І все це, отже, свідчить лиховісно,
Що крізь історію їх час несе,
Мов сукні шлейф бува черкне
Прокаженого — чи безпечні вчинки
Двох юних королівських фаворитів:
Палають очі, та ніхто не заважає.
Тож хай вони мандрують так, як знають,
Але щоб можна будь-коли смикнуть їх,
Бо, хоч обличчя їхні свідчать: добре
Їм скрізь ведеться, — будуть позови
Супроти всіх і титулів, і прав,
Що ними їх наділять можновладці,
Адже ніде в судах проста невинність
Не заслуговувала просто так
На схвалення а чи на виправдання.

КОЛЕСА В КОЛЕСАХ

I

Я вперше щось в житті опанував,
Коли перевернув велосипеда
Й рукою покрутив педаль,
І заднє колесо до того розкрутив,
Що шпиці щезли з поля зору.
Сподобалось мені оце щезання шпиць:
Як простір поміж втулкою та ободом

Прозорістю бринить. Кинь картоплину
В той круг бриніння — і в обличчя бризне
Суцільна м'ячка. Соломиною торкни —
І стануть з неї часточки дрібні.
І якось так педалі працювали,
Що спершу начебто протестували,
Та потім руку вже самі тягли
В новий розгін. І я сприйняв це
Як вихід на нову, на вільну силу,
От мовби віра обертів набрала
І закрутила всі предмети віри
В орбіті, що суміжна із бажанням.

II

Та хто сказав би: «Досить!» — і спинився б?
Хто межі бачив тому, що дається?
Була криниця за обійстям, в полі, —
Чи то криничка, швидше ямка
З водою — де з одного боку глід
Дрібненький ріс, а з другого — сочилась
Струминка по замуленій землі,
Загидженій і витоптаній скотом.
Я й це любив: мулистий місця дух,
Де все життя болотяне було,
Немов на ланцюгу старе мастило.
То я ж туди й погнав велосипеда!
Поставив на сідло й кермо його
У те болото, щоб торкалось колесо
Води, і ну крутить педалі!
Щось вийшло, ніби з водяним млином,
Лиш навпаки, мов шапа замахала
Хвись-хвись! хвостом брудним. На, світе,
Тобі чогось, щоб трохи освіжитись!
А скільки бруду полетіло в очі
Й заляпало мене — весь оновився!
Так тижнів два я німб крутив болотяний,
Аж поки щось заїло і ланцюг порвався.

III

З цим більш ніщо вже не могло зрівнятись —
Аж поки виїхали на арену
У танці світла вершниці-дівчата,
І кожна бездоганна посеред аркана.
Perpetuum mobile. Браво, сеньйорити!
Жонглери. Акробати. Так лишити!

ГОДОВАНКА

«Важка та зелень, зрошена водою...»

Джон Монтег'ю

У школі я любив картини зелень
Важку: весь обрій в крилах вітряків.
Вписались добре борошна оселі,
Подвоєні в каналах — й поготів!
Чудово пам'ятаю: невіддільна
Така земля від матінки-води,
І від потопів, жертв також не вільна.
Луки душі моєї, мул жади...

Важкість буття. Поезія, ой млява
В зажуреності вихором подій.
Для віри в чудеса мені все мало
Чогось було — аж в п'ятдесят дозрів.
Так довго, щоб повітря проясніло.
Осліпнуть час, щоб серце просвітліло.

Із «КВАДРАТУР»

Осяяння

I

Мінливі зблиски. Потім зимне світло
У дверях, і на кам'янім порозі
Силует трясеться жебрака.

Конкретне судження в таку б оправу:
Схололе вогнище родинне під дощем,
Ясна калюжа, де бездушне хмар життя блука.

А що після вигнанської дороги?
Нічого врочого, незнаного нічого.
Лиш самота глядить із даліни.

Нічого особливого у цьому,
Лиш давня правда: вже не вернешся додому.
Без кривлі овид. Вітре, умудри!

II

Вкрий дахом знов. І drankою оббий.
З бляшанки пий. І жуй холодний кусень.
Муруй камін. Став клямку, засув.

Подбай про стіни, стелю, сволоки.
Висок навесь для точних вертикалей.
Вікно, димар... навік — чи й на віки.

Де корінна порода, став поріг.
Під гребінь шибку — зміряй квадратуру.
Ще не забудь: підлогу настели.

Швидкий і точний кожен рух хай буде.
Гнuzдай чуття. Не трать багато слів.
Лиш виважене слово, навіть пів.

III

Ще точність де? А в грі у крем'яшки,
Де дозволяються перед кидком всі ці
Прицілювання, примірювання нескінченні,

І присідання, й замах фальшиві,
Ще й ще приціли, різні повороти,
Всілякі способи, якими руки

Тяглись твої до певностей сліпих
Перед тією миттю, що вже кинеш...
Мільйон мільйонів шансів ти пропустиш,

Між м'язів силою і відстанню
До трьох тих ямок і проведеної
Риски. Твій приціл зі світла світу.

V

Три виямки для гри у крем'яхи,
Продавлені в м'якому ще бетоні,
Лишалися ще тридцять років

По тому, як гравець подався в Австралію.
Три клапани, щоб музику зіграв їм
Суддя. Подми в них нині та й почуй

Твій віддих притамований, коли
Йшов по порожній пляшці ти. Звільнись,
Мов сіно в іпостасі потерухи,

На куц завіяне. Земля як окарина.
Три слухові пости, присутні зримо
Над амforoю, котра резонує.

VI

Малим дитям ліг Томас Гарді
Серед овець — й прикинувся мертвим,
Не ворухивсь між їх тоненьких ніжок.

В тім просторі, занюханім, замеканім,
Експериментував він з нескінченністю.
Було чоло маленьке, мов ковадло,

Яке чекало, щоб з ества німого
Скувало небо пісню. Тож з овечого
Із сум'яття того зродилось коло,

Що звідти ширилось вісім десятків
Літ; то ж воно було й останне,
Останній бриж його життя поверхні.

VII

(Я переплутав. Став він навкарачки,
Як свідчить Флоренс Емілі, й поліз
Через овечий вигін. В кожну морду

Він зазирає, і їхня тупість, схильність
До паніки його втішали трохи,
Йй дочасний смуток покидав хлоп'я.

А потім перелився жах отари
У пошепти і витріщання юрб,
Які судилося йому спізнати.

Уже в шанованім старечім віці,
Як привидом, буває, себе уявить
І плавно замахає рукавами.)

VIII

Відомо з книг: ченці як клонмакнойзькі
Усі молилися у молитовні,
Над ними корабель з'явився враз.

Та якір надто низько волочився,
То й зачепився міцно за вівтар,
І хтось із корабельної залози

Спустився вниз хутенько по канату
Й сіп якоря! Та міцно він застряг...
«У нашому житті цей муж ще втоне, —

Абат сказав, — То пособім йому!»
І пособили, й корабель відчалив,
Й матрос той спасся від земних «чудес».

IX

Недільного якогось надвечір'я
У сорок першому чи другому
Несхитно човен в осоці засів.

Давила спека і Лох-Ней, і скот,
Що гедзкавсь-харапудивсь під кущами,
Й пахтіла твідовим тим рукавом,

Що бавив там мене. Ще пам'ятаю
Дискант сидінь тих дерев'яних
Та як мене ховали в згині ліктя, мовби

Тайну (аж оце розкрити), наче неба око,
Там розкриті на балачку трьох сестер
В тім човні, що досі ґрунт тіка з-під нього.

X

Трава та ще берізки-самосійки
Понад кар'єром. На заломі ти
Стоїш і бачиш розкіш всю вантажену,

Що пишно проплива понад ковбаннями,
Такими небезпечно глибоченними
На дні кар'єрнім. Мають дно ті ями?

А камінь так застрашливо громадиться!
І чи можливо примирити
Оту прозорість із отим громадям?

А сам ти? Рівне щось чи супротивне
Оплотам тим безладдя й неваги?
Угору глянь, тій музиці в обличчя!

XII

А слово *lightening*? Одне зі значень,
Окрім звичайних там «полегшень»
Чи ще «освітлень» тощо, означає:

Феноменальна мить, як дух спанне
Веселістю святою перед смертю:
Той любий злодій в нас обіт вчуває!

Тож на Христа правиці зобрази його,
Як пустку озира, немов розтерзаний...
Перевести в блаженство як? Хто знає?

Болять за ним його місяцечолість,
Від нігтів виямки, де мозку темний бік:
Сьогодні ти зі Мною будеш в Рай!

Аранжування

XIII

Ліщини скрад. У риштаку дзюрок.
Могутнє сяйво моря на порозі —
Й на морі, на дахах, шпiлях мовчань.

Білені сонцелови. Пекло живоплотів.
Стільці — на чотирьох. І мисник повний.
Поезія полицок викопна.

Бажання в рiвчаку, кимар привiльно —
Мов ситий в полудень між скель баклан,
Ізгой, що суголосний з блискотінням.

Ввiйди в це знов дорослим самоти,
О ти, що тишу переходиш
Й присутність, що схотiла геть піти.

XIV

Раз був я серафим на листі золотім.
Стояв на шпалах, жайворонків слухав,
Зозуль, собак; гудіння літаків,

Що уривалось, змінювалось, даленіло.
На рейках бездоганних танцювала спека,
Блищала огорожа зубцювата.

Стокротки, мов весталки, німували.
Пашів мастилом гравій. Конющина.
Завмерло все: повітря, перехід...

Скрізь рівновага, жодних переваг,
Ніщо на здійснення не заявляло прав,
Все — мирна згода й зяяння-гіатус.

XV

І цю ще сцену — золотим рельєфом,
Щоб око жадібне її не з'їло:
Рембрандтів відблиск, спиж, стаєнне сіно,

Де батько мій схилився над ящиком із сіллю,
Присвічуючи штормовим тим ліхтарем,
На м'яса некриваву ясну червінь...

Домашні маслаки витягує на світло,
Щоб глянути й відкласти: не берем.
Тієї ночі власником я стався

Гори зерна єгипетського. Стежив пильно,
Як з облавка в нас світить вартовий.
Стояв освітлений — і невидимий.

XIX

Що пам'ять? Мов приміщення чи місто,
Освітлене, вкукоблене геть чисто,
З *tableaux vivants*, скульптурами ввбранні —

В плащах багряних статуї рум'яні
В коронах — чи в багні, немовби п'яні,
Щоб розум оком бачив і вві сні

Асоціації всі сталі, щоб навчився
Читати зміст свій в знаках і значиськах,
Як раяли й підручники старі,

Щоб знаних місць зв'язок в'язавсь довільно
Якимось кодом образів. Доцільно
Щоб упізнався знак на всякім тлі.

XXII

Де дух живе? Всередині чи зовні?
У тім, що в пам'яті? Що не збулось?
Що перше? Птаха. крик в світанні соннім

Чи в'явлена душа, як криком птах зайшовсь?
І де вона спочине? У гнізді
У галчинім на вежі давній тій?

На бюсті мармуровім у театрі?
Чи для життя довершені лиш форми варті?
І чи в порожнім світлі щось живе?

І з ненаписаних рядків чи користь є,
Як годі критиці на них напасти?
(Питання духові п. В.Б.Є.)

XXIV

Безлюдна гавань. Тиша. Кожен камінь
Просвітлено дримає під водою,
І мур змуровано немов з мовчання.

Мигтіння-мерехтіння. Повнота.
Ворушить злегка океан швартови,
Тук-тук у борт, немов про щось пита.

Довершеність: молюско-мінарети
Повергнуто пляшковим зелен-склом;
Товч мушель з червінню-пісковиком.

Повітря й океан — і хто з них старший?
У вічнім диспуті і рівновага,
І всюдисуще, й повен весь огром.

ПЕРЕХРЕСТЯ

XXVII

Усе тече. Й статечний чоловік,
Стовп і собі, і власному заняттю,
Хто жовті чоботи й циліндр носити звик,

Гульк! І розживсь на крильця: з кісточок
Вмить вирости — такі, як мав той бог,
Мандрівників заступник, психопомп...

«Шукай того, що ясен човна значить, —
Напучував сестру свою мій тато, —
Й безпечно в Лондоні ти збудеш ніч...»

Пливи собі, пливи, душі мандрівко!
Хай провідник тебе проводить рівно —
Ще й тайни ділових людей в циліндрах!

XXIX

Мов ножиць чик, так різко клацне клямка.
Під пальцем холод. Дошка-гойдалка мов: раз!
Угору — й вниз, невинно й різко, враз.

Це пісня зв'язування й відпускання,
Нечувана цим поколінням — та
Прикликується кожним дотиканням.

Як плямкне клямка — знов первісний дах,
І знов поріг зробився доленосний,
Немов провіщення могутній знак.

Твій крок тут знають, тож схились лиш трохи,
Правицю підійми та імпульс дай
Свідомий, добровільний — і ввійди.

XXX

Бригітти день святої. У нове
Життя вступити можна крізь її
Солом'яний той пояс, перевесло:

Спочатку правими рукою та ногою,
А потім лівими; це так для хлопців.
Дівчатам — головою спершу — й вийти.

Той простір, у який ти так виходиш,
Відкритіший, зі світу обручі
Спадають, і лютневе те повітря

Теплішає ураз довкола тебе,
А мотуз наче з блискіток зробився —
Чи щигликом летить понад ріллею.

XXXII

Бистра вода така цікава завше.
Як воду перейшов — то до досягнень.
А броду камені — душі хода.

Є слово *кеш* — це стежка чи й хідник
Над мочарем (куди як впав, то й зник)
Хідник стає місточком, де канави.

Статечнію, як це кажу. А ще,
Як тільки брід згадаю чи той *кеш*,
Тінь батькова являється мені

На стежці вечоровій; на лопати
Й на лахи дивиться, що полишали
Чи торфярі, чи душі, йдучи геть.

XXXIII

Буквальним стань на мить. І пригадай,
Як вийшов ти у те, що враз спустіло,
Коли помер він: відвернувся, пішов.

Похолодніли вікна того ранку,
Дощ у шибки гучніш періщив,
Трава під небом стала ще голіша —

Чи так здалося? Дім, що збудував він:
«Простий, великий та зручний, ти ж знаєш!» —
Геть парадигма правильности строгої,

Вигадливісті всякій — докір,
Стояв міцніш за план, неначе знімок
Рентгенівський порівняно із тілом.

XXXIV

Сказав Єйтс: «Тим, хто духів бачив, шкіра
Людська здається грубою страшенно»,
Обличчя, що всі інші затуляє,

Пливе проходом: я ділю автобус
Від аеропорту «Сан-Франциско» аж до Берклі
З одним-єдиним іншим пасажиром,

Що завітав був на військову базу
«Трежер-Айленд». Це щось в'єтнамсько-ветеранське.
Міг бути одним із тих, недавно вбитих,

Кого нічим вже не здивуєш,
Та знов плекай в собі сугь хлопця-фермера,
Порізи бритвою і потойбічний лоб.

XXXVI

І ми, мій друже, переходили юдоль.
Колись. У п'їтьмі. Ліхтарі погаслі.
Коли від небезпеки марш розсіявсь.

Із Данта сцена, ще й тим пам'ятніша,
Що порівняння мов його, разюче:
Ліхтарики поліції, мов світлячки,

Зліталися докупи і моргали,
Довіритися їм неначе спокушали.
Мов юрми тіней, перевозу ждали —

Й перевезлись — чи перебігли — до машини,
Що й послужила човником Харона,
Що перевіз двох мандрівних поетів.

Квадратури

XXXVII

В славетних віршах мудрого Хань Шаня
Гора Холодна може означати
Стан духу. А чи різні духу стани

У різний час, бо всі ці вірші
Раптові, імпульсивні, де спочатку:
«Сигів перед Холодною Горою

Я двадцять дев'ять літ...» або: *«Немає стежки,
Котра б весь шлях пройшла...»* Як не позаздриш
Такій несквапності та не повіриш!

Розводитись про це навряд чи варто.
От цитування — те нам хоч засвідчить
Мистецтва вартість, що свій дух пізнало.

XXXVIII

При місяці на Капітолій дерлись
І відчували захват висоти:
Так пізно! Привілей! І ми це знали.

І тут в мені прорвалось щось пророче
На відсторонення те мармурове
І на суперництво всіх віршів лапідарних.

Гукнув я: «Геть, триумфе форми!
Нехай живе та форма, що жебрачка!
Верніться, водо й молитовне колесо!»

І голос відказав: «Хай так і буде.
Та решта жде на Форумі в кав'ярні —
Не знає, де ми. То куди тепер ти?»

XXXIX

Коли сидів ти з зором затуманеним
В Бажання Кріслі Велетнів Дороги,
Дрібненький стан твій мав статечний сенс.

Немов до клена соку присмоктавшись,
З Рай-Дерева ти набирався сил.
Простягнеш руку — й каменем все стане.

Але ти був лиш шкіра та кістки.
Весь дивосвіт і скелі всі були
Лиш лава скам'яніла й сіль землі,

Яким смаку те крісло додавало.
Тобі дух моря личко освіжав —
Такої свіжости й не сподівався ти.

XL

Було чотири — стало аж чотиреста
Мені, коли долівки я торкнувся.
Чи, може, навіть всі чотири тисячі.

Десь так. Котам налите молоко
Й калюжка надовкола. Темна пляма
Довкола теракотової ринки.

Буття основа. І покора тіла
До всіх часів своїх мінливих. Двері,
Прочинені до зоряного світла.

Від мазанки тієї впадкував я
Гир пам'яті холодний той набір,
На шалі речовій щоб важив більше.

XLI

Коса. Пісок чи рінь. Я ще не знав
Мілин-глибин чи втіх-забав на річці,
А вже тужив за звабою цих слів.

Ті місцини, де споминами лину,
Всі вірні, та не вічні. В дивині
По плечі, я в потік знов плигну,

По струменях, що в пам'яті, поплину,
Зібралось де усе із тих часів,
Коли стрибав я із містків

Чи з берегів самого себе.
Лизь страх. Та мила швидкоплинність,
Що в ній купаються і небо, й верби.

XLII

Кеш, верес, купи торфу знову й знову,
Із літа в літо, коники в траві,
Все рідше лиш: поля блаженних (майже),

Де постаті худі, зігнувшись, риють,
А то смерком стовбичать поодинці —
Вже привиди, але діяльні й досі,

З претензіями територфіальними,
Ще зацікавлені, та вже не знають,
Як віддалилася країна тіней

Та жайвір як давно переспівав,
Хоч їм здається: досі він співає,
Мов сонцем схоплена гора далека.

XLIII

Слід зайця вибери й піди по ньому,
Аж поки слід урветься на снігу.
Незаймана поверхня. Де ж він дівся?

Та по слідах своїх назад! А потім стриб
Убік на кілька метрів. І ні запаху,
Ні знаку. Впав у сніг, наївся снігу.

Ще поміркуй над древнім ієрогліфом
Зигзагу й зайця; означає «існувати»,
Буть тим, *qui vive*, стриб-скік туди-сюди,

Мов друг наш, що сягнув за межі нашого
Знання (Прощай!) — і пропустив чарчину.
Струс серць, струшувач рос, далекозір.

XLIV

Все в царство світла відійшло? Можливо,
Ми поки цей рядок читаєм, чистих
Прояв найшло у зірний вестибюль.

Не завжди це. Яка лишилась ясність,
То та відбілена, мов черв'яки,
Що кисли на гачку всю ніч до ранку, —

Готова завше, хоч і невдоволена,
До тих ніщот, що тільки й є самі там.
Хоча це більше, ніж урвалась волосінь.

Момент припущення: «Все відійшло» —
Як вудка випаде і вир закрутить —
Бистріший він за течію води.

XLV

Для декого написано здійсниться:
Вони все житимуть, але далеко
Побіля гирл річок.

Та не для наших. Наші знов повернуться
У сухість, що була земним їм раєм,
Раденькі з'їсти глиняну перепічку.

Для декого — очерети край дельти
Й кружляння в небесах морських птахів.
А нашим — лиш табака,

Та сажа, та зігрітись біля вогнища.
А ще — суддя, що став між ними й сонцем
В стовпі сяйного порошу домівки.

XLVI

Гірське повітря із гори, що ззаду,
Вже літу край, за мурами поля,
Під дахом шиферним там скрипка грає.

Мов хто шпурнув надвечір плескача
Чи незворотній плин землі пласкої
За межі простору тікає все ще.

Музика — доказ існування Бога?
Допоки позамежність визнає воно,
Припущення це чинне.

Нехай же вухо, мов віконце хати, слуха,
Коли ж то надзвичайне в світлі тихім
Потужно перейде в своє жадане.

XLVII

Шмат моря, видимий із берега,
Чи те, за місцем якірним,
Це звалось «рейд», «далекий рейд».

Що порожніше море, то напруженіш
Ті очі, що прочісують його.
А повернися спиною до нього —

І вся очима стане спина — Аргусом!
А озирнись — і знову рейд порожній,
Та все ж здається: хтось забрався звідти,

От ніби осяйна ескадра мала
Навчання десь у межах поля зору
І враз перенеслась за небокрай.

XLVIII

Дива: як все, побачене у морі,
Було за мить до того передбаченим!
І як все те, що проявилось,

Ясне лише у пройденого світлі...
І сьоме небо чи не є від шостого
Чуття вся істина, котра справдилась?

Принаймні як осяяння я маю
Тому подібне, що відкрилось за Колрейном,
Де вітер солонішає, а небо

Шпарке стає, й парча на річці Банн
Тремтить, — тоді наздоганяю те я,
Що заховалося було від мене.

ПЕРЕСТУП

О другій вчитель декого пускав додому
Збирати хмиз
(Рік вбогий сорок шість),
І я, хоча в числі не був отому,

Хотів піти й собі. Якогось дня
Підняв я руку,
Щоб відірватись від науки,
Й годиною раніше опинилося на волі хлопчєня

Під рваним небом, що кудись летіло,
Саме на тім шляху.
Тоді й відчув лиху
«Покрівлю неба», враз немов спустілу,

Коли заради забаганки взяв збрехав.
Мене злякало
Те, що відкрилося зарано.
Чорніло, де вогонь циганський відпалав.

На голім вітті драна маяла сорочка.
І холод... Хлопчєня дурне!
Вкрай знервувало все оце мене.
Знялась і полетіла геть сорока,

Лишивши пустку, у якій прибрів
На твердь земну —
У батьківських очей питальну глибину
Й знання-любов, що є без зайвих слів.

1994

ДРЮК ДОЩУ

Угору дрюк дощу — і сталась далі
Нечувана ніким ще музика.
У кактусовому стеблі

Потік, промивка, витік і кільватер —
Усе промчало. Ти ж немов труба
Стоїш, щоб води грали, а струси —

Й димінуендо пробіжить по гамах,
Мов дрипцять ринва перестала. Й листя
Освіжене краплин там скількись видасть,

Тоді крап-крап із трав, квіток-стокроток,
І бризок блиск, повітря майже віддих.
Ще вгору дрюк дощу. Що потім буде —

Ніскільки тим, що сталося, не применшене,
Хоч би і тисячу разів було це звершено.
Ну й що, коли вся музика, що є,

Це пад піску чи насинин у кактусі?
Багач ти, що зумів на небо втрапити
Крізь краплю дощову. Послухай ще...

М'ЯТА

На вигляд наче купка кропиви,
Росла несіяна в нас на задвірку.
За неї кидали сміття, старі пляшки.
Нікчемненька, на всяку мірку.

Але ж вона й надію нам давала,
В задвірки нашого життя несла нове,
Мов щось незріле вперто підросло,
Ставало зріле, зелено-живе.

Зубчасте листя, світ недільних ранків,
Як м'яту ми зрізали і любили:
Найпершим стало те моє останнє,
Та хай звільниться все, що залишилось.

Будь, м'яти дух, п'янкий та безборонний,
Мов перевесники, що звільнено в дворі,
Немов відкинуті, що відкололись,
Бо ми відкинули їх в тій порі.

ДИВАН У СОРОКОВИХ

Ми пошиковані рядочком на дивані,
Одне за одним, і найменше — заднє,
Й не лікті в нас, а поршні, бо це потяг,

І наші швидкість, відстань — неймовірні
Поміж одвірком і дверима спальні.
Маневр спочатку, а тоді свисток;

Невидиме зібрав хтось на квитки
Й поважно всі їх прокомпостував,
А вже вагон під нами за вагоном

Зарухалися швидше: чух-чух-чух...
Аж захиталися дивана ніжки,
А недосяжні з кухні замахали.

*

Гондола смерти? Потяг-привид? Ніжки гнуті,
Скупий орнамент, чорний ледерин
Справляли враження: плавучий засіб.

На коліщатках, наче став навшипінки...
Зі спинкою, обшитою тасьмою,
Здавався застарілим, пусто-пишним:

Коли посаджені його терпіли гості,
Коли він відсторонено стояв
Чи дві-три іграшки з'являлися на ньому

Уранці на Різдво... Він все витримував,
Про небо мріяв, до землі хилився
Поміж речей підтримки а чи згуби.

*

В історію й невігластво ввійшли ми
Під приймача поличкою. Співало
Щось про ковбоїв, а тоді — новини,

Що диктор-абсолют повідомляв.
Вимови прірва пролягла між нами
І ним — і правила, немов тиран.

З верхівки дерева тягнувся провід
До дірки у віконній рамі — тож,
Як вітер торгав — голос деренчав

І в нас рябів, мов брижі по воді
Чи гуркотіння потяга далеке,
Як ми в історію й невігластво ввійшли.

*
Щосили за місця свої тримались,
І нас незручності не хвилювали.
Постійність вже була мов нагорода.
А хтось там спереду, на довгім бильці
Хилився набік — машиніст? Чи кочегар?
І витирав сухе чоло, немовби

Геть виснаживсь. Йому вже не до нас...
Ми ж відчували: близько вже тунель,
І зараз помчимо крізь нього,

Немов вагони неосвітлені у ніч.
Що нам лишалося? Отак сидіти
Й лиш зображати гуркіт двигуна.

Й ДАЛІ ЖИТИ БУДЕШ

Присвячую Гю

Дудар, що здалека іде, — це ти.
І щітка для побілки замість тайстри
При боці теліпається; стільця
Несеш, перевернувши, на плечі;
Правицею притримуєш уявну
Торбину, а витрішкуваті очі
Й великі щоки зараз луснуть
Від сміху нескінченного:
Перерва — тільки щоб хапнуть повітря.

*
Білильна щітка. Вистріпана штука
На дверях, із тильного боку
Корівника, чекаючи,
Коли ж весна вапна в відро насипле,

Дасть паличку, змішати щоб з водою.
Ядучий дух, аж сльози на очах.
Зелене щось кипить, про сірку думка.
Але оте хвись-хлясь, сама робота —
Білити стіни, сіру рідину
Широкими мазками на стіну,
А потім сохне — і білішає!
Таке сприймалося мов чари.
І звідки ми? В якому королівстві
Відвоювали право жити?
Танцюють наші тіні на стіні,
Ось призьбу підвели смолою,
Смердюча рана мов — той чорний поділ.

*

Чоло підпісяй — і мерці зберуться.
Лиш поодинці. Та жінки смерком
На мить присядуть, перш ніж спать лягти:
Єдиний мент, коли душа полишена
На саму себе; той єдиний мент,
Коли обличчя й тіло заспокоїлись
Перед лицем небес.

Вершки й сеча,

Комора, хлів, тварини, тиха спальня.
В минулому ми всі були там разом.
В знатті, що може і не перейти
За вітряні опівночі, не маєм певности,
Чи сталося, чи ні. Дух глини з пагорба
Та гною. Глід коли зрізали,
Зламав ти руку. Я ділив твій страх,
Як на корівні дах сівав той дивний птах.

*

Ту сцену з Макбетом безсилим, безпорадним
В кошмарі — як з каргами знову здивавсь
І вздрів оті видіння у горняті —
Достоту пережив я вдома. Вогнище,

Виття і пара, попелястий чуб
Спадав на щоки. «Не підходьте до
Лихих з коледжу хлопців, чуєте?
Ви чуєте, що я кажу? Затямте!»
І знов товкач той заходив у горщику,
Знялася пара, все близьке й застрашене
В свідомості на мить лиш заясніло,
А потім щезло. Лиш тупа фатальність.

*

Сіра речовина у краплях крові
На тій побілці. Там лиш чисте місце,
Де голова його була, а інші плями
Скрізь на потрісканій стіні, де спиною
Того він притулювся ранку,
Солдат запасу, «зброю» мав — коробку
З сніданком другим. По Касл-Стріт авто
Повільно з'їхало, ще через Дайамонд,
І зупинилося навпроти нього,
Хоч їхати нікуди не збиравсь він.
Й побачив він чиєсь просте обличчя
Й націлене щось у своє обличчя.
Він правої ноги підшовою
В стіну впирався — тож на мить завмер,
А потім враз щосили відштовхнувся
І впав повз стяжку ту просмолену,
І щедро рів він кров'ю напоїв.

*

Мій любий брате, життєздатний ти.
Де діється усе, там ти лишаєшся.
По Дайамонду трактор їде твій,
Махаєш людям, і горлаєш, і смієшся,
Новими їдеш ти шляхами, щоб старі
Пустіли. Схопиш тайстри та щітки
Й по кухні нас поводиш строем,
Та мертвих ти не підведеш і кривди

Не зробиш правдою. Я бачу іноді,
 Як ти доходиш до межі — як ти в цеху
 Доїльнім став між двох корів,
 Аж поки черга не твоя вже стала,
 А потім знову йдеш у дух той гною
 Й дивуєшся: це все? Як на початку
 Воно було, так є і далі буде?
 Тоді протреш ти очі, щітку вздриш
 Там, на корівні, й далі жити будеш.

ДВІ ВАНТАЖІВКИ

Дощ на вугілля чорне й теплий попіл.
 Від шин сліди, і Егню-вугляра
 Машина розвантажилась стара,
 Вугляр ласкаво умовляє матір
 Поїхати в кіно в Магерафелт.
 Та дощ іде, й возити ще багато...

Цим разом ну й вугілля нам дісталось!
 Шовково-чорне — отже, буде й попіл
 Шовково-білий. Ось уже й пора:
 Автобус іде на Магерафелт.
 Зворушує та вантажівка матір —
 А чи зальоти Егню-вугляра?

А фільми! Чванькуватість вугляра...
 Іде по грифель і наждак до хати
 Моя, з тих сорокових років, мати
 Й коло плити клопочеться... І попіл
 Зітре з щоки, як вантажівка та стара
 Ревне й подасться на Магерафелт.

Приїзд останній. О, Магерафелт!
 О сни про плюш й міського вугляра,
 Як сплинє час й машина, не стара,

Вповзе у кадр — з таким-то вантажем,
Що рознесе вокзал на пил і попіл...
А потім я мою побачив матір,

На лавці тінь, де я любив стрічати
Її в чекальні, де Магерафелт,
А в неї у торбах сам білий попіл,
І шусть повз неї смерть, на вугляра
Так схожа, тягнучи мішки з тілами
Пусті-порожні, і шалений лет

Смітинок... Та чия машина, мов мара,
Це втнула? Молодого вугляра?
Чи інша — хоч не мала б вибухати
В тім позачасі, де Магерафелт?..
То полічи мішки, подобо нестара!
Й послухай, що за дощ на свіжий попіл,

Як важитимеш те, чим став Магерафелт,
І вийди, мріє матері про вугляра,
Закутана в шовково-білий попіл.

ТЕРНОСЛИВ

Цемент, червоне. Матово-липка
Кров муляру на пальцях, мов тернослив
Розчавлений. В кориті твердне розчин,
І кельма в лівій правої чека,
А він підніс правицю й розглядає —
Король риштовань, світу показав,
Як привселюдно кров'ю він спливає.
Побачена тому літ п'ятдесят,
Та кров-тернослив, моторошно-дивна,
Плачем і досі плаче мертвяків
З усіх країв, де лиш живе людина,
Нізвідки й звідусіль, з усіх часів.

*

Черпає знов і знов, шкребе, мішає,
Лискучий розчин кельмою кладе,
Й цеглину за цеглиною, й рівняє:
Дім, ним змурований, не упаде.
Любив я особливо лиск той кельми:
Хоч як занурюю, а не забрудниш;
Мов зброя, і легка, й важезна вельми,
Та підіймав її він без зусиль.
Вона пливла й блищала, мов рибина,
Немовби пташка, пурхала увись...
Помив і в чисту загорнув шматину,
Мов ніж святий, бережений колись.

*

Із язиками висолопленими
Незцілені, летять за духом дух,
Позлизувати крові щоб краплини.
Жени ж їх до шляхів, полів та лук,
Де падали вони від лез удару,
Навік прощаючись з життям земним.
Ото й жени їх, кельми володарю,
Як Одіссей в Аїді їх гонив,
Махаючи мечем, від крові темним
Жертовного ягняти.

Та й не так,

Як він: не воїн ти, а будівельник, —
Жени, де винний хат їх рідних смак,
Де мліють у горняті терносливи
Повидлом, що парусе в сонця зливі.

ЗВАЖУВАННЯ

56 тут фунтів. Це солідна, це залізна
Одиниця заперечення. Ще й з ручкою
Вилита — короткою, товстою.

Ошатна, з вигляду безвинна, —
Поки не спробуєш підняти: руки обриває!
Життя збавляє...

Тяжіння чорний ящик це, незрушна
Печатка і квадратний корінь власної ваги.
А спробуй зрівноважити

Із іншою такою на вазі —
На щойно змашеній, відрегульованій вазі —
І задрижить все, потече із дай-візьми.

*

Оце і все, що про новини добрі:
Цей принцип несення, перенесення
Й підтримування, коли лиш треба

Зрівноважувати нестерпне в інших
Із тим, що в нас; коли слід зносити,
На що ми згодилися, у що вжились,

Начхавши на здоровий глузд. Пасивне
Страждання світом рухає.
Мир на землі, люди доброї волі, все, що

Становить сенс лише за рівноваги,
Коли працюють шальки й ангелів старання
Тривають в неземній усій напрузі.

*

Не підставляти другої щоки.
Жбурнути камінь. Не вчинити так,
З собою ослухняненим щоб не порвати, —

Це означає уникати кривди
І правил вроджених. *Вгадай, хто вдарив*
Тебе! Коли глумилися солдати

З Христа, а він не боронивсь, то їм
Ні сорому від того, ні науки,
Хоча щось проявилось: сила сили

Не застосованої — і надії,
Яку плекають споконвік безсилі.
Все ж, Христа ради: угадай, жбурни!

*

Два боки всякого питання: так, так, так...
Та справа зводиться до того раз у раз,
Щоб просто зважити, і то без виправдань

Усяких чи жалю до себе. Та гай-гай!
Якось-то для завершення атаки
Потрібен був лишень швидкий удар,

А ти закинув: то моя лиш вузькість
Дає мені завзяття. Я й скорився.
І відступив, хоч мав пустити кров,

І так-от (*mea culpa*) втратив шанс.
Глибоко помилкове лицарство, друже.
Брудна лиш гра на цім етапі — виграш.

СВ. КЕВІН І ЧОРНИЙ ДРІЗД

А був же ще святий той Кевін із дроздом.
Святий вклякає, руки простягає
З вікна, бо келія тісна, отож

Одна долоня, мов гніздо, обернута
До неба, то й сіда туди дроздиха,
Несе яєчка й почина висиджувать.

Він відчува яєчок тих тепло,
Маленькі груди, кігтики, голівку,
І всі ці сіті вічного життя

Зворушують його: хай стане гілкою
Рука його на кілька тижнів, поки
Маленькі вилупляться й відлетять.

*

Оскільки все це вигадано якомсь,
То уяви: ти — Кевін. Що ж є він?
Чи самозабуття, чи довга мука,

Від шиї до болючого зап'ястя?
Чи пальці сплять? Чи відчува коліна?
Чи пустка земляна крізь нього плине

Від підошов? Є простір в голові?
Самотній і в ріці любови віддзеркалений,
Він молиться: «Трудись — мзди не шукай!»

Йому все тіло вже стає молитва,
Бо і себе забув, і ту пташину,
І як та називається ріка.

Із «МАРШРУТУ ПОЛЬОТУ»

IV

Ось записалось що, у світлі
 Всього того, що до і після:
 Ясний травневий ранок сімдесят дев'ятого,
 Я, висівши з червоноокого нью-йоркського,
 Мчу потягом на Белфаст. Препроста
 Повернення утіха: море в Скерріс,
 І глід цвіте вбранням для наречених,
 Північний шлях мов передачу поверта
 У тілі ланцюгову.

І тоді

Заходить — мов в якомусь там *film noir* —
 Той, хто привидівся, примарою з примар,
 Та ще понуріший, ніж в сні він був,
 Як зупинив мене на тім гірським узбіччі
 Й, на дах автомобіля спершись ліктем,
 Сказав: усе, що маю я робити,
 Це їхати на заставу митну,
 Що в Петтігоу, й, вимкнувши двигун,
 Спокійно вийти, мов з паперами
 До будки йду, але натомість
 По Головній зробити десять кроків,
 Де й стріну ще одного я ровесника;
 Впізнаю зразу, буде в «форді»,
 Й за три години вдома опинюся
 Живий-здоровий...

Тож зайшов, сідає

Навпроти і розмову починає:
 «Коли ж ти вже, сякий-такий псяюхо,
 Писнеш для нас хоч щось?» «Як напишу,
 Хоч би там що, то напишу для себе».
 І все. Чи щось тому подібне.

Тюремні стіни всі ці місяці в лайні.
З Довгого Кеша, із його лайняного протесту.
Червоні очі — очі Сайарана Ньюджента,
Мов щось із Дантового пекла загидженого
Просвердлюється покрізь образи та рими,
Де й я ходив слідком за праведним Вергілієм,
Живий-здоровий, знай перекладаючи:
*«І в череп вражий знов уп'яв граф зуби,
Мов пес, що кістку мозкову гістав».*

V

Як відповів я, що «здаля приїхав»,
Прискіпавсь полісмен: «Як ви сказали?»
Слів не розчув моїх, тому подумав,
Що я назвав якесь село ірландське.

А нині все: і де був досі я,
Й куди прибув, — несходжені дороги,
Мов світло зір, що світлові є руки,
Прибула років світлових сім'я.

СТОРОЖА БІЛЯ МІКЕН

Присвячую Сінтії і Димітрію Хаджі

*Той віл на язиці у мене.
Есхїл, «Агамемнон»*

1. Війна чатового

Хтось плакав, тільки з радості, не з горя,
Коли озброївсь цар й поплив, де Троя,
Але в мені луна, мов гонга гук,
Зло світове і свято вбивчих рук:
Провіщене, воно триває й досі.
Я сню: роздолля крові розлилося,

І трупи сиплються в мій вбогий сон.
Тут я залишений, мов забобон:
Поставила цариця — і забула,
Більмом в свою обачливість уткнула.
А потім віл ревне й заглушить гонг,
І трапом мій язик впаде убог,
По ньому щоб погнали скот на воза
Й сечею, калом вкритись привелось,
Й тремтіти-танцювати, мов вогонь,
Маяк звитяги: в бойню скот загонь!..
А потім я розгублений прокинусь,
Бо світ весь — пес, що на травиці звінувсь:
Знанню відкритий, ще й зв'язала честь,
Щоб пильнував, що за кордоном єсть,
На рисі, де пожар стягою злою
Звіщає, що уже взято Трою.

Мені це чатування — доля й дім,
І час, щоб нидіти мені у нім
За роком рік: як поповзуть тумани
З полів, заток; як світло ранку встане
Й розсиплеться, мов борошном зерно...
День, два... чи й сто... Вернуся все одно,
Мов ті вали під сонцем, на рівнині,
Й заляжу на даху, оце як нині...
З тих років десяти лише війна
В очах моїх осклілих вирина.
Якби бог справедливості із неба
Для шальок балку став шукать, бо треба,
Мене узяв би — так я здеревів.
Між долею і страхом я тремтів
І бачив наповзання хмар кривавих,
Вогнів звитяги, ран світанку рваних,
Що вибухали, лавою лились
На люд, що біг і падав, навзнак, ниць...
Я вуха затуляв — та чув ті дикі
Любовні Клітемнестри крики,

Які палац стрясали, мов гук військ,
Що з кораблів цар Агамемнон вів.

2. Касандра

Нема такого:
Стояти поруч
І ні при чому.

Сукня в бруді,
Маленькі груди,
Обскуба-

на, ряба
Голова.
Гвалтована всіма

Вояками,
Геть не та сама,
Проста, мов яма.

Народ
От-от
Поворот

Відчує
Всує
Щирість взує,

Опале крило
Брело,
Через море пливло.

Ніхто не виніс
Невинність.
Не ви нас.

Стар
Цар
Повертар,

Дітовбивця
Домів прибився,
Оагамемнонився.

Із неї слова
Прорва-
лись, ягня

промека
прорека
пророка

жах
ах
в головах

розбуджений
розбожений
Боже мій

Бог
Бух
І баж-

ання свідків
Нізвідки
Її до повітки.

Їхня вина
Без вина
Порина.

Увійшла
До ножа,
Де жона —

Вбивця, де сіть
Хтось кидь
На неї й пана хіть.

Мовить безхитро:
«Губка витре.
Виметуть мітли.

Примарна завіса
Круть непровісно.
Як згасло світло —

Буде тьма».

3. Його видіння на світанку

Міста трави. І мур. Німий палац.
Нічні вітри лице мені мац-мац.
Але не хочу перемоги так в цей час,

Як мав би я її хотіти — досі
Самотній у зневазі безголосій
До клак, які на всякий підуть спосіб,

Аби «пройти» за щирих аргів'ян.
Атлети-словоплети слів-оман,
Суплік, судів вирощують бур'ян.

І жодна часточка вагома чи стихія
З далин лихих примчати не зуміє.
Війна застрягла в невимовного завії.

Фіалки похилилося стебло,
Серпанки досвіткові, зірне тло —
Я більше через них відчув те зло,

Ту рану часову, що нині в ній ми
Живем. Душе, заплач в долонь обійми!
Торкнувся їх — дощами впали війни

В ество моє. Я вздрів міста трави,
Долини туги, ясноту, гроби,
Й далеко, де лихі рови, горби,

Людей, котрі дивилися, як хтось там
На свіжий скочив вал, а інший з гострим
Оружжям кинувсь, щоб вразіти ось де.

4. Ночі

Обоє прикидались,
Що треба їм поради,
А просто говорити їм
Треба було. Усім
Обоє признавались:
Любовна їх жага,
Подібно до навали,
Всякчас, мовляв, змага.
Та й з самого початку
Збагнуло б і дитятко:
Все в ліжку їх життя.

Царю хтось мав сказати —
Та хто б йому й сказав,
Крім мене? Я бажав,
Вони щоб перестали —
Й щоб я заговорив.

Та мовчки я всміхався
Егістові щоранку
Й себе лиш зневажав я —
За те, що він хвалив.

Інерція воляча
Стовбичила, неначе
Отой Гермесів герм.
Я згадував Атланта,
Всіх чатових пораду,
Бо ж він один-єдиний
Стоїть всі дні й години,
Щоб небо підпирати,
Де світу край-кінець.

Горище, де коханцям
Дозволили кохаться
Богині та боги;
Із вечора й до рання
Рипіння ті й стогнання
Йому ж на карк лягли.
Я іноді гадаю:
Ми каменями стали,
Кіпрідині стовпи.

Злигалися, нівроку,
Немов до них ніхто.
Коли в коні герої
Відчули, як рукою
Коня Єлена торк,
Вони там дибки стали...
Та зрештою сконали
Всі матері у Трої.
Війна всіх обмарила,
Хвальків всіх обдурила,
Батьків і діточок.

Мій розум був мов стійло,
Як мій рогатий цар
У злото переллявсь.
Коли ж зачервоніло
Й цариця заквилила,
То я царя продав.
Відкинув я гризоти:
За зливки й позолоти
Тобі — кривавий край!
І мир нам буде хай.

5. Йому мариться вода

В Афінах, Трої бачиться мені —
Аж дух вчувається —
Чиста вода.

Налито купіль, ще ніхто в ній
Кров не змивав; вода чекає,
Аж поки крики тих, кого вбивають,

Позавмирають, — і герой увійде,
Плюхнеться нестямно,
Аби йому голівку змили

Та рани заліпили...
Стогне, плещеться — та й задріма,
А всі круг нього метушаться, мов він — гість.

Або ж колодязь той в Афінах.
Чи то старенька рисочка життя,
Що на Акрополь і з Акрополя веде,

Все до колодязя, по дерев'яних східцях,
Потулених між урвищем і скелею,
Попід каменем навислим, —

Таємні східці, знані лиш захисникам,
Але про них довідавсь ворог сам,
Бо ж вічно з греком грек ворогував;

Ота майбутнього драбина —
Й минулого; нападник, захисник;
Тупчак війни,

Кругіння колеса,
Покрадьки шпиці, звичка
Намацувати босою ногою.

Ще й нашу я драбину бачу,
Опущену до дна колодязя,
І там робітники клопочуться

В рудавій глині коло джерела.
А вилізуть — такі самозаглиблені
Від того, що у надрах побували,

Мов звільнені-вцілілі вояки:
Доглядачі солодкої води,
Яку земля щедротно нам дає.

ПОСИПАНИ ЖОРСТВОЮ ХІДНИКИ

Річкова ринь. Наприпочатку — це лиш.
Тут літо, і рибалчин мотоцикл
Заліг у квітах, лицар мов полеглий,
Аж ми спитали: «Чи пожити встиг?»

Заводились всі двигуни на світі,
Горіхи, ще зелені, до води:
Вмочитися б та трохи відсвіжитись!
А крем'яшки із блищиком слюди

На бистрині гарненько шліфувались.
Мільки так густо, аж ступити страх...
Та вічність ця зненацька обірвалась,
Як трактор опустил лопату: тррах!

І закрутились бетономішалки,
І люди в робах, привиди немов,
Снували, бігали, крутились шпарко,
Мов в головах цегельні поробив їм фараон.

*

Зберімо й восхвалімо ріні справжність!
Тверезих самоцвіти. Сіль землі.
Хрусткою піснею від доторку лопати:
«Ми — чесна вартість!» — часточки малі.

І в річці гарні, й вийняті із річки...
В тобі вже царство ріні та жорстви:
У чистих водах рідного потічка
Градинок відблиск ніжно-голубий.

А втрапили в грабарку — й вповільнили
Вони тебе, то ти їм і вклонись,
Та вимоли ще прощення для тіла,
Аби дочасно не упало ниць.

Отож витай у мріях позахмарних
Чи вдаєсь до компромісів залюбки:
Отут — заміс, а тут лунає шлягер
«Посипані жорствою хідники».

ВІТБИ-НА-МОЙОЛІ

І з Кедмоном мені поталанило знатись:
Відра води, соломи оберемки
Носив несквапно, але скрізь встигав;
Все легко він робив, та досконало,
І ще й на тебе поглядав уважно.
Як в пеклі той Марко завзято товкся!
А як у час дозвілля брав він арфу,
Той рев невігласький був справжнім даром,
Що лився з нього; от немов священні
Були всі речі стадом, що розбіглось,
А Кедмон їх усі зжене докупи.
Не бачив, щоб стояв він, склавши руки:
Хіба коли до неба очі зводив,
Нюхнувши швидко пучки пальців,
У воду хворої тварини вмочених.
О, Кедмон справжній чолов'яга був!

«ПОЕТА КРІСЛО»

Присвячую Каролін Малголанг

Ніколи сонце, — мовив Леонардо, —
Не знало тіні. Глянь же, як різьбар
Довкруг майбутньої роботи творить варту:
Коханцем в колі ангельських примар.

І

Себе, свого лиш тіні невпокою —
Ось чим «Поета Крісло» є твоє
В залитім сонцем дворику міському.
Всякчас в *qui vive*, ті чотири ніжки:
Котячі? Чи козячі? Чи й ще більші?
Спинка — не спинка: пагони два з бронзи.

І хто на ньому тільки не сидів:
 Усі ті містечкові торохтійки,
 Закохані, пташки та пияки —
 Усі в нім розсідались залюбки.
 І хто б не сів, щось крилиться за спиною.
 Гляди, в лопатку пагін вже й проріс!
 І будь щасливий. Вихідців з природи,
 Їх миттю листя й квіття обів'є,
 Ще й янгольська хода їм. Чи таке щось.
Повіриш? Зелень на кривавім кріслі!

II

Ось бачу крісло в біленій в'язниці,
 Сидить Сократ у нім, мов бубон, лисий,
 І з друзями бесідує на сонечку.
 Три чисниці йому. Як суд почався,
 Зелений човен в Аполлонів храм подався
 На Делос — на щорічне вшанування.
 І поки не повернеться увінчаний
 В афінську гавань — святиться столиця.
 Тож жодних страт. Цикут не носить кат.
 Від смерти поки-що сокрит Сократ.
 Ще жодних сліз, думок: як діє трута?
 Тюремник не пояснює всім ще
 Цикутного всіх стадій оніміння.
 Філософ ще осердя міста, й день
 Доводить, що душа безсмертна. Листя
 Не вірить вухам: тихий день такий.
 Крітон йому закрие очі — й рота...
 Та поки-що усе це — тільки біль
 Відкладений і моторошно справжній.

III

Раз, вдруге, втретє, учетверте батько
 Оборює лан, де сиджу я в центрі
 Усевидючий, спиною до стовбура,
 До терну, що не колеться. А коні —

Баскі, лискучі; я — весь прозорливість.
Отого вірша-лемеша, що час
Підрізує й перевертає. Крісла
Листатого вступає у майбутнє
Чарівний терен — аби тут лишитись
Навіки, в будь-якому розумінні.

ГОЙДАЛКА

Ледь пучками тримаючись, як розгойдаєшся —
Пошлеш себе далеко-предалеко,
Мов хто штовхнув тебе добряче в спину.
Хто швидше, хто пізніше, всі навчилися ми
Злітати в небеса з відкритої повітки,
Зі свистом розтинаючи повітря.

*

Не Фрагонар. Не Брейгель. Більш Ганс Мемлінг,
Зі світлом неба на траві зеленій,
Тим світлом, що й на нивах, живоплотах...
Повітки рот роззявлений, до сонця жадібний,
Солома-підстилка на купі, збоку,
Мов тло Різдва, яке лише чекає
На постаті святі. А посередині —
Вже й гойдалка сама, з мішком старим
Підмощеним, — завмерла, мов чії підтяжки,
І спокуша: ануж, чия душа
В саменьке небо схоче підвестись?

*

Та віддавали перевагу ми
Отій, котра горнулась до землі.
Сиділа величава, мов цариця,
Попухлі ноги ставлячи позмінно
В таз емальований, куди знай підливала
Із чайника гарячої води.

Те плюскотіння тішило, мов музика,
А усмішка її нас заспокоювала.
Сюди б хоч децицію отого сяйва,
Яке довкола сіяла богиня,
Із купелю виходячи! Білизна
Чекати мала свіжа, юрби служок,
Процесії та захват охів-ахів...
Вона ж натомість брала еластичні
Панчохи — й надягала: мов життя,
З яким так не хотіла розлучатись,
Але яке від неї вже тікало...
Та якось, сполоснувши таз, вона
Прийшла до гойдалки й на неї сіла,
Щоб нас потішити. І нам це не здалося
Ні недоречним, ні доречним — просто
Вона цим спокусилася на мить,
Щось трішки воскрешаючи загублене...
Нам стало тями їй не заважати.

*

Як хочеш розгойдатись сам собі,
То спиною впираєшся в мотузку
Й навшпиньках задки йдеш, напнеться поки,
А потім штовх щосили! І тебе вже
Несе угору скуленим снарядом.
Нагнувши голову, ти чуєш, як
Скрипить повітка, ходором аж ходить.

*

По одному ми вчилися підлітати
У небо. А тоді летовиська
Поля пожерли. Хіросіми спалах
Кістки людські перетворив на світло.
«Конкорда» дзьоб полинув у майбутнє.
То хто такі були ми, щоб засидітись
Там, попри все?

І, попри все, шугали ми

За межі себе — вище, вище бантин,
Які трудили нам в лопатки; руки ж
На вітрі маяли зеленими гілками.

ДВА ШКІЦИ НА ТЕМУ КОВІНЬОК

I

Ковизкою бабусиною Клер О'Райлі
І щонайвищі стебла нагинала,
Бо ягоди росли там найспіліші.
У справі цій збирання ягід Клер
Саму заткнула б навіть Персефону
Собі за пояс. Хвїртки перелазила
Й по залізничних коліях ходила,
Де сажею заліплювало
Повійки квіточки, а потяг вихором
Проносився повз нас, і машиніст
Горлав, мов фараон той з колісниці.

II

Ціпки, гирлиги, ясенів та тернові,
Громадились на задньому сидінні
Машини батькової, мов вітрина
Ковіньок. Задивлявся на той товар
Лиш Джим — той, що мав щелепу одвислу;
Але простак був Джим, бо, дощ чи сонце,
Він шпарко знай ходив довкруг машини,
Схопивши в руки голову та стогнучи.
Тож час від часу тільки ради нього
Ковізки виставлялись перед бампером,
І він до кожної з них примірявся,
Штрикав повітря, випаді уявні
Парирував — аж поки врешті знайде
Себе продовження найвідповідніше
Й тим оцчасливиться. То побіжить,
То закричить, вперед так похилившись,

Щоб правою рукою якнайдалі
Сягнути, а продовженням горизонтальним
Ставав ціпок — він начебто тягнув
Господаря, неначе справжнє дишло:
От мов тягло його щось невблаганне.

ПОКЛИК

Посидь, — вона мені, — а я ось вискочу
Та й в хату зажену його! Година
Така хороша, то гайнув, либонь,
Рядок-два прополоти.

Я побачив

Його, як він, упавши навкарачки
Біля рядка цибулі, ніжно брав,
Перебирав стебельця ті руками,
Дбайливо виривав слабке все й хирляве.
Як виривався корінець, він тішився —
І жалкував...

А це вже наслухаю

Поважне цокання годинників у холі,
Де слухавку хтось не поклав на місце,
Відбиту в маятниках і в свічаді...

Й спіймав себе на думці: це ж коли б
Воно сьогодні діялось, то саме
Отак би Смерть Усіх до себе звала.

Ледь він озвався — я мало не сказав йому:
Люблю!

ДОРУЧЕННЯ

— Біжи — і вмить сюди вернись, мій сину!
Скажи ти мамі, щоб знайшла
Бульбашку — виміряти рівня,
І вузлика — краватка розійшлась! —

Та знаю: радий був він, що я встояв —
Що він мене таки не піддурив —
Лиш засміявсь я з витівки такої:
Ну, а наступний хід цієї гри?..

ВНОЧІ І В НАС, У ВІКЛОУ, ВИВ ПЕС

Присвячую світлій пам'яті Донатуса Нвоги

Коли про смєрть довідалися люди,
Послали пса до Чукву із проханням,
Щоб їх забрав назад, у дїм життя.
Вони-бо не бажали так зникати,
Як димом дерево стає, згорівши,
Як попїл, що його розвіє вітер.
Натомість душі згряями б летїли,
Туркочучи, до все тих самих сїдал,
Щоб світ світав і крила розправлялись.
Тож смєрть була б, немов ночївля в лісі:
Лиш засїріло — в дїм життя й вернулись.
(Ось що мав пес переказати Чукву.)

Та пса спїткала важливіша річ,
Нїж люди й їхні з смєртю порахунки,
Бо він звернув зі стежки і загавкав
На іншого собаку, що на нього
З-за річки, з того берега загавкав.

Отак і сталось, що до Чукву перша
Помалу приплигала та ропуха,
Котра підслухала лише початок
Доручення, що псу давали люди.
А люди хочуть, — мовила ропуха
(І Чукву цілковито їй повірив),
— Аби тривала смерть повік віків!

І вздрів тут Чукву, як птахами душі
Летять людські до нього, мов вуглини
У заграви вечірньої на тлі;
Летять туди, де ні дерев, ні сідал,
Ні шляху, що привів би в дім життя.

І дух його побагрянів, зчорнів,
І, хоч би що опісля пес сказав,
Ніщо видіння не могло змінити:
Вожді великі, подвиги любови —
У стертім світлі, жаба — у багні,
Пес вие ніч під домом, де помер хтось.

БЕРЕГ

Прокреслив батько рису на піску
На Сендимаунтському бережку:
Це щось таке, чого приплив
Так і не змив.

ПРОГУЛЯНКА

Зчаровані шлях, день, вона і він,
І все, куди вони мене водили.
Брук — річище, повітря — хвильний гін,
І тихо линули німотні хвилі
Над рододендрони та бугилу,

Кручені паничі та наперстянку,
Над живоплоти, плющ і даль-імлу...
Аж поки й річка виникла з серпанку,
Мілка: ось тут коса, а там затон...
Та не перебрести: світ огорнула!
Любов мене в чарівний цей полон
За руку завела — і не зітхнула.
Тямуща достобіса влада примх
Звеліла, щоб я був лише при них.

*

Ось ще далекий план. Все чорно-біле.
В сліпучій пільмі нині — негатив,
Плям блідість; розбираємось щосили,
Де ти, де я; хто б, як розборонив;
Дві тіні одна одну пожирали,
Взаємно жерли душі вогняні...
Та схожі ось — на подмухи? Астрали?
Оперені відлунки по луні?
Та здатні знов зненацька спалахнути,
Якби нам трапивсь по дорозі хмиз
І трішки тління, щоб когось із кимсь
У чарах еротичних зіштовхнути...
Ніскільки не мудріші — досвід лиш:
Щоб грів вогонь рівніш, певніш орав леміш.

БІЛЯ ДЖЕРЕЛА

Пісні, що ти, заплющившись, співаєш,
Так лються, мов місцевий путівець,
Де кожен закрут ти напам'ять знаєш,
Хоч мошкара заполонила весь;
Де ти стоїш і слухаєш: машина
Проїхала — й ти в більшій самоті,
Ніж перш була. Співай же безпричинно,
Як виспівала шлях свій у житті, —

Співай для того, де джерелять співи,
Палкі й відрубні, мов сусідка та
Сліпа, що цілий день на піаніно
Бувало грала. Звуки, мов вода
Та дзвонкова, що з джерела дзюрчала,
А дітвора припишкло німувала.

*

Співала, грала як на піаніно:
Мов срібна жилка в глині заважкій!
Нічна вода, що в день влилась як стій...
Сусідка наша, звати Розі Кінан.
Торкала щокати нам. І дозволяла
Нам поторкати той сліпих шриффт — брайль:
Шпалер мов пухирцями випиравсь...
Віч тьма відкрита, мов вода, блищала.

Упізнавала нас по голосах.
На все казала: «бачу». Біля неї
Побудеш — й мов зцілишся коло феї.
Їй про її джерельце прочитав
Я вірша, а вона сказала: «Наче
На дні його я небо нині бачу!»

У БАНАГЕРІ

І потім враз являється мені
Мандрівний кравчик із життя минулого:
Сидить, схрестивши ноги, на столі

І поре щось, бо треба перешити;
Стуливши губи, взявши нитку в зуби,
Мовчить, не розкидається словами,

Повіки не здригнуться, мов метал...
Самозаглиблений, він тут — і там.
Допущений до кухонь і шкаматків,

Під пальцями його усе — тканина...
Чогось він враз являється мені,
Закритий, небрежливий, непроникний.

*

То хай йому додасться трохи сил —
Від погляду мого незатишно, мо', стало?
Весь тайна, мов із нитками голки:

Лице, і виворіт, і торочки, і шви...
Навпроти ока вушко: слинить, силить
Ту нитку в вушко, протяга, рівня

Кінці обидва, вузлик в'яже двічі
Та й знов стібки кладе... Чи ж він коли
Цікавився, до чого все зведеться?

Де голову прихилить мандрівну?
Мій пане Буддо з Банагера! Шлях
Відкритіший мені, бо трапивсь ти на нім.

ТОЛЛУНД

Недільним ранком ми заїхали далеко.
На Толлундськiм Моховищі стояли довгий час:
Тут темні води і густа трава на нас
Знайому й дивну навівали небезпеку.

Ось стежка в'ється по полях ютландських.
Комиш, та верболіз, та плауни-хвощі
Серед садиби — та дрімотні мочарі
Ще й силосу вмліває цілий насип.

Немовби кадр із фільму «Вічний спочив»,
Рядок з поеми про заснулий край,
Де в мирі все. Опудало-кудлай
Ген на антену витріщає очі.

На вигоні стовп кам'яний поставили,
Щоб знову вписувався у пейзаж,
Ще й рунами туристськими — *футарк!* —
Себе англійсько й дансько декотрі прославили.

Це ж мовби Скрайб а чи Мулголандстоун.
У путівців тут чорно-білі імена.
Мов необжитий чи малонаселений край — що він?
Стовбичимо, мов зайшли племена —

Чи скаути? Чи духи, що зійшлися,
Боятись переставши світла дня?
Почнем новий початок навмання?
Знов вільна воля жити і грішити.

Вересень 1994 р.

ПОСТСКРИПТУМ

Час вибрати й податися на захід,
І понад узбережжям графства Клер
У вересні чи жовтні погойдатись,
Коли вітри зійшлись і білий день,
Коли бушує океан поцейбіч,
А за горою озеро ясне
Від блискавки земної: то ж бо лебідь
Так білокрило з лебедем сядне
Під вітром! Гордовито вигне шию
Або занурить в воду сміло дзьоб...
Як припаркуюсь, краще не зумію
Вловити все — не ловиться тут «в лоб»!
Бо я не тут і я не там — я всюди!
Я в поспіху, де знане й неземне
Вдирається так неймовірно в груди
І серце враз розкрилює трудне.

ПРЕЗЕНТАЦІЙНА ПРОМОВА

п. Естена Сестранга, члена Шведської академії

Ваші Величності, Ваші Королівські Високості, пані й панове!

Ірландський поет Шеймас Гіні народився у графстві Дері в Північній Ірландії. Фермерська садиба, де він виріс, називалася Мосбон, і цій назві судилося набути в поезії Гіні містичного значення. Це така місцина, що знову й знову виринає в його поетичній творчості, від дебютної збірки «Смерть натураліста» (1966) й до виданої не так давно книжки «Бачити речі» (1991). Як приклад його вибору тематики й стилю можна взяти початкові рядки вірша «Напитися води», із «Польової роботи» (1979): *«Вона приходила щоранку воду брати / Й старим п'ялась нагору казаном: / Колонки кашель, і відерця брязкіт, / Й дімінуендо струменя, що вище він над гном, — / Такі-то свічення були її появи»*. Тут Шеймас Гіні вичаровує не пасторальну ідилію, а радше стомливу, летаргійну сірість повсякдення. Подібно до Вордсворта, Шеймас Гіні чудово вміє змалювати всяку людську істоту як «Дитя Землі». Для Шеймаса Гіні поезія, як і земля, безперечно є чимось таким, що треба орати, перевертати, мов скибу ріллі.

Цей поет має замало часу на Смарагдовий Острів туристських буклетів. Для нього Ірландія — це, насамперед, «Болото».

Гіні добачає у торф'яних болотах Ірландії символ її ідентичности — як і в картоплі, з її натяком на муки Великого Голоду всередині ХІХ сторіччя. А ще торф'яні болота уміють, по-своєму, викликати відчуття минулого. В одному зі своїх найвиразніших віршів Шеймас Гіні розповідає про власне сприйняття «Толлундського чоловіка» із Залізного Віку — знахідки, яку чудово зберегло ютландське торф'яне болото. З постаті цього викопного чоловіка Гіні вичаровує, різкими й зворушливими мазками, цілу культуру, яка для нас є і чужою, і знайомою водночас: визначальний предмет ритуальних жертвоприносин, людські голоси, стишені болотяним краєвидом.

Вода у торф'яному болоті, та й всяка вода взагалі, є чимось таким, що Шеймас Гіні пов'язує з жіночим началом, із гаельським, католицьким, із творчим елементом власної природи. Все це корениться глибоко в самому поетовому естві, у збереженому, сказати б, дитинстві, яке не було затьмарене його британсько-світським вихованням а чи гіркотним досвідом братовбивчого протистояння в Ольстері. У цьому контексті слід відзначити, що Шеймас Гіні ніколи не звужує дійсности до справи політичних гасел; він пише про долі індивідів, про своїх друзів, що постраждали від беззастережного насильства, а десь на задньому плані бовваніє постать Данте, хто вмів зв'язувати політичне із трансцендентальним.

Гіні пов'язаний також із академічним світом. Він викладав у Белфасті й Дубліні, був викладачем поезії в Оксфорді, а від 1982 року ще й викладає риторику й ораторське мистецтво в американському Гарварді.

Походить Шеймас Гіні зі скромної фермерської родини — хоча водночас ми маємо в його особі вченого поета, який у самому мікрокосмі мови культури й розкриває кельтський, дохристиянський і католицький літературний спадок. Це він здійснює не

лише у своїй поезії, але й також у п'ятьох збірках надзвичайно цікавих есеїв, зокрема в «Уряді мови» (1968), «Місці писання» (1989) й «Підняти поезію» — оприлюдненій цього року збірці, яка охоплює прочитані ним в Оксфорді лекції.

У своїх есеях та медитаціях Гіні також визначає поворотні моменти поезії, які постали з конфронтації з декотрими визначними поетами — британськими, ірландськими, американськими і європейськими — і то досить часто в дусі провідної засади його співвітчизника й великого попередника Патрика Каванаха: місцеве спроможне виражати загальне... Бог живе у шматочках та окрушинах Повсякдення.

Дорогий Шеймасе Гіні!

Щойно я дав публіці декотрі «шматочки та окрушини», які стосуються реальности й символіки Ваших поезій. Дозвольте нагадати Вам тепер про Вашу власну Декларацію Незалежности: поезію ніколи не можна звести до якого-небудь політичного, історичного чи морального питання. В кінцевому підсумку поезія є сама собі своя власна дійсність. Ще від появи «Смерти натураліста» я захоплювався тим, як Ви умієте повертатися спиною до систематизаторів, захищаючи натомість поетичну творчість як вільний, природний, ба навіть біологічний процес. Ми всі захоплюємось Вашими образами-відкриттями й заворожливими ритмами, нас тішить Ваш пошук священних джерел і несподіваних вивержень Краси. Я щасливий передати вам, від Шведської академії, наші найщиріші привітання з нагоди присудження Вам Нобелівської премії в галузі літератури за 1995 рік і запросити Вас отримати цю Премію з рук Його Величності Короля!

ВІРИТИ В ПОЕЗІЮ

Нобелівська лекція, 1995

Коли я вперше почув про існування такого міста, як Стокгольм, то й не подумав, що колись мені доведеться побувати в ньому — та ще й на запрошення Шведської академії і Фундації Нобелівських премій. У той конкретний час я не те що не міг сподіватися на подібні перспективи — навіть уявити щось таке тоді мені було просто неможливо. У сорокових роках, коли я був старшою дитиною у фермерській родині (що все зростала) у графстві Дері, ми якось тіснилися у трьох кімнатах традиційної селянської хати під стріхою, живучи таким собі барложним життям, більш-менш відгородженим, емоційно й розумово, від зовнішнього світу. То було інтимне, фізичне, створінневе існування, де нічне форкання коня у стайні за однією стіною змішувалося зі звуками розмови, яку дорослі вели в кухні, за іншою стіною. Звісно, ми вбирали в себе все, що відбувалося: лопотіння дощу по листю дерев, шкряботіння мишей на горіщі, гуркотіння потягу через одне поле від хати, — але сприймали все так, ніби перебували у зимовій сплячці. Позаісторичні, достатєві, завислі поміж архаїкою і сучасністю, ми були такі чутливі та вразливі, як ота питтева вода, що стояла у відрі в нашій посудомийні: щоразу, коли від потягу, котрий гуркотів мимо, трусилася земля, поверхня ті-

єї води бралася дрібнесенькими концентричними брижами, без будь-якого хлюпотіння.

Але ми сприймали не тільки тремтіння землі — повітря довкола нас і над нами було живе й також подавало якісь знаки. Коли вітер ворушився у листі буків, він зачіпав і антену, почеплену на найвищій гілці каштана. І тоді він спадав додолю, проникав у дірку, просвердлену в куточку вікна кухні — і просто в нутроші нашого приймача, де невеличкий гармидер із булькотіння й попискування зненацька пропускав до нас голос диктора останніх вістей БіБіСі, який озивався зі сфери несподіваного мов такий собі *deus ex machina*. І той голос із поза межжя долинав до нашої спальні, накладаючись на голоси дорослих у кухні. А ще ми незрідка чули, на тлі кожного голосу, несамовито-пронизливі сигнали абетки Морзе.

Ми запам'ятовували імена сусідів, як їх вимовляли місцевою говіркою наші батьки, а також, у гучній вимові англійського диктора, назви бомбардувальників і розбомблених міст, фронтів і дивізій, чисельність утрачених літаків і захоплених військовополонених, втрати «живою силою» і просування військ, а ще, звісно, ми підхоплювали й ті, інші, урочисті й дивно підбадьорливі слова: «ворог», «союзники». Але все одно я не сприймав жодного з цих повідомлень про ті світові спазми як чогось жахливого. Хай навіть і лунало щось лиховісне в інтонаціях диктора останніх вістей, але нашому розумінню того, що поставлено було на карту, заважала якась апатична заціпенілість, і хай навіть була якась-чиясь вина в подібному політичному невігласстві у той час і в тому місці, наслідком того невігласства стало чуття безпеки, в якому я існував, а отже, й щось позитивне.

Сказати б інакше, період війни був для мене часом, що передував мисленню. І грамотності переду-

вав. І, по-своєму, — ще й осягненню історії, а отже, був чимось доісторичним. Потім, із плином часу, моє слухання радіо ставало дедалі більш вибірко-вим. Я вилазив на бильце нашого великого дивана, щоб ближче вухом до приймача. Але й тоді цікавили мене не так новини, як захопиви історії, на взір детективного серіалу про британського спедагента Діка Бартонна, а то й радіоінсценівки пригодницьких оповідок капітана В.Е.Джонса про Бігльса, аса Британських Повітряних Сил. Інші діти підростали, все більше метушні було в кухні, й мені доводилося просто припадати до приймача, і в тій напруженій близькості до цього пристрою я вже почав запам'ятовувати назви зарубіжних станцій: Ляйпціг, Осло, Штутгарт, Варшава... ну й, звісно, Стокгольм.

А ще я помалу звикав до коротких вибухів чужо-земних мов у тих проміжках, коли ручка налаштування робила перескоки від британського БіБіСі до ірландського «Радіо Ейреанн», від лондонських до дублінських інтонацій. І хоча я не розумів, що там говорилося, у тих перших зустрічах із задньо-піднебінними й шиплячими звуками європейських мов, але цим уже почалася моя мандрівка у широкий світ. Це, своєю чергою, обернулося мандрівкою в обшири мови, мандрівкою, де кожне місце прибуття — чи в чиюсь поезію, а чи в чиєсь життя, — виявлялося швидше однією зі сходинок, а не кінцевим пунктом призначення, і саме ця мандрівка й привела мене нині до цього почесного місця. І все ж таки я відчуваю цю платформу більше як космічну станцію, а не як проміжну сходинку, й ось чому я, вперше у житті, дозволяю собі розкіш походити по повітрю.

Тож я вірю в поезію — за те, що вона уможливила цей мій вихід у космос. Я вірю в неї зокрема завдяки одному рядкові, який я написав не так дав-

но, заохочуючи себе (і всіх, хто тільки може мене чути) до «ходіння по повітрі, всупереч здоровому глуздові». І зрештою я вірю в неї, бо поезія спроможна зробити лад, який відтворював би натиск зовнішньої дійсності так відповідно й був би такий чутливий до внутрішніх законів поетового ества, як оті брижики, що ходили туди-сюди по воді у тому відрі, в тій посудомийні, п'ятдесят років тому. Такий лад, у якому ми могли б нарешті дорости до того, що накопичували в собі, поки росли. Лад, котрий задовольняв би все, що тільки є привабливого у нашому розумі й чіпкого в наших почуттях. Сказати б інакше: я вірю в поезію і тому, що вона є самою собою, і тому, що вона помічна, що вона уможливає плавні, зцілющі стосунки між осередком розуму та його довколишністю, між дітям, котре витріщається на слово «Стокгольм» на шкалі домашнього приймача, і дорослим чоловіком, який стоїть перед обличчями тих, кого зустрів у Стокгольмі в цей найвищий у своєму житті момент. Я вірю в неї, бо саме завдяки їй існує віра, за нашого часу й за всіх часів, віра у її вірність життю, у всіх розуміннях цього вислову.

Для початку зазначу: я хотів, щоб ота вірність життю володіла конкретно дійсністю, і тішився вельми, коли мій вірш видавався безпосередньою, прямою репрезентацією світу, в якому він опинився, чи в якому постав, чи проти якого мусив повстати. Ще в шкільні роки я полюбив оду Джона Кітса «До осені» — за те, що вона є ковчегом заповіту між мовою і почуттям; підлітком полюбив Джерарда Менлі Гопкінса за напругу його вигуків, що є також відповідниками захвату й болю, яких я ще не усвідомлював повністю, поки не прочитав його; полюбив Роберта Фроста за його селянську точність і хитрувату приземленість; а ще — Чосера, з десь та-

ких самих причин. Згодом я вже вишукував якоїсь іншої точності, такої моральної приземленості, на яку я відгукувався (і завжди відгукуватимусь) найпотаємнішими глибинами душі і яку знаходив у воєнній поезії Вілфріда Оуена — поезії, де чуттєвість Нового Заповіту страждає, вбираючи в себе потрясіння від варварства нового, ХХ віку. А ще пізніше, у чистій відповідності стилю Елізабет Бішоп, у неприхованій зятятості Роберта Лоуелла і в відвертій конфронтації Патрика Каванаха, я знайшов додаткові підстави вірити у спроможність (і відповідальність) поезії висловлювати те, що діється; «жаліти планету», «не перейматися Поезією».

Це пристрасно-органічне ставлення до такого мистецтва, котре є серйозне й віддане речам, як вони є, мало підтримку від мого досвіду — досвіду людини, котра народилася й зростала у Північній Ірландії і котрій довелося жити з тим краєм, навіть мешкаючи протягом останньої чверти сторіччя поза його межами. Жодне інше місце в світі не пишеться дужче, ніж Північна Ірландія, своїми пильністю й реалістичністю, жоден інший край не вважає себе більш компетентним, аби засуджувати всяку риторичну красивість, будь-який екстравагантний виквіт поетичного натхнення. Ось чому, почасти внаслідок засвоєння цих установок унаслідок зростання поруч із ними, я роками майже уникав розкішного багатства, розгалуженості таких різних поетів, як Воллес Стівенс і Райнер Марія Рільке, — мало не чинив їм опору; мав замало довіри до кришталевої самозаглибленості Емілі Дікінсон, до всіх цих роздвоєних блискавиць та асоціативних розколин, — а також обходився без візіонерської химерності Еліота. І ці більш чи менш уперті установки підкріплювались загальною відмовою давати поетові якусь хоч трохи більшу поблажку, ніж будь-котрому іншому громадянину, і вони, як на те, ще

й загострювались вимушеністю поета бути вірним цьому своєму покликанню за умов нескінченного політичного насильства й сподівань, які покладала на поета громадськість. Сподівань громадськості — слід тут уточнити — не на поезію як таку, а на політичні позиції, схвалювані (чи не) різними взаємно не схвалюваними угрупованнями.

За подібних обставин дух усе-таки, і все ще, прагне віднайти рівновагу в тому, що Семюел Джонсон, із незрівнянною впевненістю, назвав колись «сталістю істини», дарма що він, дух, визнає розхитувальну природу своїх власних операцій і пошуків. Свідомість, не маючи потреби в теоретичному наставництві, швидко усвідомлює, що це є місце різноманітних дискурсів, які силкуються заперечити одне одного. Хлопчик, який, сидючи у своїй спальні, дослухався одночасно до домашньої говірки своєї ірландської оселі й до офіційних зворотів британського радіо, схоплюючи звідси й звідти натяки на якесь інше горе, — той хлопчик уже помалу звикав до складнощів свого дорослого призначення, до такого майбутнього, де йому доведеться постійно вибирати у своїх судженнях з-поміж маси щонайрозмаїтіших етичних, естетичних, моральних, політичних, віршувальних, скептичних, культурних, тематичних, типових, постколоніальних і, коли взяти все до купи, просто нездійснених підказок. Отож так воно й сталося, що всередині сімдесятих я опинився в іншій невеликій хатині, цього разу в графстві Віклоу, південніше Дубліна, з моїм власним виводком малих дітей і з трохи не таким імпазантним радіоприймачем, наслухаючи дощ у вітні дерев і вісті про вибухи бомб, усе так само недалеко від дому: не лише бомб, які кидала й підкладала Тимчасова ІРА у Белфасті, а й не менш жорстоких нападів у Дубліні, чинених лоялістськими парамілітарними групами з Півночі. Почуваючись особливо немічним перед своєю судьбою під час учиткування в

трагічну логіку долі Осипа Манделштама в тридцятих роках; почувачись zagrożеним і все ж таки лишаючись непохитним у моєму статусі неучасника конфлікту — навіть коли я почув, наприклад, про арешт одного мого шкільного напрочуд добродушного товариша, арешт без суду й слідства, на підставі лиш самої підозри про його можливу причетність до одного політичного убивства. Я прагнув не так сталости, як активної втечі від сипучих пісків релятивізму, якогось різновиду віри в поезію без тривоги чи апології. Я тоді написав, у вірші «Викриття»:

От би натрапити на метеорит!
Натомість я топчу ногами мокрий лист,
Шамушиння, мертві осени плавці,

Уявляючи героя,
Який відстоює город горою,
І дар його — мов камінь з пращі
Для кинутого напризволяще.

І як я до такого докотивсь?
Я часто думаю про друзів тих
Поради пречудово-призматичні,
Ковадла-мізки, що то їм я ненависний

Такий, що зважає, і немалі,
Відповідальні всі свої жалі.
Для чого б то? Для вуха? Для народу?
Для позбочної мови?

Крізь листя вільхи — вільге
Слів дощовитих лопотіння
Все про омани, про гниття —
Та кожна крапля натяка

На абсолюті діамантові.
Не з інтернованих, не з інформаторів,
А внутрішній я емігрант,
Розбійник лісовий, патлань,

Хто врятувавсь від різанини,
Завмерши, мовби деревина,
Весь посірівши, мов кора,
Відкритий ставши всім вітрам;

Хто, ці роздмухуючи іскри
Нікчемні, — диво променисте,
Життя подію пропустив:
Комету-ружу, свій мотив.

В одному з віршів, що були на вустах у студентів мого покоління, у вірші, про який можна сказати, що він увібрав соки символістського руху, надавши їм капсульованої форми, американський поет Арчибальд МакЛіш стверджував, що «Вірш має бути рівня, / Та не на правди рівні». Це формулювання, як викличне ствердження дару поезії говорити правду, але не «в лоб», є і переконливе, й кориговане водночас. Однак бувають часи, коли виникає глибша потреба, коли нам потрібна стає така поезія, котра була б не лише приємно слухною, а й настійно мудрою; не просто такою собі несподіваною варіацією, зіграною на інструменті світу, а й переналаштуванням на новий лад самого світу. Ми хочемо, щоб несподіване швидко проминало, як ото нетерплячий удар по телевізору, бува, неждано відновлює картинку або як елетрошок-дефібрилятор повертає розладнаному серцеві його звичний ритм. Ми бажаємо того, чого бажала та жінка в черзі перед ленінградською в'язницею, посинівши на холоді й шепочучи щось від страху, переживаючи терор сталінського режиму й питаючи поетесу Анну Ахматову, чи могла б вона це описати, якби тільки сила її мистецтва дорівнялася всьому цьому. І це ж є якраз та сама потреба, яку і я відчував, за тих куди краще захищених обставин у графстві Віклоу, коли писав оті щойно зацитовані

рядки, — потреба в такій поезії, котра б заслуговувала на своє визначення, що я дав кілька хвилин тому: як такого ладу, що є «правдивим стосовно тиску зовнішньої дійсності й... чутливим до внутрішніх законів поетового ества».

Зовнішня дійсність і внутрішня динаміка подій у Північній Ірландії між 1968 і 1974 роками засвідчили зміни — можливо, й різкі, але, як не як, зміни, і для меншини, що там живе, ті зміни були надто запізнілими. Вони мали б прийти раніше, як наслідок протестово-вуличного бродіння наприкінці шістдесятих, але цьому не судилося відбутись, і яйця, що їх повсякчас висиджувала небезпека, полупилися дуже швидко. Тоді як у душі християнський мораліст мусив засуджувати жорстоку природу терористичної кампанії ІРА, а «простий ірландець» у душі жахався нещадності британської армії в таких подіях, як Кривава Неділя у Деррі 1972 року, сприйняття представником меншини — тим, хто виростав в усвідомленні факту, що його групі не довіряють, що її дискримінують усіма офіційними й неофіційними способами, — його сприйняття ототожнювалося з поетичною правдою ситуації, визнаючи: якщо життя у Північній Ірландії має хоч коли-небудь розцвісти, воно має змінитися. Але сприйняття того громадянина ототожнювалося з істиною також у визнанні факту, що сама брутальність засобів, якими ІРА домагалася зміни, руйнувала ту довіру, на якій мали засновуватися нові можливості.

І все ж таки, поки британський уряд не піддався тактиці «сильної руки» ольстерських лоялістів після Санінгдейльської конференції 1974 року, добромисний розум усе ще міг сподіватися на розважливий вихід з обставин, на урівноваження обнадійливого з руйнівним, аби досягнути того, що В. Б. Єйтс намагався здійснити півсторіччя тому, а саме: «у дум-

ці втримати єдиній дійсність і справедливість». Одначе після 1974 року, на довгих двадцять років, аж до перемир'я, укладеного в серпні 1994-го, така надія виявилася неможливою. Насильство знизу призводило лише до репресивного насильства згори, мрія про справедливість розбивалася об черству реальність, і люди посунули у чверть сторіччя знівечених життя й духу, дедалі жорстокіших протистоянь і все вужчих можливостей, які стали природним результатом політичної солідарності, травматичного страждання й суто емоційного самозахисту.

Одним із найжорстокіших моментів у всій історії зжорсточення серця Північної Ірландії став випадок, коли мініавтобус, що віз робітників додому одного січневого вечора, зупинила група озброєних людей у масках, звелівши пасажиром, під дулами автоматів, вишикуватись на узбіччі. Тоді один із замаскованих катів сказав їм: «Католики, що є серед вас, ступіть крок уперед!» Трапилося так, що якраз цей гурт, за одним-єдиним винятком, складався з самих протестантів, тож вони, мабуть, і припустили, що чоловіки в масках — то протестантські бойовики, які надумали виконати сектярське, за правилом «зуб за зуб», вбивство того єдиного поміж них католика, який, згодом, нібито симпатизував ІРА та всім її акціям. Для того чоловіка це був жахливий момент: опинитися між страхом смерті й викриття свідками, але він зробив рух, щоб ступити крок уперед. І тоді, як розповідають, у ту частку секунди, коли він прийняв рішення, і під відносним прикриттям темного зимового вечора, він відчув, як руку йому стис робітник-протестант, котрий стояв поруч, і це мало означати: ні, не рухайся, ми не видамо тебе, нікому немає жодного діла до того, яку віру ти сповідуєш чи до котрої партії належиш. Та все було намарне, бо той чоловік таки вийшов із ла-

ви, але... замість відчути холод цівки, приставленої до його скроні, він був відкинутий набік, і бойовики відкрили вогонь по тих, що лишилися в лаві, бо то, як з'ясувалося, були не протестантські терористи, а члени, ймовірно, Тимчасової ІРА.

Нелегко іноді позбутися думки, що історія навчає людей не краще, ніж худобу різниця, та що Таціт мав слушність і мир є просто спустошенням, яке лишається по рішучих операціях безжальної влади. Пригадую, наприклад, як мене самого вразила моя власна думка про того мого товариша, котрого ув'язнили за підозрою в причетності до одного політичного убивства: я був вражений, подумавши, що, хай навіть він і справді винен, усе ж таки він, можливо, допомагає народитися майбутньому тим, що ламає насильницькі форми й визволяє новий потенціал у єдиний спосіб, який тільки й спрацьовує, себто в насильницький спосіб — котрий, отже, і стає, за логікою, правильним способом. Це так, ніби на мить опинився в міжзоряному холоді; це було нагадування про ту застрашливу стихію, внутрішню й зовнішню, в якій людські істоти бачать і провадять свої життя. Але то був тільки один момент. Народження бажаного для нас майбутнього відбувалося, звісно, у тому стиску руки — стиску, що його відчув скутий жахом католик на узбіччі, коли сусіда схопив його руку, — а не в пострілах, що пролунали за мить; народження таке абсолютне й таке безвідрадне, хоча, можливо, воно не настільки було частиною музики того, що відбувається.

Наші реалізм та естетичне чуття нас, письменників і читачів, грішників і громадян, змушують нас остерігатися віри в позитивні ноти. Вже сама стрілянина напружує нас, а жорстокість надає цінності зусиллю, яке воно викликає і яке покликане

дати їй відсіч. Цілком слушно ми захоплюємось драматичною напруженою поезією Пауля Целана й цілком справедливо любимо сповнений зітхань голос Семюела Бекета, бо ці два випадки є свідченнями того, що мистецтво спроможне підійматися до рівня події, стаючи вінцем і Целанової нещасливої долі як людини, що пережила Голокост, і Бекетового скромного героїзму як учасника Французького Опору. Подібним же чином ми зі справедливою підозрою ставимося до того, що дає забагато втіхи за цих обставин; уже сама крайність нашого, з ХХ віку, знання піддає випробуванню велику частину нашого культурного спадку. Тільки дуже дурні й дуже знедолені можуть миритися з усвідомленням того, що документи цивілізації писано кров'ю і сльозами, і ті кров та сльози не стають менш реальними тільки тому, що дуже віддалені від нас у часі. І якщо ця інтелектуальна схильність співіснує зі злободенністю Ольстеру й Ізраїлю, Боснії та Руанди, а також купую інших больових точок на лиці планети, то схильність ця не повинна вірити не лише в людську природу, а й в будь-що позитивне у витворі мистецтва.

Ось чому я стільки довгих років просидів схилений за письмовим столом, мов який чернець, зігнутий над своїм молитовником, — послухник, чие розуміння обертається навколо споглядального обов'язку постійно силкуватися піднести на своїх плечах частинку ваги світу, усвідомлюючи свою неспроможність учинити геройський чи спокутний подвиг, а також усвідомлюючи необхідність користися чернечим правилам, і тому повсякденно гне спину, знову й знову повторюючи одні й ті самі зусилля. Роздмухуючи нікчемні іскри для кволого вогню. Забуваючи про віру й прагнучи творити добрі твори. Вділяючи недосить уваги діамантовим абсолютам, поміж яких не годиться забувати й про дос-

татність уявлюваного абсолютно. І тоді нарешті, на щастя, і не в покорі сумним обставинам мого рідного краю, а навсупереч їм, я випростався. Кілька років тому я почав намагатися розчистити місце в моєму судженні та в уяві для дивовижного — але ж і для вбивчого також. І вкотре я знову спробую проілюструвати важливість отієї зміненої орієнтації однією ірландською бувальщиною.

Це бувальщина про іншого ченця, котрий вчинив подвиг героїчної витривалости. Розповідають, ніби якось-то св. Кевін молився, ставши навколішки й розпростерши руки хрестом біля Глендалузького монастиря (це недалеко від села, де ми мешкали у графстві Віклоу), у місцині, де й по сьогодні, коли порівняти з усією країною, бувають найгустіші ліси і є найбільше озер. Отож поки Кевін стояв навколінці й молився, самичка чорного дрозда, помилково прийнявши його простерту руку за якийсь зручний сучок чи що, сіла йому на долоню, знесла кілька яєць і вместилася їх висиджувати, мов на гілці якого дерева. А Кевін, перейнявшись співчуттям і спонукуваний своєю вірою любити життя у всіх створіннях, великих і малих, так і лишився стояти вкляклий, днями й ночами, довгими тижнями, все так само з тією незрушно випростаною рукою, аж поки з яєчок повилуплювалися маленькі косики і в них повиростали, зміцніли крильця, у відповідності до законів життя, хоча такий симбіоз людини й пташини і суперечив здоровому глуздові. Тут стався перетин природного процесу та вгаданого ідеалу, водночас і знак, і нагадування. Стверджуючи той лад поезії, котрий є вірним усьому, що нас приваблює в розумі й захоплює в почутті прихильности. Такий лад, завдяки якому ми спромогаємося дорости нарешті до того, що накопичували в собі, зростаючи.

Історія св. Кевіна — це, як я вже казав, ірландська бувальщина. Але я гадаю, що вона могла б прийти і з Індії чи з Африки, з Африки чи з котроїсь Америки, Північної або Південної. Цим я не хочу звести її просто до типології народних казок, а чи піддати сумніву її вартість, аналізуючи її культурний статус у рамках контексту множинності культур. Навпаки, її вірогідність і ймовірність її причетності до певного мандрівного сюжету зводяться все-таки до місцевого обрамлення. Бо й справді, вся ця концепція вражає мене швидше як зайвий приклад того типу роботи, який я побачив кілька тижнів тому в невеличкому музеї у Спарті — того самого ранку, коли сповістили про цьогорічне присудження Нобелівської премії в галузі літератури.

Це було таке мистецтво, яке постало з культу, вельми відмінного від віри, котру сповідував св. Кевін. Одначе в ньому були образи пташки в гнізді, зачарованої тварини й людини, що ввела себе в стан екстазу: ото тільки, що тоді такою людиною був Орфей, а чари йшли не так від молитви, як від музики. Тим витвором був невеличкий різьблений рельєф, і я не втримався, щоб не замалювати його, а ще не втерпів і переписав супровідну інформацію, надруковану на картці, що супроводжувала й ідентифікувала експонат. Той образ зворушив мене своєю древністю й живучістю, а опис його на картці зацікавив мене також, бо там дається назва — а також віра в те, у чому я обертаюся протягом останніх трьох десятиріч. «Вотивна панель, - так написано на тій ідентифікаційній картці, - можливо, присвячена Орфеєві місцевим поетом. Місцевий твір елліністичного періоду».

Знов же, я сподіваюсь, що не впадаю в сентиментальність чи навіть просто не фетишизую те, що

ми навчилися називати «місцевим», «локальним». Натомість я хотів би висловити припущення, що образи та бувальщини такого типу, на який я посилаюся тут, справді функціонують як носії цінності. Це сторіччя засвідчило перемогу, силою зброї, над нацизмом, але зруйнування радянських режимів було спричинене, з-поміж інших чинників, не в останню чергу також чистою витривалістю, під тягарем накинутаго ідеологічного конформізму, культурних цінностей і фізичних опорів того самого типу, котрий освячують оці ж самі бувальщини та образи. Хай навіть ми навчилися побоюватись, геть небезпідставно і навіть із глибоким острахом, піднесення культурних форм і консерватизмів будь-якої нації до рівня нормативних і виняткових систем; хай навіть ми маємо жахливі докази того, що гордість за власний етнічний та релігійний спадок може швидко виродитися у фашизм, — усе одно наша пильність у цьому плані не повинна витіснити нашої любови до добра і нашої віри в добро тубільного, природженого *per se*. Навпаки: довіра до чинної влади й мандрівність такого добра повинна заохочувати нас вірити в можливість існування такого світу, де б повага до чинности всякої традиції провадила до створення й підтримування здорового політичного простору. Незважаючи на спустошливі й неодноразово повторювані акти різанин, убивств і винищень, ті великі акти довіри, якими позначено нові стосунки між палестинцями й ізраїльтянами, африканцями й африканерами, і той спосіб, яким повалено стіни у Європі, відкрито залізні завіси, — усе це вдихає в нас надію на те, що і в Ірландії все ще може відкритися якась нова можливість. До найтяжчих моментів цієї проблеми належать і досі не подоланий поділ острова між британською та ірландською юрисдикціями, і також не менш затятий розкол прихильностей у Північній Ірландії між бри-

танським і ірландським спадками. Але, звісно, кожен, хто тільки проживає у цій країні, мусить сподіватися, що уряди, причетні до керівництва нею, спроможні створити інституції, які б дозволили тому поділові стати бодай трохи більше схожим на сітку тенісного корту — демаркацію, що дозволяла б доладно подавати і приймати подачі, здійснювати зустрічі й змагання, котрі б провіщали таке майбутнє, де б та життєва сила, що випливала напочатку зі шмальких слів «ворог» і «союзники», навчилася зрештою виводитися з не такого бінарного й взагалі менш зобов'язливого словника.

Коли поет В. Б. Єйтс стояв на цьому помості понад сімдесят років тому, Ірландія якраз спиналася на ноги після пологових мук братовбивчої громадянської війни, яка надбігла по п'ятах за війною за незалежність від Великої Британії. Та громадянська незлагодка була не надто довгою, скінчившись у травні 1923 року, за якихось сім місяців до того, як Єйтс відплив до Стокгольма, але вона була кривою, лютою і кривною, і їй судилося, протягом життя не одного покоління, диктувати умови політичного співжиття між двадцятьма шістьма незалежними графствами Ірландії — тієї частини острова, котру спочатку знали як Ірландську Вільну Державу чи Фрістейт, а вже згодом — як Республіку Ірландію.

Єйтс у своїй Нобелівській промові лише кількома словами обмовився про громадянську війну та війну за незалежність. Ніхто краще за нього не розумів зв'язку між побудовою чи зруйнуванням політичного ладу й заснуванням чи потопленням культурного життя, але при тій нагоді він волів натомість поговорити про Ірландський Драматичний Рух. Він розповів про творчу мету того руху та про його історичну долю, про те, що творився той рух не самим лише його генієм, а й генієм його друзів:

Джона Мілінгтона Сінга й леді Огасті Грегорі. Він прибув до Швеції, аби заявити світові, що місцева праця поетів і драматургів відіграла не менш важливу роль у перетворенні його рідного краю і часу, ніж засідки партизанських військ, і його похвала у тій високій прозі була в принципі та сама, що і в поезії — в написаному через десять років вірші «Знов навідавшись до муніципальної галереї». Тут Сйтс показує себе серед портретів і картин на історико-героїчну тематику, які прославляють події і діячів нещодавньої історії, і несподівано переконують-ся, що здійснилося дещо воістину епохальне, адже це *«Ірландія... Не мертва, не калічна, / А та, яку давно поетів хор / Омріяв — радісна, жажна й велична...»* А вивершується вірш двома рядками, які найчастіше цитуються, з усієї його творчості:

... Й скажи: його вся слава
У тім, що друзів цих він мав по праву.

І все ж таки, хоч які відверті й хвилюючі ці рядки, вони є випадком поезії, котра просто розквітає сама собі, а не доводить свого права на існування; вони є поетовим почесним колом, і в цьому відношенні (хай навіть лише в цьому) вони нагадують те, що я роблю цією своєю лекцією. Як на те, я маю зачитувати тут ще кілька слів із цього вірша, котрі стосуються й до мене: *«Читачу! Не лише по духівницях — / Книжках моїх — шукай мене...»* Натомість я хотів би попросити вас зробити те, що Сйтс просив свою аудиторію зробити, й осмислити досягнення ірландських поетів, драматургів та романістів за останні сорок літ, поміж яких я з гордістю згадую і великих друзів. У літературних справах Езра Паунд радив не брати до уваги думку тих, «котрі самі не спромоглися на варту уваги праці», і я мав честь дотримуватися цієї поради, оскільки саме добрі думки варті уваги працівників

— і то не лише самих моїх земляків — покріплювали моє заповзяття, коли я понад тридцять років тому, в Белфасті, почав писати.

Однак Єйтс аж ніяк не був самим «квітуванням». До золотого фонду поезії нашого сторіччя слід, поза всякими сумнівами і з будь-яких міркувань, віднести його дві великі серії віршів, які називаються: «Тисяча дев'ятсот дев'ятнадцятий» і «Роздуми під час громадянської війни», остання з котрих містить славетний вірш про гніздо, яке шпак звив у щілині старої стіни під поетовим вікном. На той час поет мешкав у норманській вежі, що була істотною частиною військової історії країни давніших часів, і, коли його думки повернули до іронії цивілізацій, що їх консолідують буйні, могутні завойовники, які наприкінці звертаються до послуг митців та архітекторів, він почав асоціювати картину того, як шпачиха вигодовує своїх шпаченят, із образом медоносної бджоли — образом, глибоко закоріненим у поетичній традиції як постійний натяк на ідеал винахідливої, гармонійної держави-годувальниці:

Рій медоносних бджіл цю щілину посів,
В стіні — її кришить часу владна рука.
Колись туди сіра пташка приносила хробаків,
А нині в цю стіну бджолиний рій прилетів —
Приходьте й будуйте в порожнім житлі шпака.

Я ключ повернув у дверях в домі своїм —
Повз нас плине часу швидка ріка.
Десь вбито людину, і десь підпалено дім,
Та хто нам розкаже всю правду у світі цім?
Приходьте й будуйте в порожнім житлі шпака.

Два тижні котилась по каменях барикад
Війни громадянської колісниця важка.
Минулої ночі повз наш пройшла вона сад —
Лежить на дорозі юний мертвий солдат.
Приходьте й будуйте в порожнім житлі шпака.

В серцях наших — марень прекрасних марні сліди;
Тепер до брутальности кожне серце звика.
У всіх ворожнечах в нас більше сенсу завжди,
Ніж в наших коханнях; бджоли, летіть сюди —
Приходьте й будуйте в порожнім житлі шпака.

Переклад В. Коротича

Протягом останніх двадцяти п'яти років я часто чув, як ірландці знову й знову цитують цього вірша, повністю і частинами, і воно й не дивно, бо цей твір такий самий лагідний до самого життя, як був колись і святий Кевін, і не менш суворий до того, що трапляється в житті і з життям, ніж Гомер. Він усвідомлює, що знову на узбіччі дороги станеться розправа, що робітників виведуть із мікроавтобуса, пошикують і тут-таки розстріляють, але він також вірить, мов у реальність, тому потискові руки, актуальності співчуття й покровительському інстинктові поміж живих створінь. Він, цей вірш, задовольняє ті суперечливі потреби, які переживає свідомість у час крайньої кризи, потребу, з одного боку, такого викладу правди, який був би жорсткий і покаральний, а з другого — потребу не зжорсточувати дух до такої міри, коли він починає заперечувати свої власні прагнення до злагоди й довіри. Це доказ того, що поезія може бути і рівнею чомусь, і правдивою водночас, і це приклад тієї повністю адекватної поезії, якої ота росіянка дошукувалася в Анни Ахматової і яку Вільям Вордсворт витворив у відповідний момент історичної кризи й особисто пережитого ним жаху майже рівно двісті років тому.

Коли співець Демодок співає про падіння Трої та про різанину, що сталася на її вулицях, Одиссей плаче, і Гомер каже, що його сльози були мов сльози дружини, яка на бойовиську оплакує свого по-

леглого мужа. І розгортає далі своє епічне порівняння:

Наче ридає дружина, припавши до любого мужа,
Що за людей і вітчизну свою наложив головою...
Бачачи, як він конає і в смертних здригається муках,
Тужно голосить над ним і ридає, а ззаду жорстокі
Ратищ удари на спину вже падають їй і на плечі,
Гонять в полон на роботу тяжку, на поталу й наругу;
В'януть їй лиця від горя, що жалем до неї проймає, —
Жалісно так в Одіссея з-під брів його сльози лилися.

Переклад Бориса Тена

Навіть сьогодні, через три тисячі років, коли ми ковзаємо по такій кількості сучасного дикунства, наживо подаваного нам у новинах; коли ми вкрай добре поінформовані, але все одно загрожені небезпекою звикання, вироблення нечутливості, віднадмірно доброї ознайомленості, до старих кадрів про німецькі концтабори й радянські гулаги, — навіть сьогодні цей Гомерів образ спроможний нас протверезити. Жорстокість отих ратищ, що б'ють ту жінку по плечах і спині, пережила час і переклади. Цей образ володіє тією документальною адекватністю, яка відповідає всьому, що тільки ми знаємо про нестерпне.

Але є й ще один різновид відповідності, специфічно притаманний саме ліричній поезії. Це пов'язане з «храмом у нашому слухові», який вичаровує зацитований уривок з «Одіссеї». Це така відповідність, котра постає з того, що Мандельштам називав «сталістю вимови», з рішучості й незалежності, які підтримує ця поема, коли її досягнути повністю. Вона має стільки ж спільного з енергією, вільною лінгвістичними поділами та злиттями, із життєрадісністю, породжуваною каденціями, тонами, римами й куплетами, як і з болещами цієї поеми чи правдивістю цього поета. По суті, в ліричній

поезії правдивість стає розпізнаваною, мов коло істини посеред самого середовища. І є це ненаситною гонитвою за цією нотою, нотою, котра звучить украй високо в Емілі Дікінсон та Пауля Целана, оркестрована до найбільшої своєї повноти у Джона Кітса, і саме це змушує поета напружувати слух, аби вчути абсолютно переконливий голос поза всіма іншими голосами, що нас інформують.

І це я так, іншими словами, сказав, що я, власне, так ніколи й не зліз із бильця того дивана. Можливо, я став уважніше слухати новини, безпосередніше сприймати заховану за ними світову історію та світову скорботу. Але дикторове повідомлення, до якого я прагну, не є все-таки повним звітом про те, що відбувається. Воно більш рефлексивне, адже я поет і прагну по суті до певного прагнення — у тому розумінні, що це зусилля покликане спочити у сталості, яку надає музично задовільний лад звуків. Неначе бриж, сягнувши найширшого свого кола, забажав вивірености реформуванням самого себе, аби знову й знову то втягуватися в точку свого народження, то виштовхуватися з неї назовні.

До цього ж я прагну і в тій поезії, яку читаю. Знаходячи, наприклад, у тому Єйтсовому рефренові: «Приходьте й будуйте в порожнім житлі шпака», з його інтонацією скарги, з наголосами сили на словах «будуйте» і «житлі» та з його визнанням розчинення у слові «порожнім». Знаходжу це ще й у трикуті сил, урівноважуваних потрійною римомою «бджоли», «приходьте» «порожнім», і в чистому вміщенні цілого вірша як даної форми у мові. Поетична форма є водночас і корабель, і якір. Вона і життєрадісність, і підтримка заразом, яка уможливає одночасну насолоду від- і доцентровим, що існують у духові й тілі. І саме такими засобами Єйтсова творчість dokonує те, що завжди робить необхідна поезія, себто доторкується самої основи на-

шої співчутливої природи, вбираючи водночас неспівчутливу реальність світу, якій та природа є постійно відкритою. Сказати б інакше, форма вірша є абсолютно важливою для спроможности поезії здійснювати те, що є завжди й завжди буде заслугою поезії: спроможности переконувати ту вразливу частину нашої свідомости в її слушності, попри свідчення всього довкола про її неслухність; спроможности нагадувати нам, що ми — мисливці, збирачі цінностей та що й самі наші самотності, жалі є похвальними, позаяк вони також є серйозною частиною нашого правдивого людського ества.

ПРИМІТКИ ПЕРЕКЛАДАЧА

Реквієм повстанцям 1798-го

Тих повстанців називали *scorpiés*, «коротко стрижені» (як наслідування зачіски французьких революціонерів), що відбито і в заголовку вірша: *Requiem for the Scorpiés*. Трагічна іронія вірша лунає і в перегуку ще одного значення кореня *scor*: «урожай; посів; злаки» — із тим ячменем, який проріс з їхніх кишень і з їхньої спільної могили.

Оцтова гора — Vinegar Hill.

Анагоріш — район у Белфасті.

Нещасливий випадок

«Тимчасовими» називались представники «тимчасового» крила партії Шін Фейн, які виступали за об'єднання Ірландії шляхом збройної боротьби із застосуванням терористичних методів.

Підземка

«Проми» — так звані «променадні концерти», що відбуваються в Алберт-Холі.

Зупинка Острів

In hoc signo (vinces): «Цим знаком (переможеш)».

І Ліжко

Locus amoenus: милий куточок (лат.)

Аранжування

XIX

Tableaux vivants: живі картини (франц.)

XXII

В.Б.Є.: Вільям Батлер Єйтс.

Зважування

Mea culpa — моя вина (лат.).

Із «МАРШРУТУ ПОЛЬОТУ»

Film noir — чорний фільм (франц.).

Сторожа біля Мікен

Kinrīga — Афродіта.

«Поета крісло»

Qui vive — тепер живе (італ.).

Вирити в поезію

Жалі: в оригіналі *tristia*: алюзія на Овідієві «Трістії» («Жалі»).

З М І С Т

Зі збірки «СМЕРТЬ НАТУРАЛІСТА» (1966)	
Копання	7
Смерть натураліста	8
Комора	9
Збирання ожини	10
День колотіння масла	11
Хто за ким	12
Канікули серед семестру	13
Лозоходець	14
Вірш	14
Мій особистий Гелікон	15
АНТЕЙ (1966)	16
Зі збірки «ДВЕРІ В ПІТЬМУ» (1969)	
Ізгой	17
Кузня	18
Пошивальник	18
Півострів	19
Реквієм повстанцям 1798-го	20
Ундина	20
Розповідь дружини	21
Нічна мандрівка автoм	22
Пам'ятка	23
Лох-нейський цикл	24
Заданий тон	30
Дрокувини	30
Насаджений ліс	31
Баннська глина	33
Болото	34

Зі збірки «ПЕРЕЗИМУВАТИ» (1972)	
Фураж	35
Болотяний дуб	36
Анагориш	37
Служка	37
Земля	38
Дари дощу	39
Тумм	42
Броаґх	42
Оракул	43
Погляд назад	43
Нова пісня	45
По той бік	45
Трут (із «ПІВНІЧНОГО СКАРБУ»)	48
Толлундський чоловік	49
Богиня Нертус	50
Весілля	51
Мати жениха	51
Дім улітку	52
Серенади	54
Береговичка	55
Переддвер'я пекла	57
Зайве дитя	57
Добраніч	59
Біля вогнища	59
Прямуючи на захід	60
Зі збірки «СТАНЦІЇ» (1975)	
Колонія стрижив	62
Липень	62
Англія в притузі	63
Прибулець	64
Пробні польоти	64
Мандрівець	65
Умонастирений	66
Західні поселення	66
<i>Incertus</i>	67
Зі збірки «ПІВНІЧ» (1975)	
Мосбон: дві поезії	68
Сонячне світло	68
картоплярі	69
Похоронні обряди	70
Північ	73

Дублінський вікінг: пробні зразки	74
Кістяні мрії	78
Королева болота	81
Гробальський чоловік	83
Кара	85
Дивний плід	87
Спорідненість	87
Акт єднання	92
Геркулес і Антей	93
Із циклу «Все кажучи, нічого не кажіть»	95
Школа співів	97
Міністерство страху	97
Візит констебля	100
Оранжистські барабани, Тіроун, 1966	101
Літо 1969	101
Наставництво	103
Викриття	103
Зі збірки «ПОЛЬОВА РОБОТА» (1979)	
Устриці	106
Триптих	107
Після вбивства	108
Сивіла	108
Край води	108
Дорога Тум-Роуд	109
Напитися води	110
Берег озера Лох-Бег	110
Нещасливий випадок	112
Борсуки	115
Дім співака	117
Гортанна муза	117
Гланморські сонети	119
Таке собі <i>потім</i>	123
Видра	124
Скунс	125
Сон про ревності	126
Польові роботи	127
Пісня	129
Залишки	129
Перевесло	130
Пам'яті Френсиса Ледвіджа	131
Уголіно	133

Зі збірки «СВІНІ-БЛУКАЛЕЦЬ» (1983)	
Свіні утікає	137
Імена для зайця (1981)	153
Зі збірки «ЗУПИНКА ОСТРІВ» (1984)	
Підземка	156
Слибовиця	156
Чехов на Сахаліні	157
Пам'ятка з пісковика	158
Із циклу «ЖИТТЯ НА ПОЛИЧЦІ»	
Гранітна скалка	159
Стара праска	160
Дельфійський камінь	161
Стає дивне	161
Місце, де народився	162
Зміни	164
Кажан на дорозі	165
Ліщинова розсішка для Кетрін Енн	166
Повітряний змій для Майкла з Крістофером	167
Діти залізниці	168
Дика качка	168
Шелагх-на-Гіг	169
«ТАК» (із «Копання глини»)	171
Король Заканав'я	171
Зупинка Острів	174
Зі «СВІНІ ВОСКРЕСЛОГО»	
Перша глоса	198
Свіні Воскреслий	198
На букові	199
Перше королівство	199
Перший політ	200
Ширяю	202
Священик	203
Схимник	204
Учитель	204
Переписувачі	205
Гостролист	206
Митець	207
Старі ікони	207
<i>In Illo Tempore</i>	208
У дорозі	209
Вілланель на роковини (1986)	211

Зі збірки «ГЛОДОВИЙ ЛІХТАР» (1987)	
Абетки	213
Кінцева станція	215
Із письменницького фронту	216
Глодовий ліхтар	217
Із «Республіки сумління»	218
Град	219
Кам'яний присуд	221
Блешня	221
Усування перешкод	222
Молочний завод	226
Дерево бажань	226
Грот і Ковентина	227
Вулф Тоун	228
Із «Кантона сподівань»	228
Видіння з мулу	230
Острів, що зникає	232
Решето	233
Зі «ЗЦІЛЕННЯ У ТРОЇ» (1990)	
Голоси з Лемносу	234
Із «БАЧИТИ РЕЧІ» (1991)	
Золота гілка	240
Розмічування	241
Чоловік і хлопчик	243
Бачити речі	244
Серпневий вечір	246
Поле зору	246
Вила	247
Ліжко-поміст	248
Із «ЗНОВУ В ГЛАНМОРІ»	249
Голова на подушці	251
Королівська панорама	252
Колеса в колесах	253
Годованка	255
Із «КВАДРАТУР»	256
Осяяння	261
Аранжування	261
Перехрестя	264
Квадратури	267
Переступ (1994)	273

Із «ДУХОВНОГО РІВНЯ» (1996)	274
Дрюк дощу	275
М'ята	275
Диван у сорокових	277
Й далі жити будеш	280
Дві вантажівки	281
Тернослив	283
Зважування	285
Св. Кевін і чорний дрізд	286
Із «МАРШРУТУ ПОЛЬОТУ»	287
Сторожа біля Мікен	295
Посипані жорствою хідники	297
Вітбі-на-Мойолі	297
«Поета крісло»	299
Гойдалка	301
Два шкіци на тему квіньок	302
Поклик	303
Доручення	303
Вночі і в нас, у Віклоу, вив пес	304
Берег	304
Прогулянка	305
Біля джерела	306
У Бангері	307
Толлуна	309
Постскрипtum	311
Презентаційна промова п. Естена Сйестранда	311
ВІРИТИ В ПОЕЗІЮ (1995) (промова при отриманні Нобелівської премії)	314
Примітки перекладача	336

Літературно-художнє видання
Серія «Лауреати Нобелівської премії»

Шеймас Гіні
ВІДКРИТИЙ ГРУНТ
Вибрані твори
(1966 – 1996)

Переклад з англійської
Олександра Мокровольського

Відповідальний за випуск *А. Савчук*
Відповідальний редактор *О. Жупанський*
Художній редактор *К. Міщук*
Оригінал-макет *В. Баитовий*

Підписано до друку 10.12.2008.
Формат 84x108 1/32. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Baltica STT
Умовн. друк. арк. 18,06 Обл. ~~вид.~~ арк. 18,00
Наклад 1500 пр. Зам. 18 | 0

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єкта видавничої справи №644. Серія ДК.

ТОВ «ВП «Юніверс»,
08293, м. Буча, вул. Тарасівська, 32, к. 165
Тел: 223-94-99

E-mail: univers-kyiv@ukr.net www.universe-books.com.ua

Надруковано ПП «Рута»,
10014, м. Житомир, вул. М.Бердичівська, 17-а
Реєстраційне свідоцтво серія ЖТ №2 від 24.12.2001 р.

Г49 **Гіні, Шеймас.**
Відкритий ґрунт. Твори / 3 англ. пер. О. Мокровольський. — К.: Юніверс, 2008. — 344 с. — (Лауреати Нобелівської премії).

ISBN 966-8118-60-X

Шеймас Гіні народився 1939 року в графстві Деррі, у Північній Ірландії. Перша збірка його поезій, «Смерть натураліста», вийшла друком у 1966 році. Відтоді опубліковано чимало його книжок: поезія, критика, переклади, — які принесли йому заслужену славу одного з провідних поетів його покоління. Лауреат Нобелівської премії в галузі літератури (1995).

ББК 84.4ІРЛ